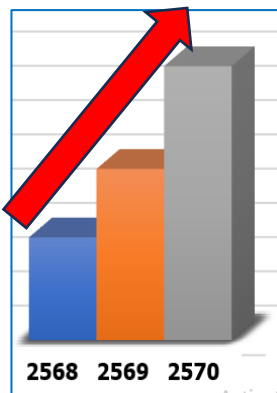

แผนพัฒนาด้านปศุสัตว์
สำนักงานปศุสัตว์เขต 4
พ.ศ. 2568 - 2570

สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

กรมปศุสัตว์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

ตามที่กรมปศุสัตว์ได้มีนโยบายในการพัฒนาด้านปศุสัตว์โดยการบริหารเชิงยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ ทั้งระบบ และได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์มีหน้าที่ในการจัดทำยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ของกรมปศุสัตว์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนา ตลอดจนการบริหารเชิงยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดผลบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ

สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ได้จัดทำแผนพัฒนาด้านปศุสัตว์สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พ.ศ. 2568 - 2570 ที่เกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 รวมทั้งการระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน และผู้บริหารสำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ได้ให้ความเห็นชอบเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการขับเคลื่อนและพัฒนาปศุสัตว์ในพื้นที่เขต 4 จำนวน 6 ชนิดสัตว์ประกอบด้วย โคเนื้อ โคนม กระบือ สุกรพื้นเมือง แพะ-แกะ และ ไก่พื้นเมือง โดยมีหลักแนวคิด สอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ของกรมปศุสัตว์

สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 หวังเป็นอย่างยิ่งว่า แผนพัฒนาด้านปศุสัตว์สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พ.ศ. 2568 -2570 ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่บุคลากรของหน่วยงานและผู้สนใจ นำไปใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาปศุสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมีความยั่งยืน ในการประกอบอาชีพต่อไป และขอขอบคุณคณะกรรมการ และคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 มา ณ โอกาสนี้

สำนักงานปศุสัตว์เขต 4
กรมปศุสัตว์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	2
ลักษณะสำคัญ	2
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)	3
วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายหลัก	4
กลยุทธ์	5
ค่านิยมองค์กร	5
ข้อมูลพื้นฐาน	6
ส่วนที่ 2 ยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ พ.ศ. 2568 – 2570	29
ยุทธศาสตร์โคเนื้อ	30
ยุทธศาสตร์โคนม	40
ยุทธศาสตร์กระบือ	55
ยุทธศาสตร์สุกรพื้นเมือง	66
ยุทธศาสตร์แพะ-แกะ	89
ยุทธศาสตร์ไก่พื้นเมือง	104
ภาคผนวก	116

ส่วนที่ 1

บทนำ

บทนำ

หลักการและเหตุผล

แผนพัฒนาด้านปศุสัตว์สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พ.ศ. 2568 - 2570 จัดทำขึ้นเพื่อให้การดำเนินงานราชการของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ภายใต้สังกัดกรมปศุสัตว์มีการทำงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ มีแบบแผน และกรอบในการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมขององค์กรในการมุ่งสู่ความเป็นสากล โดยยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เน้น “คนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ” ด้วยกรอบความมุ่งมั่นแห่งการเป็นองค์กรพัฒนาการปศุสัตว์ของภูมิภาค พร้อมเสริมสร้างศักยภาพของการแข่งขันในมิติของอาเซียน และเวทีการค้าโลก ภายใต้มูลเหตุดังกล่าว และสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดทำแผนพัฒนาด้านปศุสัตว์ฉบับนี้จึงอาศัยแนวนโยบายแห่งรัฐบาลไทย ยุทธศาสตร์ระดับชาติที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์บริบทโลก บริบทประเทศไทย การเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economics Community : AEC) และยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ของกรมปศุสัตว์ผนวกเข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนโดยสังเขป ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ด้วยการทบทวนปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานปศุสัตว์เขต 4
2. การวิเคราะห์ SWOT ของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4 เพื่อประเมินหาจุดแข็ง/จุดอ่อน/โอกาส/ภัยคุกคาม
3. การกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจ วัตถุประสงค์เป้าหมาย และยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พ.ศ. 2568 - 2570 ซึ่งเกิดจากการวิเคราะห์ SWOT พร้อมทั้งกิจกรรมและแผนงานรองรับยุทธศาสตร์
4. ยกร่างแผนพัฒนาด้านปศุสัตว์สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พ.ศ. 2568 - 2570
5. การขอความเห็นชอบร่างแผนพัฒนาด้านปศุสัตว์สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พ.ศ. 2568 - 2570 จากผู้บริหารของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4
6. การกำหนดแผนงาน/โครงการที่ต้องดำเนินการ ตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนของการบริหารแผน โดยกำหนดระยะเวลาของแผนงานรวมทั้งหน่วยงานผู้รับผิดชอบ
7. การบริหารจัดการและการติดตามประเมินผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาด้านปศุสัตว์สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พ.ศ. 2568 - 2570

ลักษณะสำคัญ

1. มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระบบสารสนเทศ ภายใต้การดำเนินงานตามนโยบายของกรมปศุสัตว์ เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4 และการบริการที่ครบวงจรภายใต้พันธกิจของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4
2. มุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ด้วยศักยภาพการผลักดันของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ตลอดจนมุ่งเชื่อมโยงการเรียนรู้และความสัมพันธ์ตลอดทั้งคลัสเตอร์ (Cluster) การปศุสัตว์ไทย โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้าราชการ บนฐานประเด็นการพัฒนาองค์การอย่างยั่งยืน
3. เป็นแผนพัฒนาแบบองค์รวม เน้นการพัฒนาบนฐานการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรค โอกาส ศักยภาพและความพร้อมของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4 โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strength)

1. บุคลากรมีความรู้เฉพาะทางสูง
2. การตรวจวินิจฉัยโรคทำได้รวดเร็ว
3. มีชุดเฉพาะกิจอยู่ใกล้พร้อมเรียกใช้ด้านกฎหมาย
4. สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 มีความพร้อมต่อการสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่เขต 4
5. มีระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งโลจิสติกส์เข้าถึงพื้นที่ได้โดยสะดวก ทั้งทางบก ทางราง ทางอากาศ และทางน้ำ ที่สามารถเชื่อมโยงด้านการค้า การบริการ และการท่องเที่ยว ทั้งภายในและภายนอกประเทศในกลุ่มอาเซียน และกลุ่มลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Sub-region : GMS)
6. จังหวัดหนองคาย เลย นครพนม และมุกดาหาร มีสภาพภูมิศาสตร์พื้นที่ติดชายแดน มีความได้เปรียบด้านการลงทุนและการค้าชายแดน
7. มีจุดผ่านแดนถาวร ได้แก่ ด่านหนองคาย ด่านบึงกาฬ ด่านนครพนม ด่านมุกดาหาร และด่านท่าลี่ ด่านเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นช่องทางการค้า (Gate way) สู่อเซียนและ GMS มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงเป็นลำดับที่ 1 ด้าน สปป.ลาว
8. มีศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ตั้งอยู่และเป็นพื้นที่ จำนวน 6 แห่ง
9. มีสหกรณ์ด้านปศุสัตว์ที่มีมาตรฐาน เพื่อซื้อสินค้าปศุสัตว์หลายแห่ง

จุดอ่อน (Weak)

1. มีข้อจำกัดในทรัพยากรในการสนับสนุนในการดำเนินงานในเรื่องบุคคล อุปกรณ์ โดยเฉพาะเวชภัณฑ์ และยานพาหนะ
2. เกษตรกรส่วนใหญ่อายุมาก คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดต่ออาชีพเกษตรกร ขาดแรงงานภาคเกษตร
3. มีการฝ่าฝืนการเคลื่อนย้ายสัตว์เมื่อเกิดโรคระบาด (พ่อค้ารายย่อย)
4. ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์มีภัยธรรมชาติ (น้ำท่วมซ้ำซาก ภัยแล้งซ้ำซาก)
5. เกษตรกรรายย่อยยังขาดความเข้มแข็ง ขาดวินัย
6. ต้นทุนจากปัจจัยการผลิตสูง ไม่สอดคล้องกับราคาผลผลิตที่ต่ำ
7. ผลผลิตยังไม่ได้คุณภาพและมาตรฐาน

โอกาส (Opportunity)

1. การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเอียงเหนือ ส่งผลดีต่อการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการค้าชายแดน
2. การพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อ ส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว โดยรถไฟ ความเร็วสูง จากจีน – ลาว

3. นโยบายรัฐบาล/แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ในการส่งเสริมเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ (Smart city)
4. มีความร่วมมือระดับนานาชาติและสนับสนุนงบประมาณผ่านโครงการ Carbon Credit และเรื่องสิ่งแวดล้อมแนวโน้มตลาดผู้บริโภคมีความต้องการอาหารที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสากล สะอาด และปลอดภัย
5. พื้นที่ขนส่ง สะดวกสบาย ทั้งทางบก ทางราง ทางอากาศ และทางน้ำ
6. เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทางการตลาด
7. ความต้องการต่อสินค้าปศุสัตว์ในระดับโลก

อุปสรรค (Threats)

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกที่มีความแปรปรวนและทวีความรุนแรงมากขึ้น
2. นโยบายภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงและไม่ต่อเนื่อง
3. การจัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) ทำให้เกษตรกรรายย่อยต้องเผชิญกับปัญหาการนำเข้าจากต่างประเทศที่ไหลเข้ามาพร้อมกับเงื่อนไขการลดภาษีและทำให้เกษตรกรรายย่อยต้องเผชิญกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันด้านราคากับสินค้าเกษตรราคาถูกจากต่างประเทศได้ส่งผลให้การผลิตและปริมาณการผลิตภายในประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว จนอยู่ในฐานะที่ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศต้องนำเข้าในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ
4. การเกิดโรคระบาดอุบัติใหม่และโรคระบาดข้ามพรมแดน
5. ภาวะทางเศรษฐกิจโลกที่ผันผวน มีการแข่งขันและการกีดกันทางการค้ามากขึ้น
6. กระแสการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะของการรักสุขภาพ เน้นการบริโภคผัก ผลไม้ลดการบริโภคเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์แปรรูป

วิสัยทัศน์

“เป็นองค์กรที่นำและขับเคลื่อนการปศุสัตว์เพื่อสร้างรายได้ในการแข่งขันและความมั่นคงในอาชีพของเกษตรกรในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4”

พันธกิจ

1. พัฒนาข้อมูลด้านปศุสัตว์ที่เป็นปัจจุบัน มีความถูกต้องแม่นยำ สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง
2. สร้างความเข้มแข็ง และความสามารถของระบบการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4
3. ป้องกัน ควบคุมและแก้ไขปัญหาโรคระบาดสัตว์
4. กำกับ ดูแล และอำนวยความสะดวกให้เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

เป้าหมายหลัก

1. ยกระดับความเข้มแข็งในการผลิตและการส่งออกสินค้าปศุสัตว์
2. ส่งเสริมการผลิตสินค้าปศุสัตว์ให้ได้มาตรฐานเพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคง
3. พัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้เป็นกำลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์

1. ส่งเสริม พัฒนา และสนับสนุนการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และเครือข่าย
ด้านปศุสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ให้เข้มแข็ง
2. ส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพการผลิตปศุสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ให้ปลอดภัยและได้มาตรฐาน
3. การส่งเสริมสุขภาพสัตว์และการควบคุมป้องกันโรค
4. ส่งเสริมและพัฒนาการเพิ่มสมรรถนะของบุคลากรให้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรม

ค่านิยมองค์กร

“ปศุสัตว์ปลอดภัย ผู้บริโภคปลอดภัย ใส่ใจเกษตรกร ร่วมพัฒนาปศุสัตว์ไทย ก้าวไกลสู่สากล”

ข้อมูลพื้นฐาน

1. ลักษณะภูมิประเทศ

สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ตั้งอยู่เลขที่ 3 หมู่ 15 ต.ท่าพระ อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น โดยรับผิดชอบหน่วยงานต่างๆ ของกรมปศุสัตว์ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 12 จังหวัด ประกอบด้วย ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด อุดรธานี หนองบัวลำภู เลย หนองคาย สกลนคร นครพนม มุกดาหาร และบึงกาฬ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ทิศใต้ ติดต่อกับนครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับยโสธร อำนาจเจริญ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับพิษณุโลก เพชรบูรณ์ และชัยภูมิ

ภาพที่ 1 แสดงจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4

2. ประชากร

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรจังหวัดในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ปี 2567

ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม 2567 จังหวัดในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 10,813,775 คน

ที่	จังหวัด	จำนวน (คน)	จำนวนพื้นที่ (ตร.กม.)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
1	ขอนแก่น	1,779,373	10,885.991	163.45
2	มหาสารคาม	937,915	5,291.683	177.24
3	ร้อยเอ็ด	1,284,836	8,299.449	154.80
4	กาฬสินธุ์	968,065	6,946.746	139.35
5	อุดรธานี	1,558,528	11,730.302	132.86
6	หนองบัวลำภู	506,872	3,859.086	131.34
7	เลย	635,142	11,424.612	55.59
8	หนองคาย	514,021	3,027.280	169.79
9	สกลนคร	1,142,657	9,605.764	118.95
10	นครพนม	714,284	5,512.670	129.80
11	มุกดาหาร	351,595	4,339.830	81.01
12	บึงกาฬ	420,487	4,305.00	97.67
รวม		10,813,775	85,228.413	126.87

ที่มา : กรมการปกครอง, 2566

3. ข้อมูลจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

1. จังหวัดขอนแก่น

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีประชากรมากเป็นอันดับที่ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง คือ จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด ขอนแก่นมีเทศบาลนครขอนแก่นเป็นศูนย์กลางของจังหวัด ซึ่งตั้งอยู่ที่ถนนมิตรภาพ (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (ถนนสายเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก) ตัดผ่าน ซึ่งเป็นเส้นทางสำคัญอีกเส้นทางหนึ่ง โดยมีอาณาเขตติดต่อ กับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมหาสารคาม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดขอนแก่น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ ได้แก่

1.อำเภอเมืองขอนแก่น	2. อำเภอบ้านฝาง	3. อำเภอพระยืน
4. อำเภอหนองเรือ	5. อำเภอชุมแพ	6. อำเภอสหัสขันธ์
7. อำเภอน้ำพอง	8. อำเภออุบลรัตน์	9. อำเภอกระนวน
0. อำเภอบ้านไผ่	11. อำเภอเปือยน้อย	12.อำเภอพล
13.อำเภอแวงใหญ่	14.อำเภอแวงน้อย	15.อำเภอหนองสองห้อง
16.อำเภอภูเวียง	17.อำเภอฆ้องชัย	18.อำเภอชนบท
19.อำเภอเขาสมอคอน	20.อำเภอภูผาม่าน	21.อำเภอซำสูง
22.อำเภอโคกโพธิ์ไชย	23.อำเภอหนองนาคำ	24.อำเภอบ้านแฮด
25.อำเภอโนนศิลา		

2.จังหวัดกาฬสินธุ์

ลักษณะที่ตั้ง

ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 519 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 6,946.75 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4.4 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.1 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยมีอาณาเขตติดต่อ กับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดสกลนครและจังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดสกลนคร และจังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคาม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดกาฬสินธุ์ การปกครองแบ่งออกเป็น 18 อำเภอ 135 ตำบล 1,584 หมู่บ้าน โดยอำเภอทั้ง 18 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองกาฬสินธุ์	2. อำเภอยางตลาด	3. อำเภอกุฉินารายณ์
4. อำเภอหนองกุงศรี	5. อำเภอห้วยเม็ก	6. อำเภอกมลาไสย
7. อำเภอสมเด็จ	8. อำเภอสหัสขันธ์	9. อำเภอเขาวง
10. อำเภอท่าคันโท	11. อำเภอนามน	12. อำเภอนาคู
13. อำเภอฆ้องชัย	14. อำเภอดอนจาน	15. อำเภอห้วยผึ้ง
16. อำเภอสามชัย	17. อำเภอร่องคำ	18. อำเภอคำม่วง

3. จังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ประมาณ 5,300 ตารางกิโลเมตร (3,307,300 ไร่) ระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานคร 475 กิโลเมตร

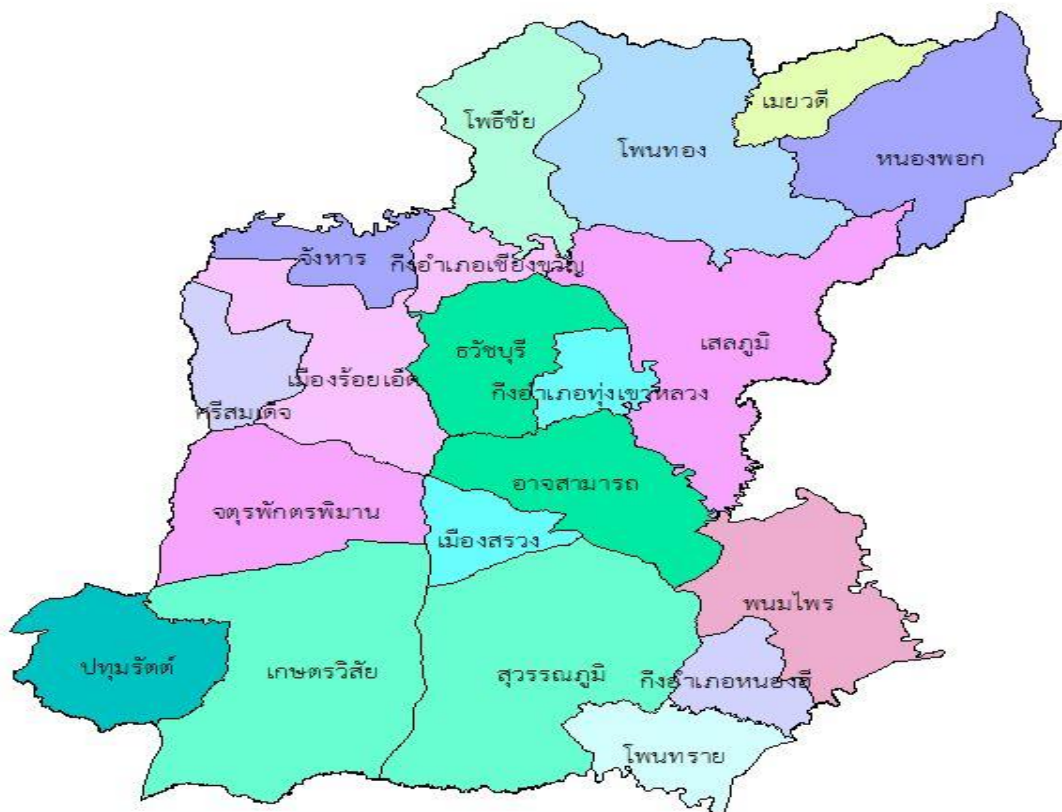
โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดมหาสารคาม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ ได้แก่

1.อำเภอเมืองมหาสารคาม	2.อำเภอแกดำ	3.อำเภอโกสุมพิสัย
4.อำเภอกันทรวิชัย	5.อำเภอเชียงยืน	6.อำเภอบรบือ
7.อำเภอนาเชือก	8.อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย	9.อำเภอวาปีปทุม
10.อำเภอนาคู	11.อำเภอยางสีสุราช	12.อำเภอกุดรัง
13.อำเภอชื่นชม		

4. จังหวัดร้อยเอ็ด

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดร้อยเอ็ดตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 120-160 เมตร มีภูเขาทางตอนเหนือซึ่งติดต่อกับเทือกเขาภูพาน บริเวณตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่น บริเวณตอนล่างมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำมูลและสาขา ได้แก่ ลำน้ำชี ลำน้ำพลึงค์ ลำน้ำเตา เป็นต้น บริเวณที่ราบต่ำอันกว้างขวาง เรียกว่า ทุ่งกุลาร้องไห้ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 512 กิโลเมตร

โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดยโสธร
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดร้อยเอ็ดแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองร้อยเอ็ด
2. อำเภอเกษตรวิสัย
3. อำเภอปทุมรัตต์
4. อำเภอจตุรพักตรพิมาน
5. อำเภอธวัชบุรี
6. อำเภอพนมไพร
7. อำเภอโพนทอง
8. อำเภอโพธิ์ชัย
9. อำเภอหนองพอก
10. อำเภอเสลภูมิ
11. อำเภอสุวรรณภูมิ
12. อำเภอเมืองสรวง
13. อำเภอโพธิ์ทราย
14. อำเภออาจสามารถ
15. อำเภอเมยวดี
16. อำเภอศรีสมเด็จ
17. อำเภอจังหาร
18. อำเภอเชียงขวัญ
19. อำเภอหนองฮี
20. อำเภอทุ่งเขาหลวง

5. จังหวัดอุดรธานี

ที่ตั้งและอาณาเขต

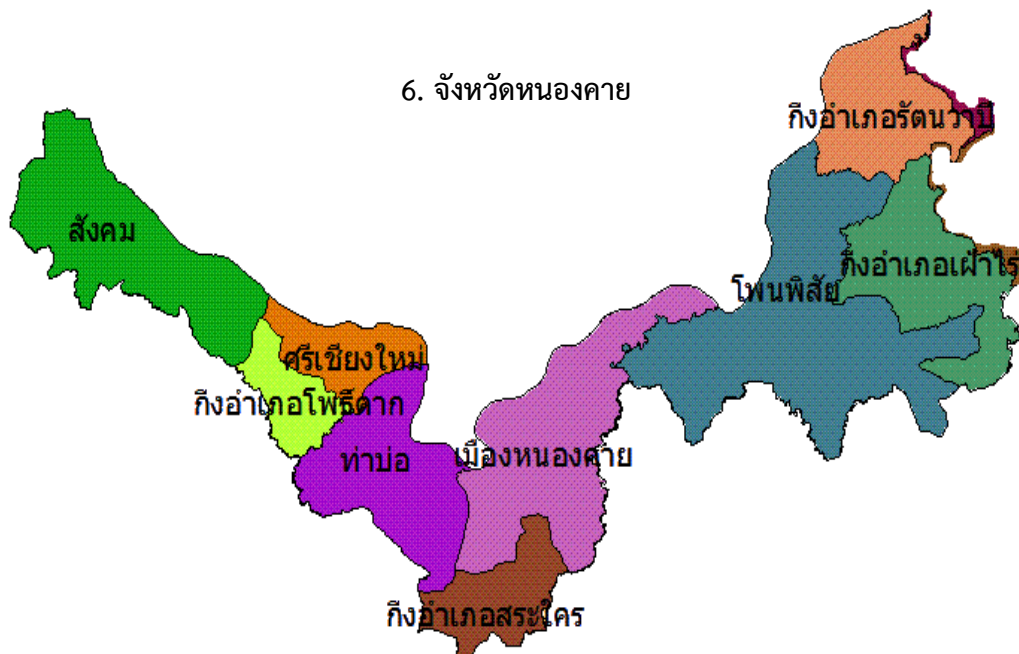
จังหวัดอุดรธานีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 564 กิโลเมตร จังหวัดอุดรธานีเป็นศูนย์ปฏิบัติการกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 และศูนย์กลางพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

โดยมีอาณาเขตติดกับจังหวัดอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับจังหวัดหนองคาย
ทิศตะวันออก	ติดกับจังหวัดสกลนคร
ทิศใต้	ติดกับจังหวัดขอนแก่น และกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก	ติดกับจังหวัดเลย และหนองบัวลำภู

จังหวัดอุดรธานีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ ได้แก่

1.อำเภอเมืองอุดรธานี	2.อำเภอหนองวัวซอ	3.อำเภอหนองหาน
4.อำเภอบ้านฝาง	5.อำเภอบ้านดุง	6.อำเภอกุมภวาปี
7.อำเภอโนนสะอาด	8.อำเภอเพ็ญ	9.อำเภอน้ำโสม
10.อำเภอกุดจับ	11.อำเภอศรีธาตุ	12.อำเภอวังสามหมอ
13.อำเภอทุ่งฝน	14.อำเภอสร้างคอม	15.อำเภอไชยวาน
16.อำเภอหนองแสง	17.อำเภอนายูง	18.อำเภอพิบูลย์รักษ์
19.อำเภอกู่แก้ว	20.อำเภอประจักษ์ศิลปาคม	

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย มีชื่อเสียงด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการชมบั้งไฟพญานาคในเทศกาลวันออกพรรษา ลักษณะเป็นรูปยาวเรียงทอดไปตามลำน้ำโขง ซึ่งเป็นเส้นกั้นเขตแดนกับประเทศลาว มีความยาวทั้งสิ้น 195 กิโลเมตร

ความกว้างของพื้นที่ที่ทอดขนานไปตาม ลำน้ำโขงโดยเฉลี่ย 20 - 25 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินสาย 2 (มิตรภาพ) ประมาณ 615 กิโลเมตร

โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ สปป.ลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดบึงกาฬ
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดสกลนคร และจังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดเลย

การปกครองส่วนภูมิภาคของจังหวัดแบ่งออกเป็น 9 อำเภอ 62 ตำบล 678 หมู่บ้าน โดยอำเภอทั้ง 9 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองหนองคาย	2. อำเภอสระใคร	3. อำเภอท่าบ่อ
4. อำเภอโพนพิสัย	5. อำเภอโพธิ์ตาก	6. อำเภอศรีเชียงใหม่
7. อำเภอเฝ้าไร่	8. อำเภอรันทนวาปี	9. อำเภอสังคม

7. จังหวัดหนองบัวลำภู

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีที่ตั้งตามพิกัดภูมิศาสตร์ อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 16 องศา 45 ลิปดา ถึง 17 องศา 40 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 57 ลิปดา ถึง 102 องศา 30 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 518 กิโลเมตร

โดยมีอาณาเขตติดกับจังหวัดอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดเลย

การปกครองส่วนภูมิภาคของจังหวัดแบ่งออกเป็น 6 อำเภอ 59 ตำบล 636 หมู่บ้าน โดยอำเภอทั้ง 6 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองหนองบัวลำภู
2. อำเภอนากลาง
3. อำเภอโนนสัง
4. อำเภอศรีบุญเรือง
5. อำเภอสุวรรณคูหา
6. อำเภอนาวัง

8. จังหวัดเลย

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ตั้งอยู่ในแอ่งสกลนคร และอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (กลุ่มจังหวัดสบายดี) ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 540 กิโลเมตร มีสภาพภูมิประเทศที่งดงาม อากาศหนาวเย็น เป็นแหล่งเพาะปลูกไม้ดอกไม้ประดับที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ และยังเป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง

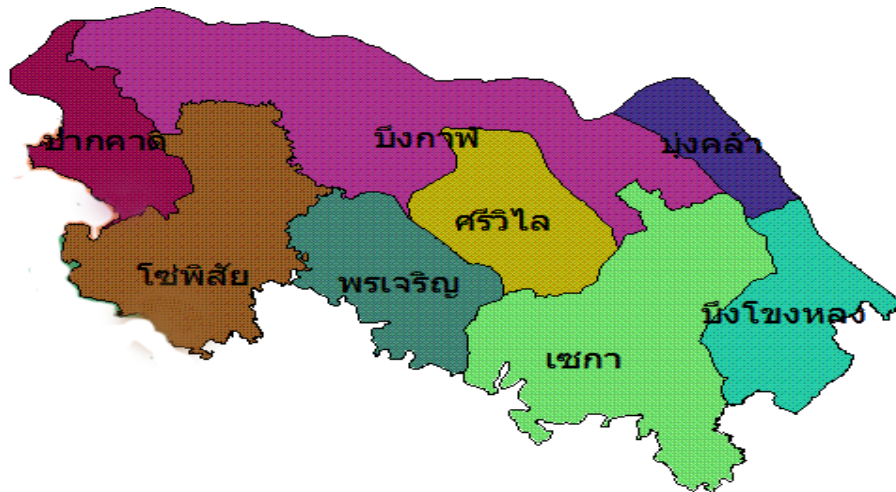
โดยมีอาณาเขตติดกับจังหวัดอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ สปป.ลาว โดยมีแม่น้ำเหือง และแม่น้ำโขงไหลกั้นพรมแดนระหว่างกัน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดหนองคาย จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดเลยโดยแบ่งการปกครองออกเป็น 14 อำเภอ 89 ตำบล 918 โดยอำเภอทั้ง 14 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองเลย	2. อำเภอวังสะพุง	3. อำเภอท่าลี่
4. อำเภอเชียงคาน	5. อำเภอด่านซ้าย	6. อำเภอภูกระดึง
7. อำเภอปากชม	8. อำเภอภูเรือ	9. อำเภอนาแห้ว
10.อำเภอนาดัง	11.อำเภอภูหลวง	12.อำเภอผาขาว
13.อำเภอเอราวัณ	14.อำเภอหนองหิน	

9. จังหวัดบึงกาฬ

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดบึงกาฬเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนสุดของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 765 กิโลเมตร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2554 อันมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2554 เป็นต้นไป โดยแยกอำเภอบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอไชยพลี อำเภอบึงคล้า อำเภอบึงโขงหลง อำเภอปากคาด อำเภอพรเจริญ และอำเภอศรีไล ออกจากการปกครองของจังหวัดหนองคาย โดยจังหวัดบึงกาฬได้รับการจัดตั้งเป็นจังหวัดลำดับที่ 76 และเป็นลำดับล่าสุดของประเทศไทย เป็นจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองที่สำคัญของจังหวัดแถบกลุ่มแม่น้ำโขง

โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ สปป.ลาว
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดสกลนคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ สปป.ลาว และจังหวัดนครพนม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ สปป.ลาว และจังหวัดหนองคาย

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 199 ตำบล 2331 หมู่บ้าน โดยอำเภอทั้ง 8 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอบึงกาฬ	2. อำเภอเซกา	3. อำเภอโซ่พิสัย
4. อำเภอบุ่งคล้า	5. อำเภอบึงโขงหลง	6. อำเภอปากคาด
7. อำเภอพรเจริญ	8. อำเภอศรีวิไล	

10. จังหวัดนครพนม

ลักษณะที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศ

จังหวัดนครพนม มีที่ตั้งอยู่ในเขตสภาพเป็นที่ราบลุ่ม มีที่ราบสูงและภูเขาอยู่บ้าง มีแม่น้ำสายสั้น ๆ เป็นสาขาย่อยแยกจากแม่น้ำโขงมาหล่อเลี้ยงความอุดมสมบูรณ์ภายในพื้นที่ ส่วนใหญ่มีแม่น้ำโขงไหลผ่าน จึงนับว่าเป็นจังหวัดที่มีแหล่งน้ำที่สมบูรณ์ ด้านตะวันออกมีแม่น้ำโขงทอดยาวกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับลาว จังหวัดนครพนมมีจุดผ่านแดนไปประเทศลาว รวม 6 จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร 2 จุด และจุดผ่อนปรน 4 จุด จุดผ่านแดนที่สำคัญและเป็นสากล คือ ด่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 3 ซึ่งเป็นประตูไปสู่อินโดจีน

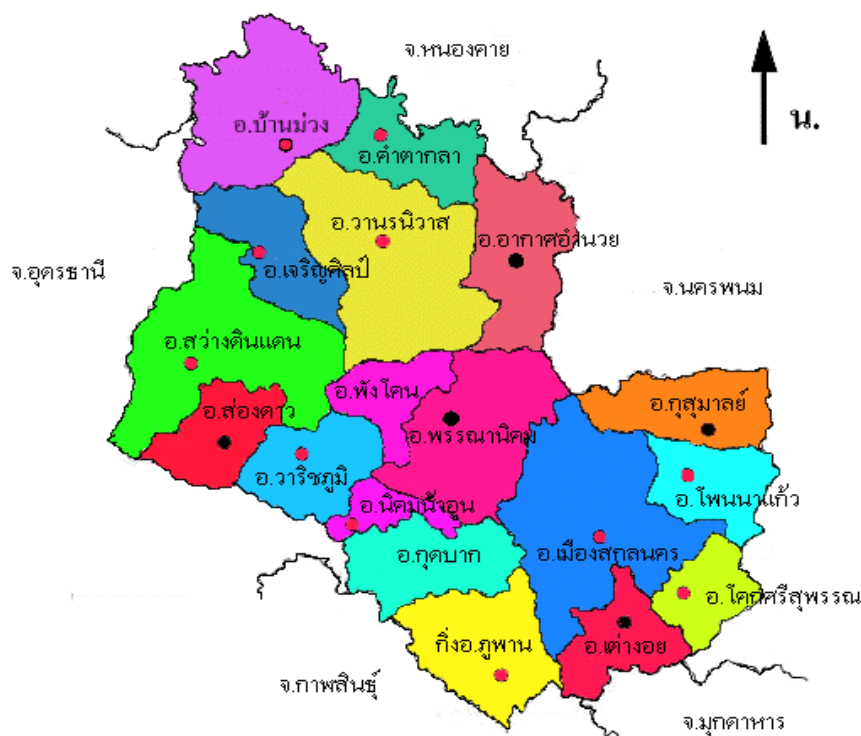
โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดบึงกาฬ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ สปป.ลาว โดยมีแม่น้ำโขงไหลกั้นพรมแดน
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสกลนคร

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 99 ตำบล 1,130 หมู่บ้าน โดยอำเภอทั้ง 12 อำเภอ ได้แก่

1.อำเภอเมืองนครพนม	2.อำเภอบ้านแพง	3.อำเภอท่าอุเทน
4.อำเภอศรีสงคราม	5.อำเภอนาหว้า	6.อำเภอโพนสวรรค์
7.อำเภอนาทม	8.อำเภอธาตุพนม	9.อำเภอเรณูนคร
10.อำเภอนาแก	11.อำเภอปลาปาก	12.อำเภอวังยาง

11.จังหวัดสกลนคร

ลักษณะที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศ

สกลนคร เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนตั้งอยู่ในแอ่งสกลนคร และเป็นศูนย์ปฏิบัติการกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์สืบเนื่องจวบจนปัจจุบัน ทั้งนี้จังหวัดสกลนครยังเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีความสำคัญและหลากหลายในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรมทั้งใน

ระดับชาติและระดับท้องถิ่นและเป็นจังหวัดศูนย์กลางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และศูนย์กลางทางการศึกษา อันเป็นสถานที่ตั้งของสถานศึกษาขนาดใหญ่ในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร) และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 647 กิโลเมตร

โดยมีอาณาเขตติดกับจังหวัดอื่น ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดบึงกาฬและจังหวัดหนองคาย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดมุกดาหารและจังหวัดนครพนม
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี

แบ่งการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ 125 ตำบล 1,323 หมู่บ้าน โดยอำเภอทั้ง 18 อำเภอ ได้แก่

1.อำเภอเมืองสกลนคร	2.อำเภอกุสุมาลย์	3.อำเภอกุดบาก
4.อำเภอพรรณานิคม	5.อำเภอวาริชภูมิ	6.อำเภอส่องดาว
7.อำเภอสว่างแดนดิน	8.อำเภอวานรนิวาส	9.อำเภออากาศอำนวย
10.อำเภอบ้านม่วง	11.อำเภอพังโคน	12.อำเภอคำตากล้า
13.อำเภอนิคมน้ำอูน	14.อำเภอเต่างอย	15.อำเภอโคกศรีสุพรรณ
16.อำเภอเจริญศิลป์	17.อำเภอโพนนาแก้ว	18.อำเภอภูพาน

12. จังหวัดมุกดาหาร

ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดน อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทยตั้งอยู่ใน
แอ่งสกลนคร และอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 หรือกลุ่มจังหวัด "สนุก" ซึ่งห่างจาก
กรุงเทพมหานครประมาณ 650 กิโลเมตร โดยแยกออกจากจังหวัดนครพนม เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ.
2525 นับเป็นจังหวัดที่ 73 ของประเทศไทย จังหวัดมุกดาหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคอีสาน
โดยมีภูมิประเทศติดกับแม่น้ำโขง เป็นพรมแดนกั้นระหว่าง แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว

โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดสกลนครและจังหวัดนครพนม
ทิศตะวันออกเฉียง	ติดต่อกับแขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว โดยมีแม่น้ำโขงไหลกั้นพรมแดน
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดกาฬสินธุ์

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 53 ตำบล 526 หมู่บ้าน โดยอำเภอทั้ง 7 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอเมืองมุกดาหาร
2. อำเภอนิคมน้ำอ้อย
3. อำเภอดอนตาล
4. อำเภอดงหลวง
5. อำเภอคำชะอี
6. อำเภอหว้านใหญ่
7. อำเภอหนองสูง

4. ข้อมูลจำนวนปศุสัตว์และจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนปศุสัตว์และจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ของประเทศ แยกเป็นรายเขต ปี 2567

เขต ปศุสัตว์	ชนิดสัตว์							
	โคเนื้อ	เกษตรกร	โคนม	เกษตรกร	กระบือ	เกษตรกร	สุกร	เกษตรกร
1	200,326	14,293	177,686	5,026	37,828	3,018	1,190,955	2,696
2	226,851	22,284	25,215	565	58,338	5,190	1,589,009	2,050
3	3,289,124	574,354	100,511	3,076	713,425	146,558	1,415,671	36,290
4	2,233,913	411,711	56,501	1,451	580,770	114,065	1,291,131	32,117
5	744,008	74,990	70,740	1,254	186,672	19,923	872,598	37,620
6	776,157	53,799	5,933	182	185,841	16,241	1,464,291	16,235
7	1,285,442	67,248	126,039	4,068	25,209	2,044	3,070,666	6,947
8	701,505	119,634	4,127	130	15,927	1,841	1,324,287	13,655
9	446,711	96,222	1,359	17	11,891	1,410	111,072	1,271
รวม	9,904,037	1,434,535	568,111	15,769	1,815,901	310,290	12,329,680	148,881

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนปศุสัตว์และจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ของประเทศ แยกเป็นรายเขต ปี 2567 (ต่อ)

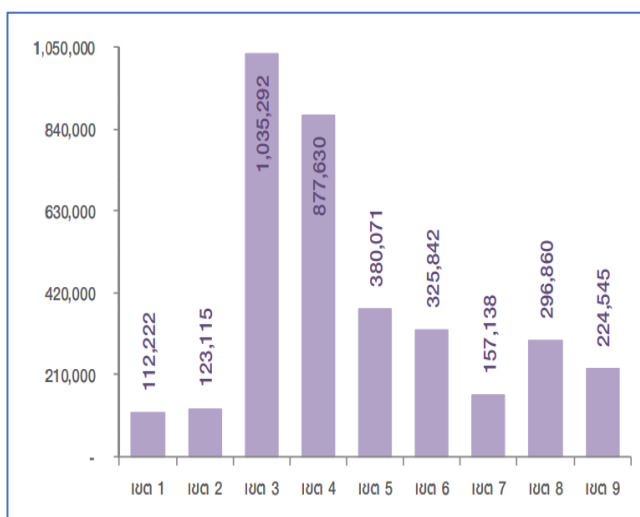
เขต ปศุสัตว์	ชนิดสัตว์							
	ไก่	เกษตรกร	เป็ด	เกษตรกร	แพะ	เกษตรกร	แกะ	เกษตรกร
1	113,575,932	92,812	5,697,552	11,797	177,026	5,825	14,859	8,658
2	110,018,741	107,855	4,002,845	11,572	41,320	1,799	7,089	321
3	72,424,093	754,717	3,788,259	110,394	199,514	8,493	9,133	460
4	36,657,467	684,592	3,563,927	125,399	108,125	5,078	2,383	161
5	29,174,318	345,261	490,885	14,272	31,882	1,758	3,223	170
6	42,742,654	289,763	4,383,251	21,688	187,223	5,367	26,983	705
7	82,483,846	105,480	7,670,665	9,864	334,436	7,757	49,094	804
8	335, 1, 574	236,819	1,740,199	30,790	186,180	9,274	3,056	220
9	11,161,973	179,817	1,617,960	64,330	257,442	44,223	28,626	5,309
รวม	527,574,598	2,797,116	32,955,543	400,106	1,523,148	89,574	144,446	8,658

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

ตารางที่ 3 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์
รายเขตปศุสัตว์ ปี 2567

เขต ปศุสัตว์	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (ราย)	
	จำนวน	ร้อยละ
1	112,222	3.18
2	123,115	3.48
3	1,035,292	29.31
4	877,630	24.84
5	380,071	10.76
6	325,842	9.22
7	157,138	4.45
8	296,860	8.40
9	224,545	6.36
รวม	3,532,715	100.00

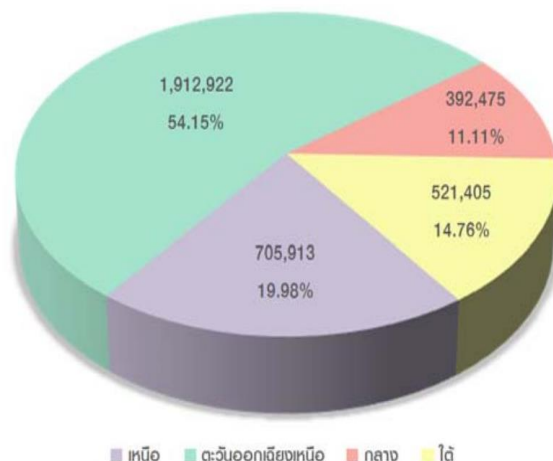
แผนภูมิที่ 1 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์
รายเขตปศุสัตว์ ปี 2567

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

ในปี 2567 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด จำนวน 3,532,715 ราย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขต 3 จำนวน 1,035,292 ราย (ร้อยละ 29.31) รองลงมา คือ เขต 4 จำนวน 877,630 ราย (ร้อยละ 24.84) และเขต 5 จำนวน 380,071 ราย (ร้อยละ 10.76) ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 3 และแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 2 สัดส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายภาค ปี 2567

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

สัดส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์รายภาค ปี 2567 ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,912,922 ราย (ร้อยละ 54.15) รองลงมา คือ ภาคเหนือ จำนวน 706,913 ราย (ร้อยละ 19.98) ภาคใต้ จำนวน 521,405 ราย (ร้อยละ 14.76) และภาคกลาง จำนวน 392,475 ราย (ร้อยละ 11.11) ตามลำดับ รายละเอียดตามแผนภูมิที่ 2

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ปี 2566 – 2567

เขตปศุสัตว์	เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (ราย)		การเปลี่ยนแปลง (เพิ่ม/ลด)	
	ปี 2566	ปี 2567	จำนวน	ร้อยละ
1	117,131	112,222	- 4,909	- 4.19
2	121,681	123,115	1,434	1.18
3	1,040,408	1,035,292	- 5,116	- 0.49
4	876,246	877,630	1,384	0.16
5	382,704	380,071	- 2,633	- 0.69
6	331,346	325,842	- 5,504	- 1.66
7	158,488	157,138	- 1,350	- 0.85
8	301,499	296,860	- 4,639	- 1.54
9	222,104	224,545	2,441	1.10
รวม	3,551,607	3,532,715	- 18,892	- 0.53

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ลดลง จำนวน 18,892 ราย โดยในพื้นที่เขต 6 ลดลงมากที่สุด จำนวน 5,504 ราย รองลงมาคือ เขต 3 จำนวน 5,116 ราย และเขต 1 จำนวน 4,909 ราย ตามลำดับ โดยในพื้นที่เขต 9 เพิ่มขึ้นมากที่สุด จำนวน 2,441 ราย รองลงมา คือ เขต 2 จำนวน 1,434 ราย และเขต 4 จำนวน 1,384 ราย ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 5 ตารางแสดงจำนวนปศุสัตว์และจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ปี 2567

จังหวัด	ชนิดสัตว์							
	โคเนื้อ	เกษตรกร	โคนม	เกษตรกร	กระบือ	เกษตรกร	สุกร	เกษตรกร
ขอนแก่น	308,353	53,143	29,624	792	46,865	8,536	140,037	3,797
มหาสารคาม	361,294	65,271	8,144	245	71,468	14,206	140,651	2,866
ร้อยเอ็ด	422,652	90,341	378	26	77,124	20,185	156,367	4,428
กาฬสินธุ์	164,870	32,170	389	16	42,763	8,741	98,700	3,973
อุดรธานี	193,330	30,434	5,956	143	71,230	13,684	216,722	2,962
หนองบัวลำภู	65,603	9,214	1,674	37	19,958	3,423	48,689	1,559
เลย	54,091	6,169	5,468	56	15,332	1,926	73,754	1,156
หนองคาย	65,102	9,792	-	-	16,906	2,812	118,995	1,226
สกลนคร	300,456	57,109	3,281	129	95,321	17,985	116,491	4,255
นครพนม	159,368	31,336	23	2	81,011	15,162	113,667	3,457
มุกดาหาร	86,066	19,932	-	-	17,565	4,300	38,372	1,308
บึงกาฬ	52,728	6,800	1,564	5	25,227	3,105	28,686	1,130
รวม	2,233,913	411,711	56,501	1,451	580,770	114,065	1,291,131	32,117

ตารางที่ 5 ตารางแสดงจำนวนปศุสัตว์และจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ปี 2567 (ต่อ)

จังหวัด	ชนิดสัตว์							
	ไก่	เกษตรกร	เป็ด	เกษตรกร	แพะ	เกษตรกร	แกะ	เกษตรกร
ขอนแก่น	6,719,274	73,918	630,860	12,114	21,039	913	185	16
มหาสารคาม	4,848,669	77,820	428,222	12,678	9,216	400	557	24
ร้อยเอ็ด	4,182,094	95,271	535,378	20,538	5,759	368	245	32
กาฬสินธุ์	2,762,418	74,055	254,540	10,411	4,317	284	71	11
อุดรธานี	4,655,517	93,176	413,041	16,249	16,364	770	192	12
หนองบัวลำภู	1,912,413	28,240	201,591	7,384	11,573	497	181	6
เลย	1,825,613	37,937	220,103	9,200	7,988	298	138	13
หนองคาย	1,875,740	29,503	179,699	7,246	8,045	338	238	14
สกลนคร	2,903,144	77,727	280,281	15,428	7,075	428	274	19
นครพนม	2,171,625	53,207	136,794	6,858	8,739	398	156	6
มุกดาหาร	1,082,482	21,714	35,517	1,868	2,833	168	44	4
บึงกาฬ	1,718,478	22,024	247,901	5,425	5,177	216	102	4
รวม	36,657,467	684,592	3,563,927	125,399	108,125	5,078	2,383	161

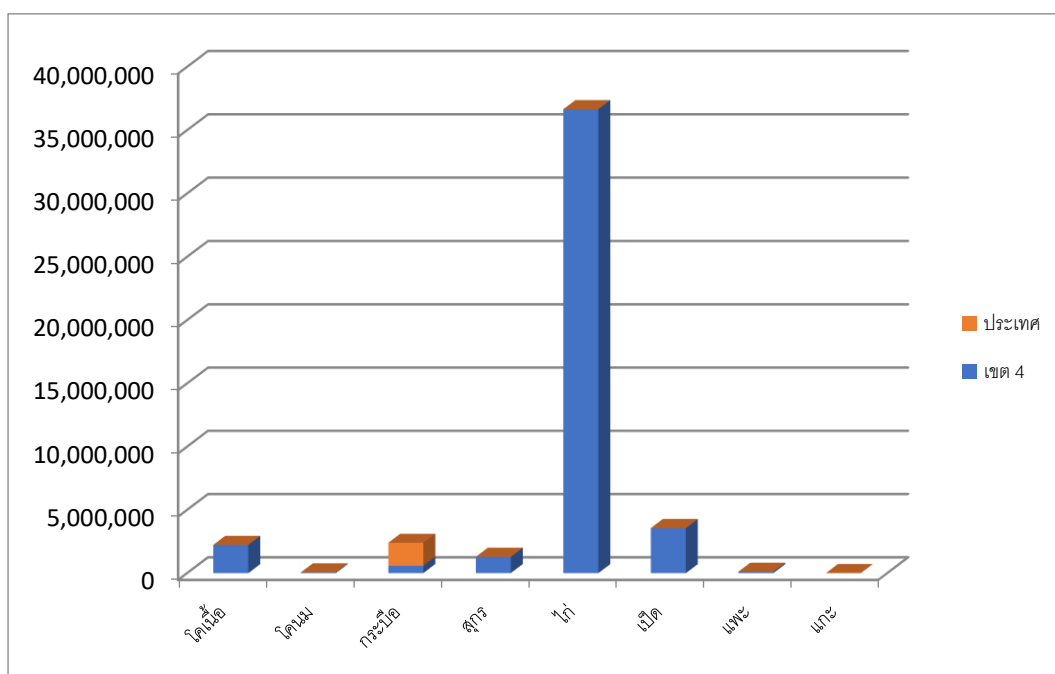
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

ตารางที่ 6 ตารางแสดงจำนวนปศุสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 และปศุสัตว์ของประเทศ ปี 2567

ชนิดสัตว์	ปศุสัตว์เขต 4				ประเทศ	
	จำนวนสัตว์ (ตัว)	%	เกษตรกร (ราย)	%	จำนวนสัตว์ (ตัว)	เกษตรกร (ราย)
โคเนื้อ	2,233,913	22.26	411,711	28.70	9,904,037	1,434,535
โคนม	56,501	9.95	1,451	9.20	568,111	15,769
กระบือ	580,770	31.98	114,065	36.76	1,815,901	310,290
สุกร	1,291,131	10.47	32,117	21.57	12,329,680	148,881
ไก่	36,657,467	6.95	684,592	24.47	527,574,598	2,797,116
เป็ด	3,563,927	10.81	125,399	31.34	32,955,543	400,106
แพะ	108,125	7.10	5,078	5.67	1,523,148	89,574
แกะ	2,383	1.65	161	1.86	144,446	8,658

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

แผนภูมิที่ 3 แสดงจำนวนปศุสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 และจำนวนปศุสัตว์ของประเทศ ปี 2567

ในปี 2567 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบในระดับประเทศในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 มีสัดส่วนของจำนวนกระบือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.98 รองลงมาคือโคเนื้อ คิดเป็นร้อยละ 22.26 เป็ด คิดเป็นร้อยละ 10.81 สุกร คิดเป็นร้อยละ 10.47 โคนม คิดเป็นร้อยละ 9.95 แพะ คิดเป็นร้อยละ 7.10 ไก่ คิดเป็นร้อยละ 6.95 และแกะ คิดเป็นร้อยละ 1.65 โดยในส่วนของผู้เลี้ยงสัตว์ พบว่า มีสัดส่วนของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือมากที่สุด

คิดเป็นร้อยละ 36.76 รองลงมาเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ด คิดเป็นร้อยละ 31.34 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ คิดเป็นร้อยละ 28.70 เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ คิดเป็นร้อยละ 24.47 เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร คิดเป็นร้อยละ 21.57 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม คิดเป็นร้อยละ 9.20 เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ คิดเป็นร้อยละ 5.67 และเกษตรกรผู้เลี้ยงแกะ คิดเป็นร้อยละ 1.86 รายละเอียดตามตารางที่ 6 และแผนภูมิที่ 3

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนสัตว์ที่อนุญาตให้ฆ่า (ศรฐ01) ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ประจำปี 2567

จังหวัด	จำนวนสัตว์ที่ถูกฆ่า (ตัว)		
	จำนวนสัตว์ที่คาดว่าจะถูกฆ่า(ตัว)		
	โค	กระบือ	สุกร
บึงกาฬ	2,802	1,410	31,945
หนองบัวลำภู	1,075	380	97,087
ขอนแก่น	4,657	389	494,839
อุดรธานี	11,424	4,541	86,921
เลย	3,168	2,218	9,411
หนองคาย	4,457	93	58,841
มหาสารคาม	6,738	404	21,452
ร้อยเอ็ด	12,628	0	28,675
กาฬสินธุ์	11,897	357	43,328
สกลนคร	12,994	1,887	40,969
นครพนม	30,746	4,178	156,969
รวม	110,778	16,112	1,097,656

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ (ข้อมูล ณ กันยายน 2567)

ตารางที่ 8 แสดงราคาสัตว์มีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ ณ หน้าฟาร์ม ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

จังหวัด	ราคาสัตว์มีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ ณ หน้าฟาร์ม													
	โคเนื้อ	โคขุน	กระบือ	สุกร	แพะ	แกะ	ไก่เนื้อ (บาท/กก.)	ไก่พื้นเมือง	เป็ดเนื้อ (บาท/กก.)	เป็ดเทศ	ไข่ไก่	ไข่เป็ด		
	บาท/กก.	บาท/กก.	บาท/กก.	บาท/กก.	บาท/กก.	บาท/กก.	อึระ	ประกันราคา	บาท/กก.	อึระ	ประกันราคา	บาท/ฟอง	บาท/ฟอง	บาท/ฟอง
บึงกาฬ	83	0	85	71	101	0	0	0	95	94	0	89	4.14	5.28
หนองบัวลำภู	105	0	98	67	88	115	55	100	104	80	0	95	3.56	4.16
ขอนแก่น	78	83	85	67	0	0	56	0	86	86	76	87	4.03	4.33
อุดรธานี	79	98	85	67	99	108	48	40	95	88	84	96	4.19	4.63
เลย	112	0	75	73	95	0	90	33	100	100	0	97	4.22	4.55
หนองคาย	66	68	73	61	78	0	0	0	75	0	0	70	3.46	4.14
มหาสารคาม	80	79	88	68	100	83	52	51	79	76	76	80	4.36	4.57
ร้อยเอ็ด	72	76	69	64	107	0	61	49	77	76	0	78	4.27	4.71
กาฬสินธุ์	76	76	82	76	117	117	0	0	98	0	0	83	4	4
สกลนคร	92	92	88	71	0	0	0	0	70	83	0	83	3.89	4.66
นครพนม	93	163	93	71	116	0	38	0	78	77	0	96	4.75	5.66
มุกดาหาร	64	107	60	65	70	0	75	34	89	92	64	90	3.69	4.24
เฉลี่ยราคา ในพื้นที่เขต 4	83.33	93.56	81.75	68.42	97.1	105.75	59.38	51.17	87.17	85.20	75.00	87.00	4.05	4.58

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ (ข้อมูล ณ กันยายน 2567)

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนโรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับใบ ฆจส.2 ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

จังหวัด	ชนิดสัตว์				รวม
	สุกร	โค - กระบือ	สุกร - โค - กระบือ	สัตว์ปีก	
กาฬสินธุ์	29	25	1	11	66
ขอนแก่น	12	10	0	5	27
นครพนม	8	5	0	0	13
บึงกาฬ	1	1	7	0	9
มหาสารคาม	9	8	0	4	21
มุกดาหาร	12	10	2	1	25
ร้อยเอ็ด	8	8	16	5	37
เลย	4	5	3	1	13
สกลนคร	2	1	12	0	15
หนองบัวลำภู	3	1	5	3	12
หนองคาย	2	0	3	0	5
อุดรธานี	4	3	7	0	14
รวม	94	77	56	30	257

ที่มา : ส่วนมาตรฐานการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 (ข้อมูล ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2567)

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนโรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับ GMP ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

จังหวัด	ชนิดสัตว์			รวม
	สุกร	โค - กระบือ	สัตว์ปีก	
ขอนแก่น	1	0	1	2
มหาสารคาม	0	0	2	2
ร้อยเอ็ด	0	0	2	2
หนองบัวลำภู	2	0	0	2
หนองคาย	1	0	0	1
รวม	4	0	5	9

ที่มา : ส่วนมาตรฐานการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 (ข้อมูล ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2567)

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนสถานที่จำหน่ายไข่สด (ปศุสัตว์ ok) ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

จังหวัด	รับรองใหม่ (แห่ง)	ติดตาม (แห่ง)	ต่ออายุ (แห่ง)
กาฬสินธุ์	1	33	2
ขอนแก่น	2	2	78
นครพนม	1	0	19
บึงกาฬ	2	8	10
มหาสารคาม	1	1	29
มุกดาหาร	1	1	9
ร้อยเอ็ด	1	3	30
เลย	1	15	10
สกลนคร	2	21	8
หนองบัวลำภู	0	2	5
หนองคาย	1	2	5
อุดรธานี	3	2	40
รวม	16	90	245

ที่มา : ส่วนมาตรฐานการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 (ข้อมูล ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2567)

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ (ปศุสัตว์ ok) ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

จังหวัด	รับรองใหม่ (แห่ง)	ติดตาม (แห่ง)	ต่ออายุ (แห่ง)
กาฬสินธุ์	2	48	12
ขอนแก่น	4	101	31
นครพนม	3	29	19
บึงกาฬ	2	13	7
มหาสารคาม	2	32	11
มุกดาหาร	2	15	8
ร้อยเอ็ด	2	58	12
เลย	2	41	20
สกลนคร	2	42	15
หนองบัวลำภู	2	30	8
หนองคาย	2	18	5
อุดรธานี	3	66	7
รวม	28	493	155

ที่มา : ส่วนมาตรฐานการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 (ข้อมูล ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2567)

ส่วนที่ 2

ยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์

พ.ศ. 2568 – 2570

ยุทธศาสตร์โคนเนื้อ

พ.ศ.2568 – 2570

1. ยุทธศาสตร์โคเนื้อ พ.ศ. 2568 - 2570

1.1 บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมาการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้แรงงานทำการเกษตรเป็นหลัก เมื่อใช้งานหมดอายุจึงปลดจำหน่าย ปัจจุบันรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อได้เปลี่ยนมาเป็นการเลี้ยงเพื่อจำหน่าย เพราะความต้องการบริโภคเนื้อสัตว์เพิ่มขึ้น ทั้งจากความต้องการของประชากรในประเทศเอง และจากต่างประเทศ ตลอดจนความต้องการของตลาดต่างประเทศ ลักษณะการเลี้ยงจะเป็นการเลี้ยงครั้งละหลาย ๆ ตัว และมีรูปแบบเป็นฟาร์มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ และเป็นโครงการหนึ่งในแผนปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตร โดยหวังจะให้การเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจุบันการเลี้ยงโคเนื้อได้เปลี่ยนแปลงมาสู่ระบบการผลิตโคเนื้อเป็นการค้าหรือเชิงธุรกิจ รัฐบาลได้ส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศมากขึ้น เนื่องจากความต้องการบริโภคเนื้อโคเพิ่มมากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงโคเนื้อต้องใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน กว่าจะได้รับผลตอบแทน ส่งผลให้มีต้นทุนการผลิตที่สูง รวมทั้งประสบปัญหาอีกหลายประการ เช่น ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ ปัญหาโรคระบาด ปัญหาระบบการตลาด เป็นต้น นอกจากนี้ยังประสบปัญหา ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ โคเนื้อที่มีราคาตกต่ำ โดยมีปัจจัยสำคัญ คือ มีการลักลอบนำเข้าเนื้อเถื่อน หรือเนื้อก่อกอง ซึ่งได้ทำลายตลาดของผู้เลี้ยงโคเนื้อ ไม่ว่าจะเป็โคเนื้อทั่วไป โคเนื้อพื้นเมือง และโคพันธุ์ผสม รวมไปถึงตลาดโคขุนด้วย ส่งผลให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน โคเนื้อจึงควรได้รับการส่งเสริมและอนุรักษ์ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน และยกระดับเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อให้มีรายได้ที่มั่นคง และสร้างความมั่นคงอย่างยั่งยืนในอาชีพปศุสัตว์

จากข้อมูลข้างต้น สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 จึงได้ประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โคเนื้อ ระดับเขต และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อรวมกำหนดและจัดทำยุทธศาสตร์โคเนื้อสำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พ.ศ. 2568 – 2570 ขึ้น เพื่อให้มีแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาโคเนื้อของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4

1.2 สรุปข้อมูลและสถิติจำนวนเกษตรกร - โคเนื้อ ปี 2567

ในปี 2567 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด จำนวน 1,434,535 ราย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขต 3 จำนวน 574,354 ราย (ร้อยละ 40.04) รองลงมา คือ เขต 4 จำนวน 411,711 ราย (ร้อยละ 28.70) และเขต 8 จำนวน 119,634 ราย (ร้อยละ 8.34) ตามลำดับ

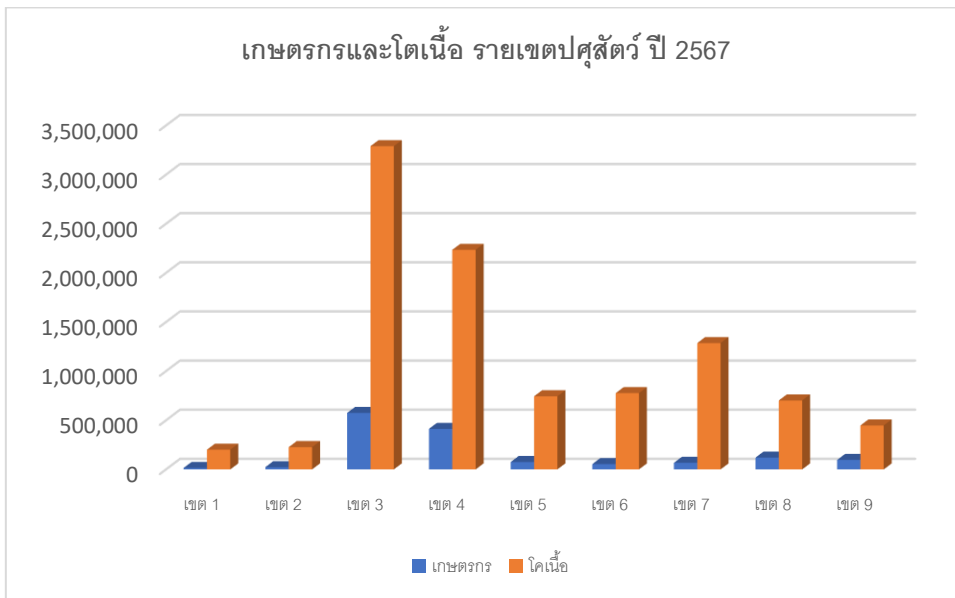
โดยมีการเลี้ยงโคเนื้อทั้งหมดจำนวน 9,904,037 ตัว ซึ่งในพื้นที่เขต 3 เลี้ยงโคเนื้อมากที่สุด จำนวน 3,289,124 ตัว (ร้อยละ 33.21) รองลงมา คือ เขต 4 จำนวน 2,233,913 ตัว (ร้อยละ 22.56) และเขต 7 จำนวน 1,285,442 ตัว (ร้อยละ 12.98) ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 1 และแผนภูมิที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเกษตรกรและโคเนื้อ รายเขตปศุสัตว์ ปี 2567

เขต ปศุสัตว์	เกษตรกร		โคเนื้อ	
	ราย	ร้อยละ	ตัว	ร้อยละ
เขต 1	14,293	1.00	200,326	2.02
เขต 2	22,284	1.55	226,851	2.29
เขต 3	574,354	40.04	3,289,124	33.21
เขต 4	411,711	28.70	2,233,913	22.56
เขต 5	74,990	5.23	744,008	7.51
เขต 6	53,799	3.75	776,157	7.84
เขต 7	67,248	4.69	1,285,442	12.98
เขต 8	119,634	8.34	701,505	7.08
เขต 9	96,222	6.71	446,711	4.51
รวม	1,434,535	100	9,904,037	100

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

แผนภูมิที่ 1 จำนวนเกษตรกรและโคเนื้อ รายเขตปศุสัตว์ ปี 2567

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

1.3 เปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ และโคเนื้อ รายปศุสัตว์เขต ปี 2566 – 2567

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น จำนวน 9,121 ราย โดยในพื้นที่เขต 4 เพิ่มขึ้นมากที่สุด จำนวน 5,151 ราย รองลงมา คือ เขต 3 จำนวน 1,789 ราย และเขต 7 จำนวน 1,416 ราย ตามลำดับ โดยในพื้นที่เขต 8 ลดลงมากที่สุด จำนวน 1,693 ราย รองลงมา คือ เขต 6 จำนวน 441 ราย และเขต 1 จำนวน 49 ราย ตามลำดับ

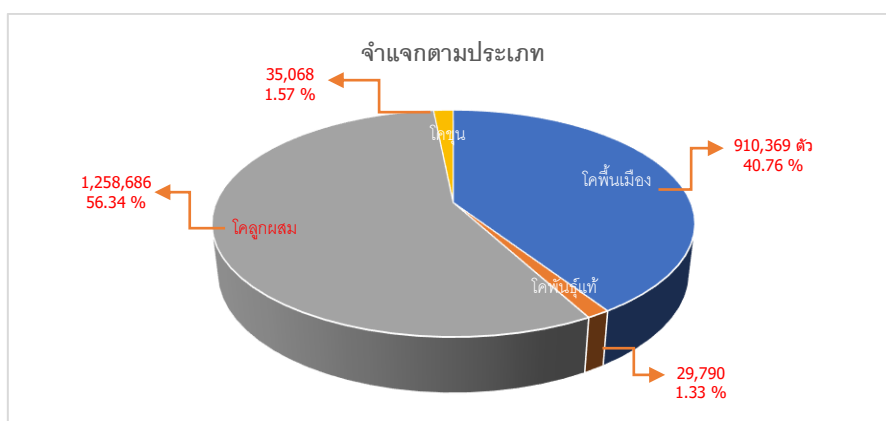
โคเนื้อเพิ่มขึ้น จำนวน 248,657 ตัว โดยในพื้นที่เขต 7 เพิ่มขึ้นมากที่สุด จำนวน 89,519 ตัว รองลงมา คือ เขต 3 จำนวน 58,838 ตัว และเขต 4 จำนวน 58,323 ตัว ตามลำดับ โดยในพื้นที่เขต 8 ลดลงมากที่สุด จำนวน 2,601 ตัว รองลงมา คือ เขต 2 จำนวน 1,173 ตัว และเขต 1 จำนวน 147 ตัว ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนเปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ และโคเนื้อ ปี 2566 – 2567

เขต	จำนวนเกษตรกร		การเปลี่ยนแปลง		จำนวนโคเนื้อ		การเปลี่ยนแปลง	
	2566	2567	จำนวน	ร้อยละ	2566	2567	จำนวน	ร้อยละ
1	14,342	14,293	-49	-0.34	200,473	200,326	-147	-0.07
2	21,675	22,284	609	2.81	228,024	226,851	-1,173	-0.51
3	572,565	574,354	1,789	0.31	3,230,286	3,289,124	58,838	1.82
4	406,560	411,711	5,151	1.27	2,175,590	2,233,913	58,323	2.68
5	73,669	74,990	1,321	1.79	722,102	744,008	21,906	3.03
6	54,240	53,799	-441	-0.81	762,088	776,157	14,069	1.85
7	65,832	67,248	1,416	2.15	1,195,923	1,285,442	89,519	7.49
8	121,327	119,634	-1,693	-1.40	704,106	701,505	-2,601	-0.37
9	95,204	96,222	1,018	1.07	436,788	446,711	9,923	2.27
รวม	1,425,414	1,434,535	9,121	0.64	9,655,380	9,904,037	248,657	2.58

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

แผนภูมิที่ 2 แสดงจำนวนโคเนื้อ ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 จำแนกตามประเภท

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเกษตรกร และโคเนื้อในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 แยกเป็นรายจังหวัด ปี 2567

จังหวัด	โคพื้นเมือง		โคพันธุ์แท้		โคลูกผสม		โคขุน		รวม	
	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร	จำนวน	เกษตรกร
	(ตัว)	(ราย)	(ตัว)	(ราย)	(ตัว)	(ราย)	(ตัว)	(ราย)	(ตัว)	(ราย)
บึงกาฬ	32,601	4,303	1,100	241	18,730	2,574	297	51	52,728	7,169
หนองบัวลำภู	27,523	4,280	1,515	177	36,178	4,740	387	54	65,603	9,251
ขอนแก่น	115,257	22,841	5,938	1,170	183,936	29,666	3,222	422	308,353	54,099
อุดรธานี	120,818	20,033	2,643	574	68,331	11,156	1,538	231	193,330	30,434
เลย	24,638	2,679	532	88	28,853	3,524	68	19	54,091	6,310
หนองคาย	41,688	6,519	712	159	22,061	3,324	641	58	65,102	10,060
มหาสารคาม	38,049	6,356	3,917	893	314,455	55,531	4,873	1,348	361,294	64,128
ร้อยเอ็ด	197,634	37,664	4,609	1,097	218,059	50,879	2,350	579	422,652	90,219
กาฬสินธุ์	45,927	8,863	1,776	467	116,142	21,415	1,025	281	164,870	31,026
สกลนคร	135,745	27,505	2,576	661	154,040	29,577	8,095	1,523	300,456	59,266
นครพนม	88,069	19,273	3,608	983	57,311	11,412	10,380	2,448	159,368	34,116
มุกดาหาร	42,420	10,765	864	300	40,590	10,058	2,192	323	86,066	21,446
รวม	910,369	171,081	29,790	6,810	1,258,686	233,856	35,068	7,337	2,233,913	417,524

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

จากจำนวนโคเนื้อในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ทั้งหมด จำนวน 2,233,913 ตัว จำแนกเป็น โคพื้นเมือง จำนวน 910,369 ตัว (ร้อยละ 40.76) โคลูกผสม จำนวน 1,258,686 ตัว (ร้อยละ 56.34) โคขุน จำนวน 35,068 ตัว (ร้อยละ 1.57) และโคพันธุ์แท้จำนวน 29,790 ตัว (ร้อยละ 1.33) ตามลำดับ รายละเอียดตามแผนภูมิที่ 2 และตารางที่ 3

3.2 ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินงานพัฒนาโคเนื้อ ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4

3.2.1 ด้านการผลิต

1) จำนวนโคเนื้อเพิ่มขึ้น จาก 2,175,590 ตัว ในปี 2566 เพิ่มเป็น 2,233,913 ตัว ในปี 2567 ภายใน 2 ปี มีจำนวนโคเนื้อมากขึ้น 58,323 ตัว มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.68 ต่อปี

2) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรรายย่อย มีจำนวนเกษตรกร จาก 406,560 ราย ในปี 2566 เพิ่มเป็น 411,711 ราย ในปี 2567 จำนวนเกษตรกรมากขึ้น 5,151 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.27 และมีการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ยรายละ 5.43 ตัว

3) ระบบการเลี้ยง เป็นระบบเกษตรผสมผสานการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่ออนุรักษ์บริเวณ เพื่อการพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นระบบคุณค่า มากกว่า มูลค่า ผู้เลี้ยงมีวัตถุประสงค์เป็นออมทรัพย์

หลักประกันความเสี่ยงของครอบครัว ขายเป็นรายได้ในยามฉุกเฉิน เลี้ยงเพื่อผลิตมูลนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ มีส่วนน้อยที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้แรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.2.2 ด้านการแปรรูป

พื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 มีโรงฆ่าโค - กระบือ ที่ได้รับใบ ฆจส.2 จำนวน 133 แห่ง ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 26 แห่ง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 แห่ง จังหวัดนครพนม จำนวน 5 แห่ง จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 8 แห่ง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8 แห่ง จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 12 แห่ง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 24 แห่ง จังหวัดเลย จำนวน 8 แห่ง จังหวัดสกลนคร จำนวน 13 แห่ง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 6 แห่ง จังหวัดหนองคาย จำนวน 3 แห่ง และจังหวัดอุดรธานี จำนวน 10 แห่ง

3.2.3 ด้านการตลาด

1) ด้านการบริโภค ข้อมูลจากระบบทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ ปี 2567 (ณ กันยายน 2567) มีโคเนื้อที่อนุญาตให้ฆ่า (ศสจ01) ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 จำนวน 110,778 ตัว แยกเป็นรายจังหวัด ดังนี้ จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 1,075 ตัว จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4,657 ตัว จังหวัดอุดรธานี จำนวน 11,424 ตัว จังหวัดเลย จำนวน 3,168 ตัว จังหวัดหนองคาย จำนวน 4,457 ตัว จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 6,738 ตัว จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 530 ตัว จังหวัดนครพนม จำนวน 30,746 ตัว จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 8,192 ตัว จังหวัดสกลนคร จำนวน 12,994 ตัว จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 12,628 ตัว และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 2,802 ตัว (ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ กรมปศุสัตว์ ณ กันยายน 2567)

2) ด้านราคา พบว่าราคาโคเนื้อมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ลดลงผันผวนอยู่ตลอดเวลา จากข้อมูลกลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ พบว่าราคาโคเนื้อมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ลดลงจาก 84.29 บาทต่อกิโลกรัม ในเดือนตุลาคม ปี 2566 เป็น 69.04 บาทต่อกิโลกรัม ในเดือนตุลาคม ปี 2567

3) ด้านวิธีการตลาด มีระบบการจำหน่ายจนถึงผู้บริโภคสุดท้ายหลายขั้นตอน ผลตอบแทนผู้จำหน่ายสุดท้ายมากกว่าเกษตรกรผู้ผลิตขั้นต้น

4) ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 มีตลาดนัดโค - กระบือ ทั้งหมด 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี โดยมีจำนวนตลาดนัดทั้งหมด 40 แห่ง ราคาซื้อขายโคเฉลี่ย 19,780 บาท/ตัว และราคาซื้อขายกระบือเฉลี่ย 22,827 บาท/ตัว ตลาดที่มีปริมาณการซื้อขายโค - กระบือสูงสุด ได้แก่ ตลาดนัดโค - กระบือหนองกุง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีปริมาณซื้อขายเฉลี่ย 1,506 ตัว/ครั้ง (ที่มา : กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์)

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคาม

ปัจจัยภายใน

จุดแข็ง Strengths (S)

1. มีหน่วยผสมเทียมฯ และหน่วยงานวิชาการด้านต่าง ๆ ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง เป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้และบริการด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการอาหารสัตว์และพันธุ์สัตว์ ที่ร่วมบูรณาการพัฒนากลุ่มเลี้ยงโคเนื้ออย่างเข้มแข็ง
2. มีสหกรณ์ฯ ที่เข้มแข็งรองรับการรับซื้อโคเนื้อจากเกษตรกร
3. มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านคือ ลาว จีน เวียดนาม และมีสะพานมิตรภาพ ทำให้การคมนาคมสะดวก ทั้งรถยนต์ รถไฟ อำนวยความสะดวกในการขนส่งคน/สัตว์และซากสัตว์
4. มีโครงการ ธคก.ทุกจังหวัด
5. มีตลาดนัดโค-กระบือ เพื่อรองรับการซื้อขายทุกจังหวัด
6. มีการรับรองฟาร์ม GAP GFM
7. มีวัตถุดิบท้องถิ่นทางการเกษตร และผลพลอยได้จากการเกษตรใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อ
8. มีแม่พันธุ์โคเนื้อสายพันธุ์ดีทุกจังหวัด แม้ไม่มีโครงสร้างพื้นฐานดีสามารถนำมาปรับปรุงสายพันธุ์ต่าง ๆ ได้ดี
9. โคเนื้อ เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัด
10. โคขุนคุณภาพสูงและผลิตภัณฑ์โคขุนคุณภาพ มีตลาดรองรับและมีความต้องการสูง
11. กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 กำหนดประเด็นการพัฒนากลุ่มฯ ในการยกระดับสินค้าเกษตรปลอดภัยสู่เกษตรกรอินทรีย์อย่างเป็นระบบ

จุดอ่อน weak (W)

1. โรงฆ่าสัตว์ที่ผ่านการรับรอง GMP ยังมีจำนวนน้อย ทำให้มีปัญหาการส่งออกต่างประเทศ
2. กรมปศุสัตว์ไม่สามารถผลิตโคเนื้อและน้ำเชื้อตามความต้องการของตลาดโคเนื้อคุณภาพสูงได้ เช่น วากิว
3. เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงแบบรายย่อย และแรงงานส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เลี้ยงแบบดั้งเดิม ขาดแคลนแรงงานเกษตร
4. เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการนำวัตถุดิบเหลือใช้ในการเกษตรมาผลิตอาหารสัตว์
5. พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ปลูกพืชเศรษฐกิจ ทำเลเลี้ยงสัตว์และพื้นที่สำหรับปลูกพืชอาหารสัตว์มีจำนวนน้อย

6. ราคาโคเนื้อหน้าฟาร์มตกต่ำ การซื้อขายยังผ่านพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรไม่ได้เป็นผู้กำหนดราคาเอง
7. เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร/ผู้ประกอบการ บางส่วนยังไม่มีความพร้อมเชิง ไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการด้านการตลาดสินค้าเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่า การนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิต
8. ไม่มีสถานกักโคเนื้อเพื่อการส่งออกในพื้นที่
9. เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงแบบรายย่อย ไม่คุ้มทุนในการทำมาตรฐานฟาร์ม GAP GFM และทำให้ไม่สามารถยกระดับการส่งออกต่างประเทศ
10. เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงแบบรายย่อย ขาดการรวมกลุ่มโอกาสการเข้าถึงนโยบายภาครัฐและการเชื่อมโยงการตลาดได้น้อย
11. โครงสร้างพื้นฐาน ระบบส่งน้ำชลประทานยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตร (ด้านปศุสัตว์) แหล่งน้ำเพื่อการปศุสัตว์ยังไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนในการทำการปศุสัตว์

ปัจจัยภายนอก

โอกาส Opportunities (O)

1. นโยบายรัฐบาลในการเป็นครัวของโลก (ครัวไทยสู่ครัวโลก) ส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ ลดการใช้สารเคมี และแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG จะผลักดันให้มีการผลิตสินค้าเกษตรมีมูลค่าสูง ทำให้สามารถขยายการผลิตสินค้าปศุสัตว์
2. การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้มีนักลงทุนจากกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศอื่น ๆ เข้ามามากขึ้น เป็นโอกาสในการส่งเสริมการเลี้ยง/ผลิต/แปรรูป เนื้อสัตว์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น
3. พฤติกรรมการบริโภคโคเนื้อของคนไทยมีมากขึ้น ทำให้ธุรกิจร้านอาหารที่ทำจากเนื้อสัตว์มีการขยายตัวมากขึ้น
4. ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เวียดนาม และจีน มีความต้องการนำเข้าสัตว์มีชีวิต โดยเฉพาะโคเนื้อ มีจำนวนมาก
5. ในพื้นที่เขต 4 คือ หนองคาย นครพนม มุกดาหาร เลย บึงกาฬ มีจุดเชื่อมโยงในการส่งออกโคเนื้อ
6. มีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ในพื้นที่สนับสนุนและให้บริการด้านวิชาการ
7. นโยบายรัฐบาลในการสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่เกษตรกรรายย่อย
8. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) รัฐบาลมีนโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคเกษตร มีเป้าประสงค์ เชิงนโยบาย เพึ่งประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพมาตรฐานและเพียงพอต่อความต้องการ มูลค่าสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

9. เป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ด้านการเกษตรแปรรูป มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการผลิตโคต้นน้ำ โคน้ำกลางน้ำ สู่อุตสาหกรรมโคขุนคุณภาพ ที่ตรงตามความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ

10. สถานะการตลาดมีความต้องการโคเนื้อที่รับรองมาตรฐานการผลิตในตลาดทั้งในและต่างประเทศ ยังเป็นที่ต้องการอยู่มาก

11. ผู้ประกอบการจาก จีน และเวียดนาม มีความต้องการโคขุนลูกผสมบราห์มันและชาร์โรเลส์จำนวนมาก

12. ยุทธศาสตร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ตลาดนำการผลิต เทคโนโลยีเกษตร 4.0 3S (Safety, Security, Sustainability) บริหารเชิงบูรณาการ “เกษตร-พาณิชย์ทันสมัย” เกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวทางศาสตร์พระราชา และ 15 นโยบายหลัก

13. กระแสรักสุขภาพ/แนวโน้มการดูแลสุขภาพโดยการเลือกบริโภคอาหารปลอดภัย/เกษตรอินทรีย์

อุปสรรค Threats (T)

1. ผลตอบแทนของการเลี้ยงโคเนื้อไม่จูงใจต่อการอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ และเกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่อายุมาก ไม่มีทายาทสืบทอดต่อการเลี้ยง

2. ราคาอาหารสัตว์สูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการเลี้ยงสัตว์สูงขึ้น เกษตรกรต้องรับภาระหนี้สินมากขึ้น โดยไม่สามารถขึ้นราคาผลผลิตได้

3. ไม่มีการนำผลการศึกษา วิจัยการพัฒนาด้านปศุสัตว์โคเนื้อ ไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรรายย่อย/กลุ่ม ทำให้ขาดความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการนำไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร

4. มีการลักลอบนำเข้าโคจากประเทศเพื่อนบ้าน เข้าพื้นที่ทำให้เกิดโรคระบาด และราคาโคในพื้นที่ตกต่ำ

5. ภัยจากธรรมชาติ หรือ ช่วงฤดูแล้ง ทำให้ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพมาใช้เลี้ยงสัตว์

6. การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและจัดตั้งโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐานมีน้อยและไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ การส่งเสริมปลูกพืชเศรษฐกิจทำให้พื้นที่ในการเลี้ยงลดลง

7. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการพัฒนารูปแบบการเลี้ยง ยังไม่ทั่วถึง

8. การเกิดโรคระบาดสัตว์/โรคอุบัติใหม่ของสัตว์

9. โรงฆ่าสัตว์ที่ผ่านการรับรอง GMP ยังมีจำนวนน้อย ทำให้มีปัญหาการส่งออกต่างประเทศ

10. วิทยากรมีความสนใจเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรม

11. ไทยยังมีการนำเข้าโคเนื้อและผลิตภัณฑ์จากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

12. มีการเปิดเส้นทางส่งเสริมการค้า มีสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาได้ง่าย ทำให้เกิดคู่แข่งทางการค้า เนื่องจากมีราคาถูกกว่า

13. ประเทศผู้รับซื้อโคเนื้อกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการรับซื้อที่เข้มงวดมากขึ้น

14. ช่วงที่เนื้อโคราคาพุ่งสูง ผู้บริโภคสามารถเลือกบริโภคเนื้อสัตว์ชนิดอื่นแทนได้

กรอบยุทธศาสตร์โคเนื้อ

วิสัยทัศน์

“ผลิตโคเนื้อที่มีคุณภาพ และมาตรฐาน สร้างรายได้เกษตรกรอย่างยั่งยืน”

พันธกิจ

1. วิจัย พัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านโคเนื้อ
2. พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อให้มีคุณภาพและปริมาณ เพียงพอ
3. ป้องกัน ควบคุม และบำบัดโรคสัตว์ ตามมาตรฐาน
4. กำกับ ดูแล และบริหารจัดการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย
5. ส่งเสริมและพัฒนาระบบธุรกิจโคเนื้อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์และพัฒนาให้มีการเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น
2. เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ
3. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตโคเนื้อของเกษตรกร

เป้าหมาย

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเพิ่มมากขึ้น
2. เกษตรกรมีแม่โคเนื้อพันธุ์ดีไว้ขยายพันธุ์ เพื่อผลิตโคเนื้อคุณภาพเพิ่มมากขึ้น
3. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อในกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ต่อปี
4. การเพิ่มผลผลิตโคเนื้อพ่อพันธุ์ดีโดยวิธีการผสมเทียมปีละ 15 %

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. จำนวนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น
2. ร้อยละที่เพิ่มขึ้น ของการผลิตโคเนื้อในกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริม
3. จำนวนลูกโคเนื้อที่เกิดจากการผสมเทียม เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายต่อปี

ยุทธศาสตร์โคนม

พ.ศ. 2568 – 2570

2. ยุทธศาสตร์โคนม พ.ศ. 2568 – 2570

2.1 สถานการณ์โคนม ปี 2567

ประเทศไทยผลิตน้ำนมดิบได้เป็นอันดับ 3 ของอาเซียน ทั้งหมดบริโภคในประเทศ เนื่องจากไทยมีประสิทธิภาพในการแข่งขันสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนแทบจะทุกด้าน รวมทั้งสินค้ามีคุณภาพได้มาตรฐานเกษตรกรมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ในปี 2567 มีอัตราการหดตัว ร้อยละ 3.2 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยภาวะการผลิตน้ำนมดิบปรับลดลงจาก ปี 2566 โดยปริมาณการผลิตน้ำนมดิบลดลง เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมีการบริหารจัดการระบบการผลิตของฟาร์มเลี้ยงโคนม มีการจัดการโรคทางระบบสืบพันธุ์ของโคนมที่ดีและปริมาณการผลิตน้ำนมดิบเพิ่มขึ้นดูจากจำนวนแม่โคนมทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นและปริมาณน้ำนมเฉลี่ยของแม่โคนมที่สูงขึ้น อัตราการผสมติดของแม่โคเพิ่มขึ้น และส่งผลให้ปริมาณน้ำนมดิบเพิ่มขึ้น ขณะที่ราคาน้ำนมดิบสูงขึ้นเล็กน้อยเนื่องจากคุณภาพน้ำนมดิบดีขึ้น

2.1.1 ข้อมูลการผลิต (ณ วันที่ 1 มกราคม 2567)

จำนวนโคนม รวมทั้งประเทศ 568,111 ตัว ลดลง จากปีที่แล้ว 206,350 ตัว หรือร้อยละ 26.64

จำนวนแม่โครีดนม รวมทั้งประเทศ 242,351 ตัว ลดลง จากปีที่แล้ว 103,440 ตัว หรือร้อยละ 29.91

ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบ รวมทั้งประเทศ 1,064,270 ตัน เพิ่มขึ้น จากปีที่แล้ว 79,310 ตัน หรือ ร้อยละ 8.05

ปริมาณน้ำนมดิบเฉลี่ย ทั้งประเทศ 12.13 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน เพิ่มขึ้น จากปีที่แล้ว 0.30 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน หรือร้อยละ 2.54

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนโคนมของประเทศไทย ปี 2563 - 2567

รายการ	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	เปลี่ยนแปลง
						(ร้อยละ)
โคนมทั้งหมด (ตัว)	707,236	810,518	812,235	774,461	568,111	-26.64
แม่โครีดนม (ตัว)	320,613	358,247	365,792	345,791	242,351	-29.91

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ในปี 2567 (ณ วันที่ 1 มกราคม) ประเทศไทยมีโคนมทั้งหมด จำนวน 568,111 ตัว ลดลงจากปี 2566 จำนวน 774,461 ตัว หรือร้อยละ 26.64 แม่โครีดนม จำนวน 242,351 ตัว ลดลงจากปี 2566 จำนวน 345,791 ตัว หรือร้อยละ 29.91

ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบ ในปี 2567 จำนวน 1,064,270 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2566 จำนวน 984,960 ตัน หรือร้อยละ 6.15 เนื่องจากมีการปรับเพิ่มราคาน้ำนมดิบมาเป็นระยะ ๆ ทำให้แนวโน้มของการผลิตน้ำนมดิบมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากจำนวนแม่โครีดนมที่เพิ่ม และปริมาณน้ำนมเฉลี่ยของแม่โคนมที่สูงขึ้น ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบ

ในช่วงปี 2563 - 2567 เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.61 ต่อปี โดยปี 2567 มีผลผลิต 1,064,270 ตัน เพิ่มขึ้นจาก 984,960 ตัน ของปี 2566 ร้อยละ 8.05

2.1.2 ข้อมูลการตลาด

(1) **ความต้องการบริโภค** ปี 2563 - 2567 ความต้องการบริโภคคนมพร้อมดื่ม ในปี 2567 มีปริมาณบริโภคเพิ่มขึ้นจาก 938,000 ตันของปี 2566 ร้อยละ 0.36

(2) **ราคาในปี 2567** ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรขายได้กิโลกรัมละ 19.00 บาท ราคากลางรับซื้อ น้ำนมดิบหน้าโรงงานกิโลกรัมละ 21.25 บาท

(3) **การส่งออกผลิตภัณฑ์นม** ไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์นมหลายชนิด แต่ส่วนใหญ่เป็นการ re-export คือนำเข้ามาแล้วส่งออก สินค้าส่งออกส่วนมากมีสภาพเป็นครีมหรือนมผง ในรูปของเหลวหรือข้น เติมน้ำตาล เนยที่ได้จากนม นมผงขาดมันเนย นมข้นหวาน นมเปรี้ยวโยเกิร์ต เป็นต้น และเป็นการส่งไปยัง ประเทศใกล้เคียง เช่น สปป.ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ สิงคโปร์ฮ่องกง และฟิลิปปินส์ ในปี 2568 คาดว่าจะส่งออก ผลิตภัณฑ์นมทั้งหมด 95,500 ตัน มูลค่า 4,741 ล้านบาท สูงกว่าปี 2566 ที่ส่งออก 95,067 ตัน มูลค่า 4,717 ล้านบาท ร้อยละ 0.46 และ 0.51 ตามลำดับ

(4) **การนำเข้าผลิตภัณฑ์นม** ไทยนำเข้านมและผลิตภัณฑ์นมต่าง ๆ ในแต่ละปีเป็นจำนวนกว่า แสนตัน มูลค่ากว่าหมื่นล้านบาท โดยมีนมผงขาดมันเนยเป็นผลิตภัณฑ์นมนำเข้าที่สำคัญ และยังคงมีส่วนการ นำเข้าสูงกว่าผลิตภัณฑ์นมนำเข้าอื่น ๆ มากกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณนมและผลิตภัณฑ์นมนำเข้าทั้งหมด ทั้งนี้ เพราะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ผลิตภัณฑ์พร้อมดื่ม นมข้น ขนมห้าง ไอศกรีม นมข้นหวาน ลูกกวาด ซ็อกโกแลต และโยเกิร์ต เป็นต้น สำหรับปี 2567 คาดว่าจะ นำเข้าผลิตภัณฑ์นมทั้งหมด 180,000 ตัน มูลค่า 15,500 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นนมผงขาดมันเนย 55,990 ตัน มูลค่า 5,875 ล้านบาท โดยนำเข้า ผลิตภัณฑ์นมทั้งหมดสูงกว่าปี 2566 ซึ่งนำเข้า 178,731 ตัน มูลค่า 15,390 ล้านบาท ร้อยละ 0.71 และ 0.71 ตามลำดับโคนม

2.2 แนวโน้มปี 2568

ในปี 2568 คาดว่าจะขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 1.8 - 2.8 เนื่องจากเกษตรกรมีการขยายการผลิต คาดว่าจำนวนโคนม ณ มกราคม และจำนวนแม่โครีดนมเฉลี่ย ในรอบปีจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม มีการบริหารจัดการฟาร์มดีขึ้น เพื่อเตรียมรับการเปิดประชาคมอาเซียน (AEC) และข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) โดย มีการจัดระบบการจัดการฟาร์มเลี้ยงโคนมตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) คัดแม่โคคุณภาพต่ำ ออกจากฝูง ปรับปรุงสายพันธุ์โคที่เหมาะสม ทำให้มีปริมาณน้ำนมเฉลี่ยและอัตราการผสมติดของแม่โคเพิ่มขึ้น และส่งผลให้ปริมาณน้ำนมดิบเพิ่มขึ้น กระบวนการควบคุม และเฝ้าระวังโรคระบาดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การผลิตใน สาขาปศุสัตว์ยังคงมีความเสี่ยงจากปัญหาสภาพอากาศแปรปรวน โรคระบาด และต้นทุนที่สูงขึ้น ในขณะที่ความต้องการบริโภคทั้งตลาดในประเทศยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.2.1 ข้อมูลการผลิต

ลักษณะการเลี้ยงโคนมในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนเป็นฟาร์ม ขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพิ่มขึ้น เนื่องจากในช่วง 2 – 3 ปีที่ผ่านมาเกษตรกรรายย่อยที่มีประสิทธิภาพ การผลิตต่ำ ประสบปัญหาขาดทุน จึงเลิกเลี้ยงและขายโคนมให้แก่เกษตรกรรายอื่นที่มีระบบจัดการ และประสิทธิภาพการผลิตที่ดีกว่าฟาร์มขนาดเล็ก ทำให้อัตราการผสมติดและอัตราการให้นมของแม่โคเพิ่มขึ้น ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบและคุณภาพน้ำนมดิบดีขึ้น ส่งผลให้ราคาที่เกษตรกรได้รับสูงขึ้น เป็นแรงจูงใจให้ เกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิตให้ดีขึ้น

2.2.2 ข้อมูลการตลาด

(1) ราคาในปี 2567 ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรขายได้กิโลกรัมละ 19.00 บาท ราคา กลางรับซื้อน้ำนมดิบหน้าโรงงานกิโลกรัมละ 21.25 บาท

(2) ความต้องการบริโภค ปี 2563 - 2567 ความต้องการบริโภคนมพร้อมดื่ม ในปี 2567 มีปริมาณบริโภค จำนวน 938,000 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ร้อยละ 0.36

(5) การส่งออกผลิตภัณฑ์นม ไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์นมหลายชนิด แต่ส่วนใหญ่ เป็นการ re-export คือนำเข้ามาแล้วส่งออก สินค้าส่งออกส่วนมากมีสภาพเป็นครีมหรือนมผง ในรูปของเหลว หรือข้นเติมน้ำตาล เนยที่ได้จากนม นมผงขาดมันเนย นมข้นหวาน นมเปรี้ยวโยเกิร์ต เป็นต้น และเป็นการ ส่งไปยังประเทศใกล้เคียง เช่น สปป.ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ สิงคโปร์ฮ่องกง และฟิลิปปินส์ ในปี 2568 คาดว่า จะส่งออกผลิตภัณฑ์นมทั้งหมด 95,500 ตัน มูลค่า 4,741ล้านบาท สูงกว่าปี 2566 ที่ส่งออก 95,067 ตัน มูลค่า 4,717 ล้านบาท ร้อยละ 0.46 และ 0.51 ตามลำดับ

(6) การนำเข้าผลิตภัณฑ์นม ไทยนำเข้านมและผลิตภัณฑ์นมต่าง ๆ ในแต่ละปี เป็นจำนวนกว่าแสนตัน มูลค่ากว่าหมื่นล้านบาท โดยมีนมผงขาดมันเนยเป็นผลิตภัณฑ์นมนำเข้าที่สำคัญ และยังคง มีสัดส่วนการนำเข้าสูงกว่าผลิตภัณฑ์นมนำเข้าอื่น ๆ มากกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณนมและผลิตภัณฑ์นมนำเข้า ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ผลิตนมพร้อมดื่ม นมข้น ขนมหัง ไอศกรีม ลูกกวาด ช็อกโกแลต และโยเกิร์ต เป็นต้น สำหรับปี 2567 คาดว่าจะนำเข้าผลิตภัณฑ์นมทั้งหมด 180,000 ตัน มูลค่า 15,500 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นนมผงขาดมันเนย 55,990 ตัน มูลค่า 5,875 ล้านบาท โดยนำเข้าผลิตภัณฑ์นม ทั้งหมดสูงกว่าปี 2566 ซึ่งนำเข้า 178,731 ตัน มูลค่า 15,390 ล้านบาท ร้อยละ 0.71 และ 0.71 ตามลำดับ

2.3 แนวโน้มปี 2568

ในปี 2568 คาดว่าจะขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 1.8 – 2.8 เนื่องจากเกษตรกรมีการขยายการผลิต คาดว่าจำนวนโคนม ณ วันที่ 1 มกราคม และจำนวนแม่โครีดนมเฉลี่ยในรอบปีจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนมมีการบริหารจัดการฟาร์มดีขึ้น เพื่อเตรียมรับการเปิดประชาคมอาเซียน (AEC) และข้อตกลงเขตการค้า เสรี (FTA) โดยมีการจัดระบบการจัดการฟาร์มเลี้ยงโคนมตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) คัดแม่โค คุณภาพต่ำออกจากฝูง ปรับปรุงสายพันธุ์โคที่เหมาะสม ทำให้มีปริมาณน้ำนมเฉลี่ยและอัตราการผสมติดของแม่โค เพิ่มขึ้น และส่งผลให้ปริมาณน้ำนมดิบเพิ่มขึ้น กระบวนการควบคุม และเฝ้าระวังโรคระบาดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้

การผลิตในสาขาปศุสัตว์ยังคงมีความเสี่ยงจากปัญหาสภาพอากาศแปรปรวน โรคระบาด และต้นทุนที่สูงขึ้น ในขณะที่ความต้องการบริโภคทั้งตลาดในประเทศยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.3.1 ข้อมูลการผลิต

ลักษณะการเลี้ยงโคนมในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนเป็นฟาร์ม ขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพิ่มขึ้น เนื่องจากในช่วง 2 – 3 ปีที่ผ่านมาเกษตรกรรายย่อยที่มีประสิทธิภาพ การผลิตต่ำ ประสบปัญหาขาดทุนจึง เลิกเลี้ยงและขายโคนมให้แก่เกษตรกรรายอื่นที่มีระบบจัดการ และประสิทธิภาพการผลิตที่ดีกว่าฟาร์มขนาดเล็ก ทำให้อัตราการผสมติดและอัตราการให้นมของแม่โคเพิ่มขึ้น ปริมาณการผลิตน้ำนมดิบและคุณภาพน้ำนมดิบดีขึ้น ส่งผลให้ราคาที่เกษตรกรได้รับสูงขึ้น เป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิตให้ดีขึ้น

2.3.2 ข้อมูลการตลาด

(1) ราคากลางรับ – ชี้น้ำนมดิบ หน้าโรงงานยังคงรับซื้ออยู่ที่กิโลกรัมละ 21.25 บาท จนกว่าจะมีมติเปลี่ยนแปลงจากคณะรัฐมนตรี แต่ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามคุณภาพของน้ำนมดิบ

(2) ความต้องการบริโภค คาดว่าความต้องการบริโภคนมพร้อมดื่มจะค่อนข้างคงที่ เนื่องจากตลาดนมโรงเรียนซึ่งเป็นตลาดหลักมีปริมาณค่อนข้างคงที่ และการบริโภคนมในตลาดนมพาณิชย์ยังคงใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา เนื่องจากอุทกภัยที่เกิดขึ้นในประเทศส่งผลให้ผู้บริโภคต้องมีค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม และฟื้นฟูที่อยู่อาศัย ทำให้กำลังในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่ไม่จำเป็นลดลง

2.2.3 ปัจจัยที่มีผลกระทบ

(1) ผลกระทบต่อปริมาณการผลิต ได้แก่ พันธุ์โคนม หากเป็นพันธุ์ดีและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจะทำให้ได้ผลผลิตน้ำนมมาก จำนวนแม่โคที่ดนมยังมีจำนวนแม่โคที่ดนมมากจะทำให้ได้ผลผลิตน้ำนมมาก การให้อาหารที่มีคุณภาพดี เหมาะสม และพอเหมาะแก่โคจะทำให้โคมีสุขภาพดี ผสมติดง่าย ให้น้ำนมที่มีคุณภาพ และปริมาณสูง และการจัดการฟาร์มที่ดีจะทำให้อัตราการให้นมสูง

(2) ผลกระทบต่อต้นทุน ได้แก่ ราคาอาหารสัตว์ อาหารสัตว์เป็นสิ่งสำคัญในการเลี้ยงโคนม หากราคาอาหารสัตว์เพิ่มสูงขึ้นต้นทุนก็จะสูงขึ้นอย่างชัดเจน อัตราการให้น้ำนมหากอัตราการให้น้ำนมของแม่โค แต่ละตัวต่ำจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตน้ำนมต่อกิโลกรัมสูงขึ้น จำนวนครั้งของการผสมติดถ้ามีจำนวนครั้งน้อย ค่าใช้จ่ายก็จะน้อย แต่ถ้าต้องผสมหลายครั้งแม่โคจึงจะตั้งท้องจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการผลิตลูกโคและผลิตน้ำนมสูงตามไปด้วย

(3) ผลกระทบจากอุทกภัย

(3.1) โรงงานแปรรูปนมต้องปิดตัวหลายแห่ง ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถจำหน่ายน้ำนมดิบได้หรือจำหน่ายไม่ได้ทั้งหมด ต้องขอให้หน่วยงานราชการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยแก้ไขด้วยการหาโรงงานรับซื้อน้ำนมดิบ และช่วยระบายสินค้าให้โรงงานที่ช่วยรับซื้อน้ำนมดิบไปผลิตนมยูเอชที

(3.2) ศูนย์กระจายสินค้าซึ่งเป็นจุดกระจายผลิตภัณฑ์นมด้วย ต้องปิดตัวหลายแห่ง รวมทั้งการขนส่งสินค้าเป็นไปโดยลำบาก ทำให้ผลิตภัณฑ์นมค้างอยู่ที่โรงงานจำนวนมาก ส่งผลให้สินค้าออกสู่ตลาดได้น้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

(3.3) โรงเรียนไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนได้ตามกำหนด แต่ผู้ประกอบการที่ผลิตนมโรงเรียนซึ่งต้องทำการผลิตทุกวันแต่ส่งขายไม่ได้ ต้องรับภาระด้านการผลิตและการจัดเก็บสินค้าจำนวนมากเกินไป

2.4 ศักยภาพโคนมในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

2.4.1 ด้านการผลิต

ในปี 2567 ประเทศไทยมีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม จำนวน 15,769 ราย โดยมีการเลี้ยงโคนมทั้งหมดจำนวน 568,111 ตัว ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขต 1 จำนวน 5,026 ราย (ร้อยละ 31.87) รองลงมา คือ เขต 7 จำนวน 4,068 ราย (ร้อยละ 25.80) และเขต 3 จำนวน 3,076 ราย (ร้อยละ 19.51) และเขต 4 จำนวน 1,451 ครัวเรือน (ร้อยละ 9.95) ตามลำดับ

พื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 มีการเลี้ยงโคนม จำนวน 56,501 ตัว (ร้อยละ 9.20) เกษตรกร จำนวน 1,451 ครัวเรือน (ร้อยละ 9.95) ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีการเลี้ยงเฉลี่ย 38.94 ตัว/ครัวเรือน จังหวัดที่เลี้ยงโคนม มากที่สุด คือ จังหวัดขอนแก่น มีโคนมจำนวน 29,624 ตัว (ร้อยละ 52.43) จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8,144 ตัว (ร้อยละ 14.41) และจังหวัดอุดรธานี จำนวน 5,956 ตัว (ร้อยละ 10.54) ตามลำดับ โดยเลี้ยงโคนมเพื่อจำหน่ายนํ้านมดิบให้แก่สหกรณ์/ศูนย์รวบรวมนํ้านมดิบ และผู้คํานมสดในท้องถิ่น

จากข้อมูลข้างต้น สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 โดยพิจารณาจากภูมิประเทศซึ่งเป็นพื้นที่เหมาะแก่การเลี้ยงโคนม มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม และมีสหกรณ์/ศูนย์รวบรวมนํ้านมดิบ ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม มีผลผลิตทางการเกษตรที่สามารถนำไปใช้เป็นอาหารของโคนมได้เป็นอย่างดี จึงกำหนดยุทธศาสตร์ในการผลักดันการเลี้ยงโคนมให้เกิดการพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ ยั่งยืน และเกษตรกรมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง องค์กรโคนมเกิดการพัฒนาการเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ

2.4.2 ข้อมูลพื้นฐานการผลิตโคนมในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

ปี 2567 จำนวนโคนมแยกตามประเภท และเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรายจังหวัด ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 เมื่อแยกโคนมเป็นรายจังหวัด พบว่า มีการเลี้ยงโคนม จำนวน 56,501 ตัว จังหวัดที่เลี้ยงโคนมมากที่สุด คือ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 29,624 ตัว (ร้อยละ 52.43) รองลงมาจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8,144 ตัว (ร้อยละ 14.41) และจังหวัดอุดรธานี จำนวน 5,956 ตัว (ร้อยละ 10.54) เมื่อแยกเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเป็นรายจังหวัดในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พบว่ามี เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม จำนวน 1,451 ราย จังหวัดที่มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมมากที่สุด คือ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 792 ราย (ร้อยละ 54.58) รองลงมาจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 245 ราย (ร้อยละ 16.88) และจังหวัดอุดรธานี จำนวน 143 ราย (ร้อยละ 9.86) รายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนเกษตรกรและโคนม รายจังหวัด ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ปี 2567

จังหวัด	โคนม						ผู้ (ตัว)	รวม (ตัว)	ร้อยละ	เกษตรกร (ราย)	ร้อยละ
	เมีย (ตัว)										
	แรกเกิด ถึง 1 ปี	1 ปี ถึง ตั้งท้องแรก	โคกำลัง รีดนม	โคแห้งนม	รวมโคนม เพศเมีย						
ปึงกาฬ	458	124	546	269	1,397	167	1,564	2.77	5	0.34	
หนองบัวลำภู	453	309	673	148	1,583	91	1,674	2.96	37	2.55	
ขอนแก่น	6,154	6,274	11,847	2,631	26,906	2,718	29,624	52.43	792	54.58	
อุดรธานี	1,165	1,512	2,276	443	5,396	560	5,956	10.54	143	9.86	
เลย	750	1,778	2,303	485	5,316	152	5,468	9.68	56	3.86	
มหาสารคาม	1,613	1,465	3,582	763	7,423	721	8,144	14.41	245	16.88	
ร้อยเอ็ด	73	81	156	32	342	36	378	0.67	26	1.79	
กาฬสินธุ์	72	117	139	20	348	41	389	0.69	16	1.10	
สกลนคร	834	468	1,572	205	3,079	202	3,281	5.81	129	8.89	
นครพนม	3	4	0	0	7	16	23	0.04	2	0.14	
รวม	11,575	12,132	23,094	4,996	51,797	4,704	56,501	100.00	1,451	100.00	

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

2.4.3 จำนวนศูนย์รวบรวมนํ้านมดิบในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 จำนวน 20 ศูนย์ ได้แก่

จังหวัดขอนแก่น 8 ศูนย์ จังหวัดอุดรธานี 4 ศูนย์ จังหวัดมหาสารคาม 3 ศูนย์ จังหวัดเลย 2 ศูนย์ จังหวัดสกลนคร 2 ศูนย์ และจังหวัดหนองบัวลำภู 1 ศูนย์

2.4.4 มูลค่าการผลิตนํ้านมดิบ

มูลค่าการผลิตนํ้านมดิบในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 พบว่า มูลค่าการผลิตนํ้านมดิบเพิ่มขึ้นจากปี 2566 มูลค่าสูงสุดขึ้น ในปี 2566 มีราคานํ้านมดิบที่เกษตรกรขายได้ จำนวน 19.39 บาท/กิโลกรัม และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มูลค่าของนํ้านมดิบ ปี 2567 จำนวน 21.25 บาท/กิโลกรัม โดยภาพรวมมูลค่าการผลิตนํ้านมดิบเพิ่มจากปี 2563 - 2567 เนื่องจากภาวะราคาของนํ้านมดิบขึ้นอยู่กับคุณภาพนํ้านมดิบ

2.4.5 ต้นทุนการผลิตนํ้านมดิบของประเทศไทย ปี 2563 - 2567

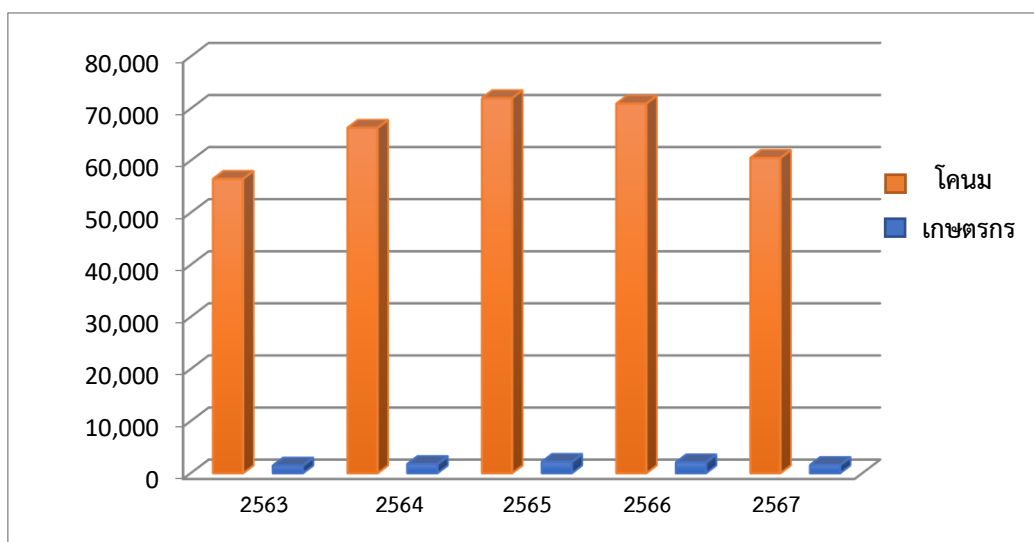
การจะทำธุรกิจอะไรก็ตามหัวใจหลักคือ ต้นทุน พอเราทราบต้นทุนเราจะรู้ว่าธุรกิจที่ทำอยู่กำไรมากก่าไรน้อย หรือขาดทุน ตามหลักการคิดกำไร ดังสูตรง่าย ๆ ดังนี้ **กำไร ราคาขาย - ต้นทุน = ถ้าราคาขายมากกว่าต้นทุน ก็คือกำไร** ถ้าราคาขายได้น้อยกว่าต้นทุน ก็คือขาดทุนการทำฟาร์มโคนมจะให้ได้ผล กำไรมีแนวทางคือ **ลดต้นทุน >** โดยให้ผลผลิตต่อตัวมากขึ้น เช่นเดิมวัวนมให้นม 12 กิโลกรัม/ตัว/วัน ดูแลเพิ่ม ให้อาหารเพิ่มจัดการดีขึ้น โคนมจะแสดงศักยภาพเต็มที่ ให้นมเพิ่มเป็น 18 กิโลกรัม/ตัว/วัน ถึงแม้จะ/ตัว/ค่าอาหารเพิ่ม มีค่าใช้จ่ายเพิ่ม แต่ผลผลิตที่เพิ่มมูลค่ามากกว่าต้นทุนเฉลี่ยนมต่อกิโลกรัมลดลง

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนโคนมและเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ในพื้นที่เขต 4 ปี พ.ศ. 2563 – 2567

รายการ	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567
โคนม	60,518	70,943	71,993	66,297	56,501
เกษตรกร	1,563	2,055	2,163	1,741	1,451

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

แผนภูมิที่ 1 จำนวนโคนมและเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ในพื้นที่เขต 4 ปี พ.ศ. 2563 – 2567

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

คณะทำงานยุทธศาสตร์โคนม สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาดโคนม ได้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) การผลิตโคนม มีผลจากการวิเคราะห์ ดังนี้

1. จุดแข็ง (Strength)

1.1 การผลิต

- (1) เป็นอาชีพพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
- (2) เป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้และมีเสถียรภาพด้านราคาโดยมีผลตอบแทนสูงเมื่อเทียบกับอาชีพทางการเกษตรอื่น ๆ
- (3) เกษตรกรมีพันธุ์โคนมและองค์ความรู้การเลี้ยงโคนมในเขตร้อนขึ้น
- (4) มีระบบการผลิตในอุตสาหกรรมที่มีความเจริญทัดเทียมต่างประเทศ
- (5) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมรวมตัวเป็นองค์กรเกษตรกร
- (5) มีหน่วยงานที่รองรับงานด้านปศุสัตว์ทุกด้าน
- (6) บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

1.2 การตลาด

- (1) แนวโน้มการบริโภคนม ผลิตภัณฑ์จากนมโค มีอัตราที่เพิ่มขึ้น

1.3 การควบคุม กำกับดูแล

- (1) ภาครัฐให้การสนับสนุน มีเทคโนโลยี/การวิจัย การผลิตน้ำเชื้อพ่อพันธุ์โคนม ให้การเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ

2. จุดอ่อน (Weaknesses)

สาเหตุจากประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรต่ำ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและคุณภาพผลผลิตต่ำ แยกเป็นจุดอ่อนในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.1 ด้านต้นทุนการผลิต

- (1) เกษตรกรรายย่อยไม่มีพื้นที่ในการจัดทำแปลงหญ้า
- (2) อาหารหยาบส่วนใหญ่ยังพึ่งพาฟางข้าว
- (3) ปัจจัยการผลิตพืชอาหารสัตว์ถูกนำไปใช้เป็นพืชพลังงานเกิดการผันผวนในด้านราคาและปริมาณ
- (4) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่เป็นฟาร์มรายย่อย มีต้นทุนการผลิตสูง

2.2 ด้านการบริหารจัดการ

(1) การบริหารจัดการฟาร์มเลี้ยงไม่ได้มาตรฐาน ผลผลิตน้ำนมต่อตัวต่อวันของแม่โคต่ำ สัตว์ส่วน
โครีตนมเฉลี่ยร้อยละ 40 อัตราการผสมติดต่ำ การเลี้ยงโคนมประสบปัญหาด้านแมกเสบสูง มีการใช้ยาปฏิชีวนะมาก
และคุณภาพน้ำนมลดลง

(2) ระบบฐานข้อมูลโคนมไม่เป็นระบบฐานเดียว มีหลากหลายหน่วยงานที่จัดทำ

2.3 องค์กรเกษตรกร

(1) องค์กรเกษตรกรยังขาดประสิทธิภาพการบริหารจัดการฟาร์ม ขาดความรับผิดชอบใน
องค์กรและขาดการเชื่อมโยงเครือข่าย

(2) จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงโคนม มีแนวโน้มลดลง (เกษตรกรรายย่อย) (มีการโยกย้ายการเลี้ยงโคนม
แต่ทะเบียนยังอยู่ที่ฐานผลิตเดิม)

3. โอกาส (Opportunity)

(1) ความต้องการผลิตภัณฑ์นมและพันธุ์โคนมของประเทศในกลุ่มอาเซียนมีการขยายตัว
อย่างต่อเนื่องและมีโอกาสเพิ่มมูลค่าการส่งออกได้ดีในอนาคต

(2) มีนโยบายของรัฐในการพัฒนาสินค้าเกษตร

(3) ภาครัฐให้การสนับสนุนในเรื่องการส่งเสริมด้านการตลาด เช่น โครงการอาหารเสริม(นม)
โรงเรียนและโครงการรณรงค์การบริโภคนม

(4) นมเป็นอาหารเพื่อสุขภาพและผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่องสุขภาพมากขึ้น

(5) มีพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพการเลี้ยงโคนม
และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

(6) มีปัจจัยการผลิตที่สนับสนุนการเลี้ยงโคนม เช่น มีความหลากหลายของวัตถุดิบอาหารสัตว์
ด้านแรงงานที่มีคุณภาพ รวมทั้งมีสายพันธุ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในอาเซียน

(7) ผู้บริโภคมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องคุณประโยชน์ของน้ำนมโคมากขึ้น

4. อุปสรรค / ภัยคุกคาม (Threats)

(1) ประเทศไทยต้องเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศที่มีศักยภาพการเลี้ยงโคนม ทำให้เกิดการ
นำเข้านมและผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขัน

(2) การบริโภคนมและผลิตภัณฑ์นมยังไม่ใช้วัฒนธรรมการบริโภคของคนไทย

(3) ผลิตภัณฑ์นม มีการแข่งขันจากเครื่องดื่มทดแทนนม เช่น นมถั่วเหลือง นมข้าวโพด นมข้าวโอ๊ต
นมข้าว

(4) ขาดการบูรณาการของหน่วยงานรับผิดชอบในอุตสาหกรรมนมและผู้เกี่ยวข้องในการ
ส่งเสริมและพัฒนา

(5) ขาดการนำองค์ความรู้และผลงานวิจัยไปใช้ในระดับเกษตรกร เพื่อนำไปปฏิบัติได้และเห็น
ผลจริงยังมีน้อย

กรอบยุทธศาสตร์โคนม

จากการวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมของอุตสาหกรรมนมทั้งในด้านของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคามกำหนดวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์ ระยะเวลาดำเนินการ ประเด็นยุทธศาสตร์และผลที่คาดว่าจะได้รับ ดังนี้

1. วิสัยทัศน์

“การเลี้ยงโคนมก้าวหน้า การพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน ผู้บริโภคปลอดภัย ก้าวไกลสู่อาเซียน”

2. พันธกิจ

- (1) การวิจัยและพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้การเลี้ยงโคนมให้กับเกษตรกร
- (2) การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์โคนม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับเกษตรกร
- (3) การลดต้นทุนการเลี้ยงโคนม
- (4) การสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรโคนมผลิตภัณฑ์นมและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนมทั้งระบบ
- (5) การพัฒนาฐานข้อมูลโคนมเป็นระบบฐานข้อมูลเดียว

3. วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อพัฒนาระบบอุตสาหกรรมนมในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ให้ยั่งยืน เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมนม มีมาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภค
- (2) เพื่อการพัฒนาการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์โคนม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรในการผลิตน้ำนมโคให้มีเสถียรภาพ มีคุณภาพ
- (3) เพื่อสร้างความเข้มแข็งในสถาบันเกษตรกรและบูรณาการการบริหารจัดการอุตสาหกรรมนมในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

4. ระยะเวลาการดำเนินการ

3 ปี (2568 - 2570)

5. เป้าหมาย

- (1) เกษตรกรสามารถผลิตน้ำนมเฉลี่ยได้ 14 กิโลกรัม/ตัว/วัน
- (2) เพิ่มจำนวนแม่โคนมโดยการผสมเทียม ไม่น้อยกว่า 80 %
- (3) เกษตรกรได้รับการพัฒนาองค์ความรู้การเลี้ยงโคนม ไม่น้อยกว่า 200 ราย
- (4) คุณภาพน้ำนมดิบผ่านเกณฑ์มาตรฐานชั้นดี ไม่น้อยกว่า 80 %
- (5) ลดต้นทุนการผลิตต่อฟาร์มเพื่อสร้างกำไรให้แก่เกษตรกรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 10 %
- (6) จำนวนศูนย์รวบรวมน้ำนมที่ผ่าน GMP ไม่น้อยกว่า 100 %

(7) การพัฒนาฟาร์มโคนมให้ได้มาตรฐานการจัดการฟาร์มที่ดี (GAP) ไม่น้อยกว่า 100 %

(8) ส่งเสริมความเข้มแข็งในองค์กรเกษตรกรโคนมและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการนมทั้งระบบโดยบูรณาการการบริหารจัดการอุตสาหกรรมนม ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ภายใน 3 ปี

6. ประเด็นยุทธศาสตร์

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมของอุตสาหกรรมนมในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

ยุทธศาสตร์ที่ 1 วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การเลี้ยงโคนมให้กับเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มศักยภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าน้ำนมโค

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรโคนมและผลิตภัณฑ์นม

7. กลยุทธ์

ด้านการวิจัยและพัฒนาการองค์ความรู้การเลี้ยงโคนมให้กับเกษตรกร

- (1) เพื่อพัฒนาระบบสุขศาสตร์และสุขอนามัยโคนมในระดับฟาร์ม
- (2) สร้างระบบบริหารจัดการฟาร์มโคนมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (3) สร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดการอาหารที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตน้ำนมโค
- (4) การสร้างความมั่นคงและสืบทอดอาชีพการเลี้ยงโคนมของครอบครัวเกษตรกรอย่างยั่งยืน

ด้านการเพิ่มศักยภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าน้ำนมโคของเกษตรกร

- (1) พัฒนาระบบการจัดการสายพันธุ์และการผสมเทียมโค
- (2) การบริหารจัดการพืชอาหารสัตว์ให้เหมาะสมและพอเพียง
- (3) การรวมกลุ่มผู้ผลิตอาหารหยาดคุณภาพเพื่อจำหน่ายให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม (การซื้อขายแลกเปลี่ยน ระหว่างกลุ่ม)
- (4) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการฟาร์ม
- (5) การพัฒนาการผลิตด้วยรูปแบบระบบ ที่ปรึกษาฟาร์มโคนม/สหกรณ์
- (6) กำกับดูแลคุณภาพและความปลอดภัยผลิตภัณฑ์นม

ด้านการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรโคนมและผลิตภัณฑ์นม

- (1) สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรเกษตรกร
- (2) สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรบริหารโคนมและผลิตภัณฑ์นม
- (3) การพัฒนาและจัดการศูนย์ข้อมูลโคนม
- (4) การจัดตั้งกองทุนพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม

8. ตัวชี้วัด

- (1) ร้อยละของจำนวนศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบที่ผ่าน GMP เพิ่มขึ้น
- (2) ร้อยละของจำนวนเกษตรกรมีการบริหารจัดการฟาร์มโคนมเข้าสู่มาตรฐานการผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพิ่มขึ้น
- (3) ร้อยละของปริมาณการผลิตน้ำนมเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี
- (4) ร้อยละของกำไรต่อฟาร์มที่เพิ่มขึ้นจากลดต้นทุนการผลิต
- (5) ร้อยละของปริมาณน้ำนมโคที่ถูกลำมาแปรรูปที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี

9. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) น้ำนมโคที่เกษตรกรผลิตได้มีคุณภาพปลอดภัยต่อผู้บริโภค ราคาและตลาดรองรับได้ตลอดทั้งปี
- (2) น้ำนมโคมีคุณภาพ มาตรฐานและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้
- (3) เกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคง มีการผลิตน้ำนมที่มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าต่อการลงทุน

10. โครงการรองรับยุทธศาสตร์

เพื่อให้การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นมบรรลุตามวัตถุประสงค์ สามารถผลิตน้ำนมดิบให้เพียงพอต่อการบริโภคในประเทศ ลดการนำเข้า และเหลือเพื่อส่งออกและเพื่อสร้างเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม จึงได้จัดทำโครงการเพื่อรองรับแผนยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ

11. ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์นม

- 1.การเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศที่มีศักยภาพการเลี้ยงโคนม ทำให้เกิดการนำเข้านมและผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศเข้ามาแข่งขัน
- 2.หน่วยงานที่ให้บริการด้านการตรวจคุณภาพน้ำนม และตรวจวินิจฉัยสุขภาพสัตว์ มีไม่เพียงพอและอยู่ห่างไกลจากแหล่งเลี้ยงโคนม
- 3.ผลิตภัณฑ์ “นม” มีการแข่งขันจากเครื่องดื่มทดแทน “นม” เช่น นมถั่วเหลือง นมข้าว นมข้าวโพด
- 4.ขาดการนำองค์ความรู้และผลงานวิจัยไปใช้ในระดับเกษตรกร เพื่อนำไปปฏิบัติได้และเห็นผลจริงยังมีน้อย

12. แนวทางพัฒนา

- 1.ผลักดันและสร้างโอกาสให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมนม (Hub) ในภูมิภาคอาเซียน
- 2.การพัฒนาฟาร์มโคนมให้ได้มาตรฐานการจัดการฟาร์มที่ดี (GAP)
- 3.การพัฒนาศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบให้ได้มาตรฐาน GMP

ยุทธศาสตร์โคนมสำนักงานปศุสัตว์เขต 4

ปี 2568 - 2570

วิสัยทัศน์

การเลี้ยงโคนมก้าวหน้า การพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน
ผู้บริโภคปลอดภัย ก้าวไกลสู่อาเซียน

พันธกิจ

1. การวิจัยและพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้การเลี้ยงโคนมให้กับเกษตรกร
2. การปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์โคนม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับเกษตรกร
3. การลดต้นทุนการเลี้ยงโคนม
4. การสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรโคนมผลิตภัณฑ์นมและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนมทั้งระบบ

เป้าหมาย

1. เกษตรกรสามารถผลิตน้ำนมได้เฉลี่ย 14 กิโลกรัม/ตัว/วัน
2. เพิ่มจำนวนแม่โคนมโดยการผสมเทียม ไม่น้อยกว่า 80 %
3. เกษตรกรได้รับการพัฒนาองค์ความรู้การเลี้ยงโคนม ไม่น้อยกว่า 200 ราย
4. คุณภาพน้ำนมดิบผ่านเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ ไม่น้อยกว่า 80 %
5. ลดต้นทุนการผลิตต่อฟาร์มเพื่อสร้างกำไรให้แก่เกษตรกรเพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า 10 %
6. จำนวนศูนย์รวบรวมน้ำนมที่ผ่าน GMP ไม่น้อยกว่า 100 %
7. การพัฒนาฟาร์มโคนมให้ได้มาตรฐานการจัดการฟาร์มที่ดี (GAP) ไม่น้อยกว่า 100 %
8. ส่งเสริมความเข้มแข็งในองค์กรเกษตรกรโคนมและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริหารจัดการนมทั้งระบบโดยบูรณาการการบริหารจัดการอุตสาหกรรมนม ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ภายใน 3 ปี

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละของจำนวนศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบที่ผ่าน GMP เพิ่มขึ้น
2. ร้อยละของจำนวนเกษตรกรที่มีการบริหารจัดการจัดการฟาร์มโคนมเข้าสู่มาตรฐานการผลิตทางการเกษตรที่ดี (GAP) เพิ่มขึ้น
3. ร้อยละของปริมาณการผลิตน้ำนมเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี
4. ร้อยละของกำไรต่อฟาร์มที่เพิ่มขึ้นจากลดต้นทุนการผลิต
5. ร้อยละของปริมาณน้ำนมโคที่ถูกนำมาแปรรูปที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี

ประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1

วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การเลี้ยงโคนม
ให้กับเกษตรกร

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2

เพิ่มศักยภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าน้ำนมโค

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3

สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรโคนม
และผลิตภัณฑ์นม

ยุทธศาสตร์กระบือ

พ.ศ.2568 – 2570

3. ยุทธศาสตร์กระบือ พ.ศ. 2568 - 2570

3.1 หลักการและเหตุผล

กระบือ นับเป็นสัตว์เลี้ยงที่เกษตรกรมีความผูกพันและมีการเลี้ยงมายาวนาน รวมทั้งยังมีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในการผลิตทางการเกษตรมาแต่ในอดีต กระบือเลี้ยงง่ายใช้แรงงานด้านเกษตรกรรมในครอบครัว และเลี้ยงได้ทั้งในที่ลุ่มและที่ดอน กระบือสามารถใช้ประโยชน์จากหญ้าและพืชอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้ดี ทำให้มีต้นทุนการเลี้ยงต่ำ ปัจจุบันตลาดมีความต้องการเนื้อกระบือสูงมาก เนื่องจากกระบือที่เลี้ยงในประเทศมีปริมาณลดน้อยลงเรื่อย ๆ แต่ระบบการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรยังเป็นแบบพื้นบ้านไม่มีระบบการผลิตในเชิงธุรกิจ ยิ่งขาดการใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาขั้นตอนการเลี้ยง การผลิต การปรับปรุงพันธุ์ การลดต้นทุนการผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ทั้งนี้ กระบือยังมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่จากสถิติกระบือมีจำนวนการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่มีการมุ่งเน้นเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากระบบการเกษตรเป็นระบบอุตสาหกรรม และเปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมที่พอเพียงเป็นการเกษตรแผนใหม่ เป็นผลให้พื้นที่เลี้ยงสัตว์ถูกเบียดด้วยโรงงานอุตสาหกรรมและการเกษตรแผนใหม่ที่ระดมปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ฯลฯ เพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรม แรงงานหนุ่มสาวจากชนบททิ้งภาคการเกษตรเข้าสู่ย่านอุตสาหกรรมในตัวเมือง เกษตรกรรายย่อยเลิกเลี้ยงกระบือจากที่เคยใช้เป็นแหล่งแรงงานหันมาใช้รถไถนาขนาดเล็กแทน กระบือถูกนำไปฆ่าเพื่อการบริโภคมากกว่าการผลิต มีการนำกระบือเพศเมียและกระบือท้องส่งโรงฆ่าชำแหละซาก เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลี้ยงกระบือไม่ได้เลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพจึงไม่ใส่ใจในด้านการจัดการการเลี้ยงดู การปรับปรุงพันธุ์ การป้องกันกำจัดโรค ดังนั้น กระบือจึงควรได้รับการส่งเสริมและอนุรักษ์ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน และยกระดับเกษตรกรที่เลี้ยงกระบือให้มีรายได้ที่มั่นคงและสร้างความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนในอาชีพปศุสัตว์

ปี 2567 พื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ จำนวน 112,784 ราย มีกระบือ จำนวน 574,738 ตัว มากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีรูปแบบการเลี้ยงแบบฟาร์ม ขนาดเล็ก มีการเลี้ยงเฉลี่ยประมาณรายละ 5 ตัว จังหวัดที่เลี้ยงกระบือมากที่สุด คือ จังหวัดสกลนคร จำนวน 95,650 ตัว จังหวัดนครพนม จำนวน 81,094 ตัว จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 76,734 ตัว จังหวัดอุดรธานี จำนวน 71,877 ตัว จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 67,695 ตัว จังหวัดขอนแก่น จำนวน 44,344 ตัว จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 42,978 ตัว จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 25,162 ตัว จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 18,977 ตัว จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 17,266 ตัว จังหวัดหนองคาย จำนวน 17,106 ตัว และจังหวัดเลย จำนวน 15,855 ตัวตามลำดับ (ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ ณ วันที่ 20 กันยายน 2567) โดยส่วนใหญ่เลี้ยงกระบือเพื่อการอนุรักษ์และบริโภค และมีแนวโน้มการจัดการรูปแบบการเลี้ยงจะเป็นแบบฟาร์มขนาดใหญ่ และขยายเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น โดยมีจุดประสงค์ให้การเลี้ยงกระบือเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ

จากข้อมูลข้างต้น สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 จึงกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงกระบือในทุกจังหวัดในพื้นที่เขต 4 (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 - 2570) โดยพิจารณาจากความนิยมในการเลี้ยง

การบริหารจัดการฟาร์ม สามารถทำได้ง่าย มีตลาดรองรับ และกระบือเมื่อเทียบราคาต่อตัวแล้วยังมีมูลค่าสูงกว่าโคเนื้อ อีกด้วย

3.2 การทบทวนปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินงานพัฒนากระบือ

3.2.1 ด้านการผลิต

1) จำนวนกระบือเพิ่มขึ้น จาก 567,586 ตัวในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 574,738 ตัว ในปี 2567 ภายใน 2 ปี มีจำนวนกระบือมากขึ้น 7,152 ตัว มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.26 ต่อปี

2) เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ ส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรรายย่อย มีจำนวนลดลง จาก 112,995 ราย ในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 112,784 ราย ในปี 2567 แต่จำนวนกระบือเพิ่มมากขึ้น การเลี้ยงกระบือเฉลี่ยรายละ 5 ตัว

3) แหล่งเลี้ยงกระบือ ส่วนใหญ่พื้นที่ของจังหวัดสกลนคร มีพื้นที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงกระบือ ซึ่งมีกระบือจำนวน ทั้งหมด 95,650 ตัว

4) ระบบการเลี้ยง เป็นระบบเกษตรผสมผสานการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์เพื่ออนุรักษ์ บริโภค เพื่อการพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นระบบคุณค่ามากกว่ามูลค่า ผู้เลี้ยงมีวัตถุประสงค์เป็นออมทรัพย์ หลักประกันความเสี่ยงของครอบครัว ขายเป็นรายได้ในยามฉุกเฉิน เลี้ยงเพื่อผลิตมูลนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ มีส่วนน้อยที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้แรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกษตรกร ชาวนามีการใช้เครื่องจักรกล (รถไถนา) เพิ่มขึ้น เลิกใช้แรงงานกระบือไถนา จึงไม่ให้ความสำคัญกระบือประกอบกับการเปลี่ยนไปทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง สวนยางพารา มากขึ้นจึงทำให้พื้นที่เลี้ยงสัตว์มีพื้นที่น้อยลง จึงทำให้เกษตรกรจำเป็นต้อง ขายเป็นกระบือทิ้งเข้าโรงฆ่า เกษตรกรที่ยังเลี้ยงกระบืออยู่ส่วนใหญ่ไม่ได้เลี้ยงกระบือเป็นอาชีพจึงไม่ให้ความสนใจในด้านการจัดการการเลี้ยงดู การปรับปรุงพันธุ์ การป้องกันกำจัดโรค ทำให้กระบือให้ผลผลิตต่ำ ไม่เพียงพอต่อการบริโภคจึงทำให้จำนวนกระบือลดลงอย่างต่อเนื่อง

3.2.2 ด้านการแปรรูป

1) เนื้อกระบือเป็นเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพ ไขมันต่ำ ปัจจุบันคนไทย นิยมบริโภคเป็นเนื้อสด มีการแปรรูปทำผลิตภัณฑ์น้อยชนิด ผลิตภัณฑ์เกือบทั้งหมดได้แก่ลูกชิ้น เพราะเนื้อกระบือมีคุณสมบัติหลายอย่างที่เหมาะสมในการทำลูกชิ้นดีกว่าเนื้อโค

2) หนังกระบือไทยมีคุณภาพดี เป็นที่ต้องการของตลาด สามารถเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ส่งออกไปต่างประเทศได้เช่น หนังหุ้มเบาะรถยนต์ เพอร์นิเจอร์ เครื่องหนังต่าง ๆ และของเล่นสุนัข (Dog chew) ปัจจุบันเมืองไทยประสบปัญหาวัตถุดิบไม่เพียงพอจึงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

3.2.3 ด้านการตลาด

1) ด้านการบริโภค เนื้อกระบือทั้งหมดใช้บริโภคภายในประเทศ ความต้องการบริโภคเนื้อกระบือสูงกว่าการผลิตกระบือได้ภายในประเทศ จากสถิติกรมปศุสัตว์ ปี 2566 มีกระบือที่ขออนุญาตฆ่าจำนวน 13,646 ตัว แยกเป็นรายจังหวัด ดังนี้ จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 487 ตัว จังหวัดขอนแก่น จำนวน 668 ตัว จังหวัดอุดรธานี จำนวน 198 ตัว จังหวัดเลย จำนวน 3,052 ตัว จังหวัดหนองคาย จำนวน 49 ตัว จังหวัดมหาสารคาม

จำนวน 346 ตัว จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 530 ตัว จังหวัดนครพนม จำนวน 4,774 ตัว จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 60 ตัว จังหวัดสกลนคร จำนวน 1,798 ตัว และจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1,684 ตัว (ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ ณ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2567)

2) ด้านราคา พบว่าราคากระป๋องมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ลดลงผันผวนอยู่ตลอดเวลา จากข้อมูลกลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ พบว่าราคากระป๋องมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ลดลงจาก 95.20 บาทต่อกิโลกรัม ในเดือนมกราคม ปี 2566 เป็น 87.33 บาทต่อกิโลกรัม ในเดือนมกราคม ปี 2567 เฉลี่ยลดลงร้อยละ 8.3 ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตกระป๋องในประเทศไม่เพียงพอต่อการบริโภค และการนำเข้ากระป๋องจากประเทศเพื่อนบ้านมีจำนวนลดลง แต่จากสถิติ ปี 2562 – 2566 ราคาอยู่ที่ประมาณ 94.17 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งราคามีแนวโน้มปรับเพิ่มขึ้นใน ปีถัดไป เนื่องจากการต่อรองราคาในรูปแบบกลุ่มเพิ่มมากขึ้น

3) ด้านวิธีการตลาด มีระบบการจำหน่ายจนถึงผู้บริโภคสุดท้ายหลายขั้นตอน ผลตอบแทนผู้จำหน่ายสุดท้ายมากกว่าเกษตรกรผู้ผลิตขั้นต้น

3.3 ด้านสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม

1. ประเพณี วัฒนธรรม ที่เกี่ยวกับกระป๋องค้อย ๆ หายไป เนื่องจากไม่มีการสืบสาน ถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นใหม่ ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวกับกระป๋องทอดทิ้ง

2. เกษตรกรใช้แรงงานกระป๋องเพื่อการไถนาหรือการเกษตรอื่น ๆ ลดลง เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงสังคมทางการเกษตร มีการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรแทนการใช้แรงงานกระป๋อง และเปลี่ยนวิถีชีวิตจากแปลงหญ้า แปลงพืชอาหารสัตว์ ไปทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง และสวนยางพาราจำนวนมาก

3.4 ด้านการศึกษาวิจัย

การพัฒนาการผลิตกระป๋องจำเป็นจะต้องใช้ข้อมูลทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในหลายสาขาวิชาการ รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปขยายผล แต่ปัจจุบันปัญหาคือการขาดบุคคลากรที่สนใจศึกษาวิจัยด้านการพัฒนากระป๋องอย่างจริงจัง และขาดการนำเทคโนโลยีที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมการเลี้ยงกระป๋อง ตลอดจนการขาดความร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานวิจัยและหน่วยงานส่งเสริมที่เกี่ยวข้อง

3.5 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา

3.5.1 ภาครัฐและเอกชนส่วนใหญ่ยังขาดการให้ความสนใจในด้านการส่งเสริม สนับสนุน การเลี้ยงกระป๋องน้อยมาก

3.5.1 ผู้เลี้ยงกระป๋องซึ่งเป็นฐานการผลิตส่วนมากยังยากจน จึงขาดทิศทางการพัฒนาและไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

3.6 ปัญหาและอุปสรรค

3.6.1 ด้านเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกษตรกร ชาวนามีการใช้เครื่องจักรกล (รถไถนา) แทนการใช้แรงงาน กระบือไถนาเพิ่มขึ้น เกษตรกรเลิกใช้แรงงานกระบือไถนา ได้มีการเลิกเลี้ยงกระบือจึงมีการขายกระบือแบบฝูง และกระบือส่วนใหญ่เข้าสู่โรงฆ่าสัตว์ พร้อมกับการที่เกษตรกรบางส่วนได้เปลี่ยนวิถีชีวิตจากการเลี้ยงสัตว์ไปทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง และสวนยางพารา

3.6.2 ด้านความรู้ของเกษตรกร เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือร้อยละ 99 เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นฐานอาชีพด้านเกษตรกรรม มีการศึกษาน้อย ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เลี้ยงกระบือเป็นอาชีพ ทำให้การดำเนินงาน การจัดการเลี้ยงดู และการป้องกันโรคยังไม่ได้มาตรฐาน การรับเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างช้า ๆ จึงทำให้ประสิทธิภาพการผลิตกระบือต่ำ

3.6.3 ด้านการปรับปรุงพันธุ์ กระบือของเกษตรกรได้รับการปรับปรุงพันธุ์น้อย สาเหตุเนื่องจาก

1) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เลี้ยงกระบือเป็นอาชีพ ทำให้ขาดความสนใจในการดูแลเอาใจใส่ ในด้านการปรับปรุงพันธุ์อย่างจริงจัง

2) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่นิยมเลี้ยงกระบือพ่อพันธุ์ และเสี่ยงต่อการสูญหายในช่วงพ่อพันธุ์ติดสัด เนื่องจากเกษตรกรเลี้ยงกระบือร้อยละ 1 – 5 ตัว การเลี้ยงกระบือพ่อพันธุ์จึงเป็นภาระและไม่คุ้มค่า และเสี่ยงต่อการสูญหายในช่วงพ่อพันธุ์ ดังนั้นกระบือเพศผู้ที่มีขนาดใหญ่มักจะถูกตอนเพื่อให้สามารถเลี้ยงดูได้ง่าย และขายได้ราคาสูง หรือส่วนใหญ่จะถูกขายไปตั้งแต่อายุไม่ถึง 2 ปี (ราคาประมาณ 10,000 บาท) เนื่องจากกลัวสูญหาย เนื่องจากในช่วงฤดูติดสัด จึงทำให้ในหมู่บ้านขาดแคลนพ่อกระบือพันธุ์ดีเพื่อใช้ปรับปรุงพันธุ์ทำให้กระบือมีการผสมพันธุ์แบบเลือดชิด (inbreed) ไม่แข็งแรง มีรูปร่างและขนาดเล็กลงเรื่อย ๆ

3) กระบือมีระยะแสดงอาการเป็นสัดที่สังเกตได้ยาก ดังนั้นการผสมเทียมจึงไม่ค่อยได้ผล

4) ปัจจุบันมีการฆ่ากระบือเพศเมีย และแม่กระบืออุ้มท้องเพื่อการบริโภคสูงมากอย่างต่อเนื่อง ทำให้ฐานแม่พันธุ์ลดลง

3.6.4 ด้านพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ เนื่องจากพื้นที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะถูกบุกรุก ขาดแคลนแหล่งน้ำ เกษตรกรขาดความสนใจในการปลูกพืชอาหารสัตว์ และการเปลี่ยนวิถีชีวิตไปทำไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง สวนยางพารามากขึ้น จึงทำให้ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณทำให้กระบือได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตกระบือของเกษตรกรกระบือเจริญเติบโตช้า มีความสมบูรณ์พันธุ์ต่ำ เช่นอัตราการผสมติดต่ำหรือผสมติดยาก อัตราการให้ลูกต่ำ

3.6.5 ด้านสุขภาพสัตว์ เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสนใจในการดูแลสุขภาพของกระบือเท่าที่ควร เช่น ปัญหาลูกกระบือตายก่อนหย่านมยังสูง เนื่องจากโรคพยาธิภายใน

3.6.6 ด้านเงินทุน เกษตรกรขาดเงินทุน ขาดแหล่งเงินกู้ระยะยาวดอกเบี้ยต่ำ จึงไม่สามารถเลี้ยงกระบือได้ เพราะการเลี้ยงกระบือจะต้องใช้ลงทุนสูงโดยเฉพาะค่าพันธุ์ และได้ผลตอบแทนช้า จึงทำให้สถาบันการเงินไม่ค่อยให้การสนับสนุน เรื่องการปล่อยสินเชื่อ

3.6.7 **ด้านการส่งเสริมและพัฒนา** ขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เนื่องจากส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์กระบือไทย ซึ่งต้องมีการอุดหนุนเพราะกระบือไม่ใช่สัตว์เศรษฐกิจแบบเป็นการค้า แต่เป็นสัตว์ที่ควรมีแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยได้มีภูมิคุ้มกันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ของโลกหรือจากภายนอกที่ผันผวน เช่น กระบือเป็นพลังงานสะอาด ให้มูลเป็นปุ๋ย ช่วยลดโลกร้อน ขาดระบบการบริหารจัดการข้อมูล ที่ถูกต้องและทันสมัยที่จะทำให้สามารถวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างถูกต้อง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกระบือและเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ปี 2564 - 2567

จังหวัด	ปี 2564		ปี 2565		ปี 2566		ปี 2567	
	จำนวนสัตว์	เกษตรกร	จำนวนสัตว์	เกษตรกร	จำนวนสัตว์	เกษตรกร	จำนวนสัตว์	เกษตรกร
ปศุสัตว์เขต 4	70,703	143,490	67,496	112,089	567,618	152,257	574,738	12,784
บึงกาฬ	18,417	2,413	21,578	2,791	23,500	2,995	25,162	3,102
หนองบัวลำภู	12,809	2,117	17,664	3,103	19,036	3,317	18,977	3,234
ขอนแก่น	38,994	6,070	49,307	8,271	47,869	8,451	44,344	8,014
อุดรธานี	54,809	10,580	69,571	13,287	69,663	13,417	71,877	13,783
เลย	12,892	1,575	14,182	1,769	14,848	1,845	15,855	1,965
หนองคาย	12,475	2,253	16,141	2,728	15,717	2,702	17,106	2,830
มหาสารคาม	54,449	11,456	72,055	14,392	71,026	14,118	67,695	13,678
ร้อยเอ็ด	68,997	17,451	76,261	19,946	76,182	20,266	76,734	20,066
กาฬสินธุ์	26,575	55,914	36,490	7,641	39,384	8,275	42,978	8,753
สกลนคร	82,085	15,968	98,340	18,813	95,036	18,615	95,650	18,022
นครพนม	71,008	13,392	78,397	14,964	78,120	14,916	81,094	15,149
มุกดาหาร	17,193	4,301	17,510	4,384	17,237	43,340	17,266	4,188

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

3.7 ตลาดนัดโค - กระบือ

จังหวัดในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 มีตลาดนัดโค - กระบือ ทั้งหมด 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี รวมทั้งหมด 40 แห่ง ราคาซื้อขายโคเฉลี่ย 19,780 บาท/ตัวและราคาที่ซื้อขายกระบือ เฉลี่ย 22,827 บาท/ตัว ตลาดที่มีปริมาณการซื้อขายโค - กระบือสูงสุด ได้แก่ตลาดนัดโค - กระบือหนองกุง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีปริมาณซื้อขายเฉลี่ย 1,506 ตัว/ครั้ง รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนตลาดนัดโค - กระบือ ปี 2567

เขต	ตลาดนัดโค-กระบือ (แห่ง)
1	1
2	4
3	16
4	40
5	19
6	15
7	3
8	1
9	4
รวมทั้งสิ้น	98

ที่มา : กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจการปศุสัตว์ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคาม

จุดแข็ง (Strong)

1. กระบือเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย เหมาะสมกับการเลี้ยงกับเกษตรกรรายย่อย อยู่ในวิถีชีวิตระบบการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง
2. กระบือคือผลผลิตมูลใช้ทำปุ๋ยและใช้แรงงานแทนการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร จึงทำให้ลดค่าใช้จ่ายของเกษตรกรรายย่อย
3. กระบือเป็นสัตว์ที่มีความสามารถใช้อาหารหยาบคุณภาพต่ำได้ดี
4. กระบือไทยมีนิสัยเชื่อง ฝึกสอนได้ง่าย และมีกีบเท้าใหญ่ จึงเหมาะสมที่จะนำมาฝึกสอน เพื่อใช้แรงงานเพื่อการเกษตร และการท่องเที่ยว
5. กระบือยังมีความสำคัญพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
6. หนึ่งกระบือเป็นหนึ่งที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด
7. มีตลาดนัดโค-กระบือ ในทุกจังหวัด (98 แห่ง) และมีความเชื่อมโยงกับตลาดนัดโค-กระบือในจังหวัดใกล้เคียง
8. เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือมีการรวมกลุ่ม หรือการสร้างเครือข่ายเพิ่มขึ้น

จุดอ่อน (Weak)

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีอายุมาก การยอมรับความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงกระบือเป็นไปได้ช้า
2. เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือส่วนใหญ่ไม่ได้เลี้ยงกระบือเป็นอาชีพหลัก จึงขาดความสนใจในการดูแลเอาใจใส่ด้านการปรับปรุงพันธุ์ และด้านการป้องกันโรคระบาด อย่างจริงจัง
3. เกษตรกรไม่นิยมเลี้ยงพ่อกระบือเพื่อไว้ใช้ผสมพันธุ์
4. เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญในการปลูกพืชอาหารสัตว์ พื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์สาธารณะถูกบุกรุก ทำให้กระบือได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ กระบือเจริญเติบโตช้า มีความสมบูรณ์พันธุ์ต่ำ
5. กระบือมีขีดจำกัดในการใช้แรงงาน สามารถไถนาได้เพียง 0.75 ถึง 1.5 ไร่ต่อตัวต่อวัน ดังนั้นจึงไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตรที่มีพื้นที่มากๆ และใช้ระยะเวลาจำกัดได้
6. ขาดการศึกษา วิจัยในชุมชนแบบเกษตรกรมีส่วนร่วม
7. การซื้อขายหนึ่งกระบือ เกษตรกรผู้เลี้ยงยังไม่ได้รับผลประโยชน์ จึงทำให้ขาดการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพหนึ่งกระบือ

โอกาส (Opportunity)

1. เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ น้ำมันเชื้อเพลิงราคาแพง ปุ๋ยเคมีราคาแพง รัฐบาลณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกร หันกลับมาใช้แรงงานเพื่อการทำนาเพื่อลดต้นทุนการผลิต
2. รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเรื่องเกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติ มีการส่งเสริม สนับสนุนการผลิต และใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี โดยส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงโค-กระบือ และใช้มูลโค-กระบือ เพื่อนำมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน สอดคล้องกับนโยบายเกษตรอินทรีย์
3. กระบือ เนื้อกระบือ และหนังกระบือ เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

อุปสรรค/ภัยคุกคาม (Threats)

1. ผลกระทบจากการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) จะมีการนำเข้าเนื้อ เข้ามาเพื่อบริโภคในประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้ราคากระบือลดลง
2. การส่งเสริมจากภาครัฐบางโครงการทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงกระบือ ในการพัฒนาอาชีพการเกษตรอื่น ๆ เช่น การปลูกยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมัน ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง
3. ทำให้พื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์หายไป เกษตรกรขายกระบือยกฝูง
4. มีการฆ่ากระบือเพศเมียและแม่กระบืออุมท้องจำนวนมาก ทำให้ฐานแม่พันธุ์ลดลง
5. กฎ ระเบียบบางอย่าง ยังไม่เอื้ออำนวยในการส่งเสริม พัฒนาอาชีพการเลี้ยงกระบือ
6. เกิดโรคระบาดและภัยธรรมชาติ

กรอบยุทธศาสตร์กระบือ

วิสัยทัศน์

“พัฒนากระบือ สู่วิถีการการอนุรักษ์เพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืน”

พันธกิจ

1. สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกร มีการอนุรักษ์ และพัฒนากระบืออย่างยั่งยืน
2. เพิ่มขีดความสามารถการผลิตกระบือของเกษตรกร
3. ประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างทัศนคติ ประโยชน์ของการเลี้ยงกระบือให้สาธารณชนรับรู้อย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง
4. สร้างความตระหนักถึงคุณค่า แก่เกษตรกรและเยาวชน ในการพัฒนาการเลี้ยงกระบือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์และพัฒนาให้มีการเลี้ยงกระบือเพิ่มขึ้น
2. เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงกระบือ
3. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตกระบือของเกษตรกร

เป้าหมาย

1. สร้างกลุ่มเครือข่ายผู้เลี้ยงกระบือในการอนุรักษ์และพัฒนาให้มีการเลี้ยงกระบือเพิ่มขึ้นปีละ 5 กลุ่ม 5 ปี รวม 50 กลุ่ม เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือแม่พันธุ์ 300 ราย
2. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกระบือในกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ต่อปี
3. การเพิ่มผลผลิตกระบือพ่อพันธุ์ดีโดยวิธีการผสมเทียมปีละ 15 %

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. จำนวนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือเพิ่มขึ้น
2. ร้อยละที่เพิ่มขึ้น ของการผลิตกระบือในกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริม
3. จำนวนลูกกระบือที่เกิดจากการผสมเทียม เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายต่อปี

กลยุทธ์ในการดำเนินงาน

1. ด้านอนุรักษ์และพัฒนากระบือไทย มีมาตรการและกลไกการดำเนินงานโดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้เลี้ยงกระบือ ให้มีแรงจูงใจในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์กระบือไทยอย่างยั่งยืน ดังนี้

1.1 ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือรายเดิมให้ร่วมพัฒนาการเลี้ยงกระบืออย่างยั่งยืน โดย

- 1) สนับสนุนเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือรวมตัวเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนเลี้ยงกระบือ
- 2) ขอรับสนับสนุนงบประมาณอุดหนุนจากจังหวัดในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ให้กลุ่มเกษตรกรนำไปบริหารจัดการพัฒนาการเลี้ยงกระบือตามแผนงาน/โครงการของกลุ่มที่ได้ร่วมกันคิดจากการทำเวทีชุมชน
- 3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากกลุ่มต้นแบบ กลุ่มอนุรักษ์ควายไทย

1.2 สร้างเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนากระบือไทยในทุกระดับ โดยจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนากระบือไทยในหมู่บ้านหรือตำบลที่มีศักยภาพเหมาะสม

- 1.2.1 การสนับสนุนการจัดงานสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกระบือ
- 1.2.2 การถ่ายทอดภูมิปัญญากระบือไทย สู่บุคคลทั่วไป และเยาวชนรุ่นหลัง
- 1.2.3 รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ผู้คนตระหนักถึงคุณค่าของกระบือ
- 1.2.4 ส่งเสริมการอนุรักษ์เครื่องมือ เครื่องใช้และพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ที่ใช้กับกระบือ
- 1.2.5 จัดงานกระบือประจำปีในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4

2. ด้านการผลิต มีมาตรการและกลไกการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกระบือ

- 1) ด้านการปรับปรุงพันธุ์ สนับสนุนการปรับปรุงพันธุ์กระบือของเกษตรกรโดยสร้างเครือข่ายจัดหาพ่อกระบือและแม่กระบือพันธุ์ดีสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ และกระจายกระบือพันธุ์ดี โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากขึ้น
- 2) ด้านอาหารสัตว์ สนับสนุนการใช้พืชอาหารสัตว์พันธุ์ดี และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็นอาหารสัตว์เพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยให้เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ปลูก/ผลิต/จำหน่าย
- 3) ด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์กำหนดแผนปฏิบัติการเชิงรุกด้านสุขภาพสัตว์ เพื่อป้องกันโรครายาธิ ที่มีผลกระทบต่อการผลิตกระบือ รวมทั้งโรคติดต่อระหว่างสัตว์ และคน เพิ่มศักยภาพการตรวจสอบ วินิจฉัยโรคสัตว์ในห้องปฏิบัติการ

2.2 สงวนรักษาแม่พันธุ์กระบือ โดย

- 1) ให้มีการกำกับ ดูแล บังคับใช้กฎหมาย และลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการฆ่ากระบืออ้อมท้อง และกระบือเพศเมียวัยเจริญพันธุ์ เพื่อรักษาแม่พันธุ์ไว้ขยายพันธุ์

- 2) รมรงค์ประชาสัมพันธให้ควมรูกการอนรุกรักษ์พันธุกรรมกระปือพันธุพื้นเมืองและไมบริโภาค ลูกกระปือในทอง
- 3) สนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่ผู้ที่มีลูกกระปือเกิดใหม่

3.ด้านการตลาด มีมาตรการและกลไกการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 สนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่มนิติบุคคลวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถเพิ่มปริมาณการผลิต และทำหน้าที่ด้านการตลาดแทนสมาชิก เพื่อสร้างอำนาจต่อรองด้านการตลาด โดยสร้างเครือข่ายระบบการผลิต ให้เชื่อมโยงกับระบบการตลาด

3.2 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด เป็นผู้แนะนำและส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรจังหวัด และสำนักงานตรวจบัญชีและสหกรณ์จังหวัด ให้คำปรึกษา สำนักงานสหกรณ์จังหวัด และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด ให้คำปรึกษา และแนะนำในการบริหารจัดการกลุ่ม

3.3 ประชาสัมพันธ์คุณภาพที่ดีของเนื้อกระปือเพื่อให้เกิดการยอมรับในการบริโภคและราคาที่เหมาะสม ตามความเป็นจริง

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านเศรษฐกิจ

1. ในระยะปี 2568 – 2570 คาดว่าจะมีกลุ่มเกษตรกรเกิดขึ้น 40 กลุ่มมีสมาชิกจำนวน 400 ราย แต่ละกลุ่มมีกระปือ ไม่น้อยกว่า 30 ตัว จะมีแม่กระปือประมาณ 1,500 ตัว จะมีลูกประมาณ 60 % ของแม่กระปือ รวม 900 ตัว มูลค่าตัวละ 44,100 บาท (คำนวณที่น้ำหนัก 450 กิโลกรัม) เป็นเงิน 39,690,000 บาท
2. ในระยะปี 2568 – 2572 คาดว่าจะมีลูกกระปือจากการผสมเทียม 5 ปี รวม 2,160 ตัว ตัวละ 20,000 บาท เป็นเงิน 43,200,000 บาท
3. คาดว่าจะได้มูลกระปือสำหรับผลิตปุ๋ยคอกจากกระปือ จำนวน 900 ตัว /ปี ตัวละ 2 ตัน/ปี รวม 1,800 ตัน มูลค่าตันละ 2,000 บาท เป็นเงิน 3,600,000 บาท/ปี รวม 5 ปี รวม 18,000,000 บาท

ด้านสังคม

- 1) ทำให้ชุมชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น จากการลดรายจ่ายการทำงานโดยใช้แรงงานกระปือ ใช้ปุ๋ยคอกแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และมีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์กระปือเพิ่มขึ้น
- 2) ทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เกิดการนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน
- 3) ทำให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเข้มแข็ง

ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) มีการใช้มูลกระปือมาผลิตเป็นปุ๋ยคอกใช้แทนปุ๋ยเคมี ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ลดภาวะโลกร้อน และทำให้สุขภาพของชุมชนดีขึ้น จากการทำการเกษตรปลอดสารเคมีและปลอดสารพิษ
- 2) มีการนำมูลกระปือมาใช้ในโครงการผลิตแก๊สชีวภาพในเกษตรกรรายย่อยจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายด้านการใช้พลังงาน

ยุทธศาสตร์สุกรพื้นเมือง ปี 2568 – 2570

4. แผนยุทธศาสตร์สุกรพื้นเมือง

พ.ศ. 2568 - 2570

4.1 หลักการและเหตุผล

สุกรพื้นเมืองเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาอย่างยาวนาน ด้วยคุณลักษณะเด่นที่สามารถเลี้ยงได้ง่าย ทนทานต่อสภาพแวดล้อม และมีความต้านทานโรคสูง อีกทั้งยังเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญของชุมชน ตลอดจนมีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

การเลี้ยงสุกรในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 แบบ คือ แบบเกษตรกรรายย่อย และแบบฟาร์มเชิงพาณิชย์ ข้อดีของการเลี้ยงสุกรแบบเกษตรกรรายย่อย สามารถเลี้ยงในจำนวนน้อยได้ ความต้องการใช้พื้นที่และแรงงานเลี้ยงสัตว์น้อย เลี้ยงง่าย ให้ลูกตก ขยายพันธุ์เร็ว เศษอาหารเหลือในครัวใช้เป็นอาหารสุกรได้ มูลสุกรเป็นปุ๋ยอย่างดี และใช้ในบ่อเลี้ยงปลาเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตได้ ลูกสุกรขายได้กำไรดี และมีระยะเวลาคืนทุนสั้น ส่วนข้อดีของการเลี้ยงในระบบฟาร์มเชิงพาณิชย์ ได้แก่ เลี้ยงได้จำนวนมาก ระยะเวลาให้ผลผลิตสั้น สุกรมีอัตราการรอดชีวิตสูง ให้ผลตอบแทนต่อหน่วยสูง สามารถเพิ่มปริมาณผลผลิตให้ตอบสนองกับความต้องการของผู้บริโภคได้

แม้ว่าระบบการผลิตสุกรจะได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การผลิตสุกรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งทางด้านสายพันธุ์ อาหารสัตว์ การจัดการและการสุขาภิบาล รวมถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การตลาด และความปลอดภัยต่อผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงสุกรพื้นเมืองในปัจจุบันกำลังเผชิญความท้าทาย อาทิ 1) จำนวนประชากรสุกรพื้นเมืองที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง 2) ขาดการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์อย่างเป็นระบบ 3) ขาดระบบการจัดการฟาร์มที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน 4) ขาดแคลนวัตถุดิบอาหารสัตว์คุณภาพ และต้นทุนอาหารสัตว์สูง 5) ข้อจำกัดด้านการตลาด ความผันผวนของราคา และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ 6) โรคระบาดในสุกร โดยเฉพาะโรคคอกัวต์แอฟริกาในสุกร (ASF) ที่ทำให้สูญเสียสุกรเป็นจำนวนมาก และ 7) ปัญหามลภาวะจากฟาร์มสุกรและโรงฆ่าสัตว์ ปัจจัยเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบด้านในการวางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อกำหนดมาตรการรองรับและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับผู้เลี้ยงแต่ละกลุ่ม

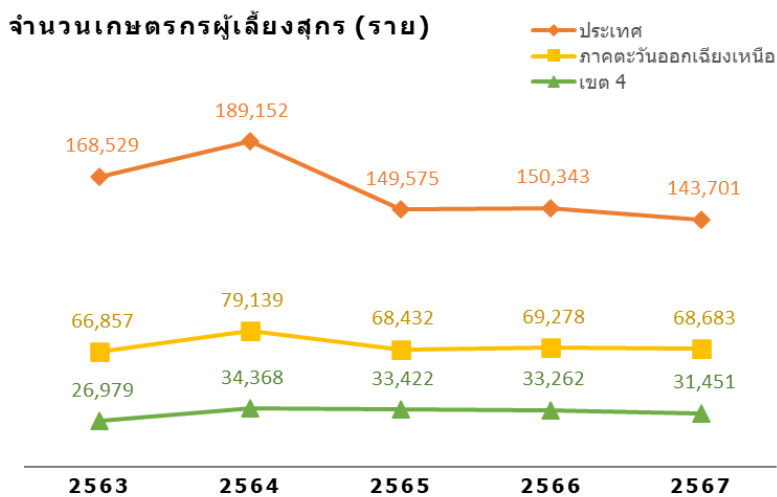
ด้วยเหตุนี้ แผนยุทธศาสตร์สุกรพื้นเมืองในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 จึงเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองอย่างครบวงจร ตั้งแต่การอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์ การจัดการฟาร์ม การป้องกันโรค การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการตลาด ประกอบกับประเทศไทยให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้บริโภค จึงต้องพัฒนาการผลิตและการตลาดสุกรทั้งระบบให้มีความปลอดภัยทางอาหาร (Food safety) โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อยกระดับการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองให้เป็นอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร ตลอดจนรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์นี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรพื้นเมือง พัฒนาศักยภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จากสุกรพื้นเมือง อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากภายในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 อย่างยั่งยืน

4.2 ข้อมูลพื้นฐาน สถานการณ์การผลิต และการพัฒนาการเลี้ยง

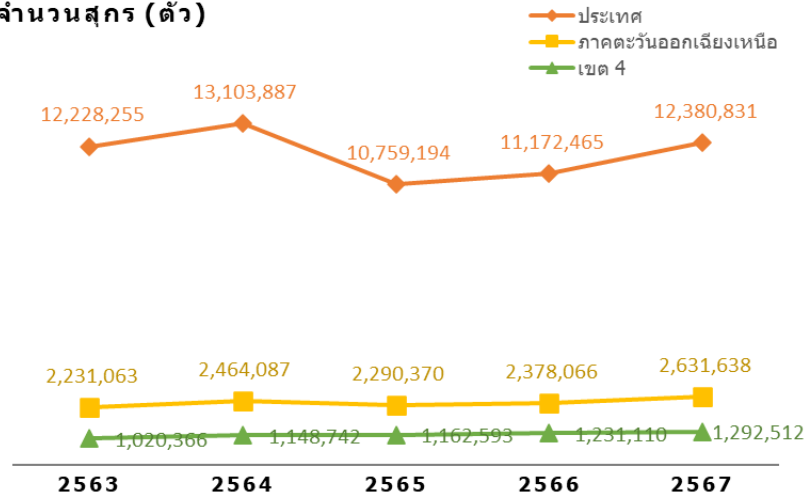
4.2.1 ข้อมูลพื้นฐานการเลี้ยงสุกร

จากข้อมูลของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ ในช่วงเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2563 – 2567) พบว่าเกษตรกรมีแนวโน้มเลี้ยงสุกรลดลง (ภาพที่ 1) โดยเกิดขึ้นภายหลังจากการพบการระบาดของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (African Swine Fever, ASF) ในประเทศไทยช่วงปลายปี พ.ศ. 2564 ซึ่งตรงข้ามกับจำนวนสุกรที่เลี้ยงในช่วงเวลาดังกล่าวที่พบแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับประเทศ ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 (ภาพที่ 2) ซึ่งให้เห็นว่าตลาดยังคงมีความต้องการบริโภคเนื้อสุกรอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรจึงต้องเร่งเพิ่มการเลี้ยงสุกรให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และเพื่อทดแทนสุกรที่สูญเสียไปในช่วงที่เกิดโรคระบาด อย่างไรก็ตาม ต้นทุนการผลิตที่สูงอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงสุกรของเกษตรกร จึงทำให้ไม่พบการเพิ่มขึ้นของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรดังกล่าว

ภาพที่ 1 แนวโน้มจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2567 (ราย)

จำนวนสุกร (ตัว)

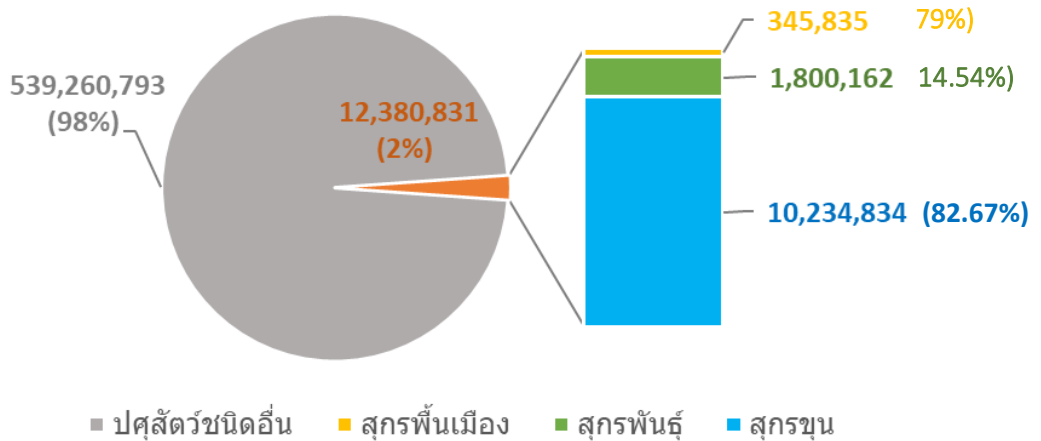

ภาพที่ 2 แนวโน้มจำนวนสุกรที่มีการเลี้ยงระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2567 (ตัว)

ในปี พ.ศ. 2567 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร รวมทั้งสิ้น 5,005,611 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น ๆ จำนวน 4,861,910 ราย และเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร จำนวน 143,701 ราย คิดเป็นร้อยละ 3 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด (ภาพที่ 3) โดยเกษตรกรทำการเลี้ยงสุกรรวมทั้งสิ้น 12,380,831 ตัว คิดเป็นร้อยละ 2 ของจำนวนปศุสัตว์ที่มีการเลี้ยงทั้งหมด แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สุกรขุน จำนวน 10,234,834 ตัว (ร้อยละ 82.67) สุกรพันธุ์ จำนวน 1,800,162 ตัว (ร้อยละ 14.54) และสุกรพื้นเมือง จำนวน 345,835 ตัว (ร้อยละ 2.79) (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 3 สัดส่วนจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรเทียบกับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น ๆ ในปี 2567

ภาพที่ 4 สัดส่วนการเลี้ยงสุกรเทียบกับปศุสัตว์ชนิดอื่น และสัดส่วนของชนิดสุกรที่เลี้ยง ในปี 2567

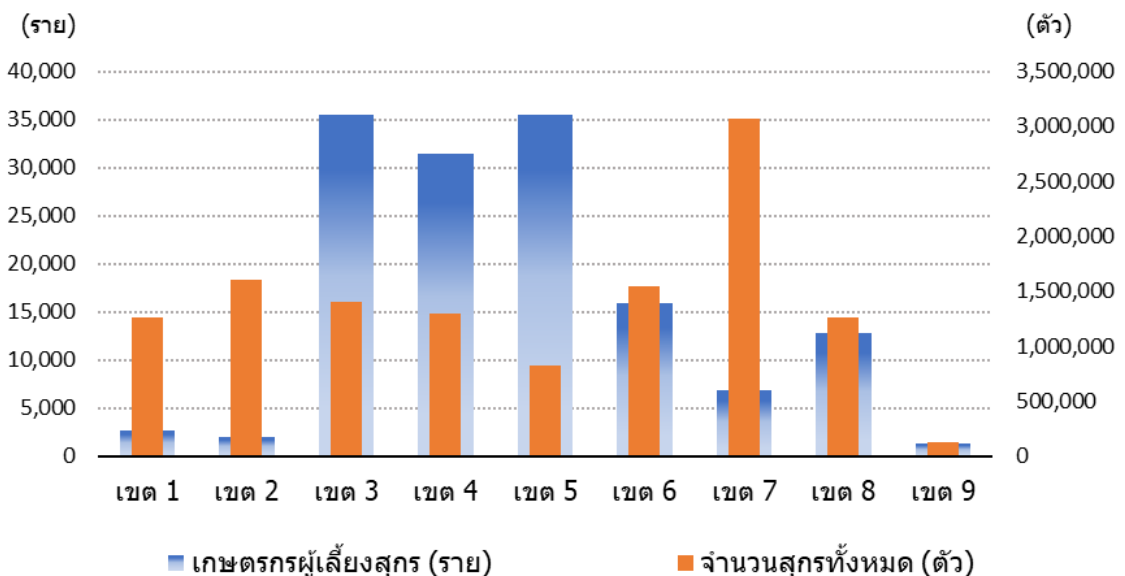
เมื่อพิจารณาข้อมูลในปี พ.ศ. 2567 แบบแยกรายเขตปศุสัตว์ พบว่าเขต 5 มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรสูงสุด คือ 35,455 ราย (คิดเป็นร้อยละ 24.67) แต่มีสัดส่วนใกล้เคียงกับจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในเขต 3 (ต่างกันร้อยละ 0.02) ส่วนเขต 9 มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรน้อยที่สุด (1,239 ราย หรือ ร้อยละ 0.86) สอดคล้องกับวัฒนธรรมการบริโภคของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ และพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เขต 3 และ เขต 4) มากถึงร้อยละ 46.54 อย่างไรก็ตาม จำนวนสุกรที่เลี้ยงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ได้แปรผันตามจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร โดยพบการเลี้ยงสุกรสูงสุดในเขต 7 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นและมีชื่อเสียงในการผลิตสุกรทั้งที่มีผู้เลี้ยงสุกรเพียงร้อยละ 4.72 ของประเทศ เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวมีการเลี้ยงสุกรในรูปแบบฟาร์มขนาดใหญ่ จึงมีจำนวนสุกรเฉลี่ย 453.05 ตัวต่อราย ในทำนองเดียวกัน จำนวนสุกรเฉลี่ยสูงสุดในเขต 2 ที่มีค่า 794.51 ตัวต่อราย จึงเป็นไปได้ว่าจะมีการเลี้ยงสุกรในรูปแบบฟาร์มขนาดใหญ่เช่นเดียวกับเขต 7 ขณะที่การเลี้ยงสุกรในเขต 4 จะเป็นรูปแบบการเลี้ยงในครัวเรือนหรือฟาร์มขนาดเล็ก ทำให้มีจำนวนสุกรเฉลี่ยเพียง 41.10 ตัวต่อราย ซึ่งใกล้เคียงกับจำนวนสุกรเฉลี่ยของเขต 3 ที่มีค่า 39.52 ตัวต่อราย จึงใช้เป็นข้อสังเกตถึงรูปแบบการเลี้ยงสุกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตารางที่ 1, ภาพที่ 5)

ตารางที่ 1 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั้งหมด และจำนวนสุกรทั้งหมด ในปี 2567 แยกรายเขตปศุสัตว์

เขต ปศุสัตว์	จำนวนเกษตรกร		จำนวนสุกร					จำนวนสุกร เฉลี่ยต่อราย (ตัว)
	ราย	% จาก ทั้งหมด	สุกรพื้นเมือง (ตัว)	สุกรพันธุ์ (ตัว)	สุกรขุน (ตัว)	รวมทั้งหมด (ตัว)	% จาก ทั้งหมด	
รวม	143,701	100.00	345,835	1,800,162	10,234,834	12,380,831	100.00	86.16
เขต 1	2,673	1.86	710	221,012	1,038,036	1,259,758	10.18	471.29
เขต 2	2,013	1.40	9,999	303,714	1,285,630	1,599,343	12.92	794.51
เขต 3	35,420	24.65	69,875	197,420	1,132,483	1,399,778	11.31	39.52
เขต 4	31,451	21.89	79,548	161,266	1,051,698	1,292,512	10.44	41.10
เขต 5	35,455	24.67	125,421	108,340	587,104	820,865	6.63	23.15
เขต 6	15,894	11.06	27,728	348,390	1,172,410	1,548,528	12.51	97.43
เขต 7	6,786	4.72	5,024	294,974	2,774,399	3,074,397	24.83	453.05
เขต 8	12,770	8.89	24,460	138,044	1,099,037	1,261,541	10.19	98.79
เขต 9	1,239	0.86	3,070	27,002	94,037	124,109	1.00	100.17

หมายเหตุ ประมวลผลข้อมูล ณ วันที่ 28 ตุลาคม 2567

ภาพที่ 5 เปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรและจำนวนสุกรทั้งหมดในแต่ละเขตปศุสัตว์ ปี 2567

ด้านการเลี้ยงสุกรพื้นเมือง พบว่าในปี พ.ศ. 2567 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรพื้นเมืองคิดเป็นร้อยละ 31.40 ของผู้เลี้ยงสุกรทั้งหมดในประเทศ โดยเขต 5 มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรพื้นเมืองและจำนวนสุกรพื้นเมืองสูงที่สุด ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขาสูง จึงนิยมเลี้ยงสุกรที่มีการปรับตัวต่อสภาพพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับเขต 4 และเขต 3 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรพื้นเมืองและจำนวนสุกรพื้นเมืองมากเป็นอันดับที่ 2 และ 3 สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ราบสูง จึงสามารถทำการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองได้ดี

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการเลี้ยงสุกรในเขต 3 เขต 4 และเขต 5 ส่วนใหญ่เป็นแบบเลี้ยงไว้ในคกรวเรือน เนื่องจากมีจำนวนสุกรพื้นเมืองเฉลี่ย 8.39, 9.50 และ 5.48 ตัวต่อราย ตามลำดับ ตรงข้ามกับการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองในพื้นที่เขต 2 ที่มีจำนวนการเลี้ยงเฉลี่ยสูงถึง 48.30 ตัวต่อราย จึงเป็นไปได้ว่าการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองในพื้นที่ดังกล่าวสามารถให้ผลผลิตได้ดีเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 2 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรพื้นเมืองและจำนวนสุกรพื้นเมืองเทียบกับสุกรทั้งหมด ในปี 2567
แยกรายเขตปศุสัตว์

เขต ปศุสัตว์	จำนวนเกษตรกร			จำนวนสุกร			จำนวน สุกรพื้นเมือง เฉลี่ยต่อราย (ตัว)
	ผู้เลี้ยงสุกร ทั้งหมด (ราย)	ผู้เลี้ยงสุกร พื้นเมือง (ราย)	% ผู้ที่เลี้ยง สุกรพื้นเมือง	สุกรทั้งหมด (ตัว)	สุกรพื้นเมือง (ตัว)	% สุกร พื้นเมือง	
รวม	143,701	45,122	31.40	12,380,831	345,835	2.79	7.66
เขต 1	2,673	55	2.06	1,259,758	710	0.06	12.91
เขต 2	2,013	207	10.28	1,599,343	9,999	0.63	48.30
เขต 3	35,420	8,324	23.50	1,399,778	69,875	4.99	8.39
เขต 4	31,451	8,375	26.63	1,292,512	79,548	6.15	9.50
เขต 5	35,455	22,895	64.57	820,865	125,421	15.28	5.48
เขต 6	15,894	3,008	18.93	1,548,528	27,728	1.79	9.22
เขต 7	6,786	447	6.59	3,074,397	5,024	0.16	11.24
เขต 8	12,770	1,649	12.91	1,261,541	24,460	1.94	14.83
เขต 9	1,239	162	13.08	124,109	3,070	2.47	18.95

หมายเหตุ: ประมวลผลข้อมูล ณ วันที่ 28 ตุลาคม 2567

4.2.2 สถานการณ์การผลิตสุกร

1) สถานการณ์การผลิตสุกรของโลก

อุตสาหกรรมการผลิตสุกรของโลกมีความผันผวนอย่างมากในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2563 – 2567) โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตและการค้าระหว่างประเทศ ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 105.2 ล้านตันในปี 2562 เป็น 111.8 ล้านตันในปี 2566 (ประมาณการ) โดยประเทศจีนยังคงเป็นผู้นำด้านการบริโภคสุกรในสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 รองลงมา คือ สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้การผลิตสุกรในช่วงปี พ.ศ. 2562 มีปริมาณสูงสุดเป็นประวัติการณ์ที่ 1.14 พันล้านตัว โดยคาดว่าในปี 2567 การผลิตเนื้อสุกรของโลกจะมีปริมาณ 115.49 ล้านตัน ซึ่งใกล้เคียงกับปี 2566 โดยประเทศจีนและสหภาพยุโรปมีปริมาณการผลิต 55.95 ล้านตัน และ 21.15 ล้านตัน ตามลำดับ ลดลงจากปี 2566 เล็กน้อย ขณะที่สหรัฐอเมริกาและบราซิลได้ขยายกำลังการผลิตจากผลของการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ จึงคาดการณ์ว่าจะมีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นจากปี 2566 ร้อยละ 2.22 และ 4.89 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การผลิตสุกรทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเนื่องจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ โรคระบาด ความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1. การระบาดของโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (ASF) การระบาดของโรคดังกล่าวในประเทศจีนระหว่างปี พ.ศ. 2561 - 2562 ได้ส่งผลกระทบต่อการผลิตสุกรทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศจีนที่เป็นผู้ผลิตและบริโภคสุกรรายใหญ่ที่สุดของโลก ปริมาณการผลิตสุกรที่ลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะปี 2563 การผลิตลดลงกว่าร้อยละ 6.9 ส่งผลให้ประเทศจีนต้องนำเข้าเนื้อสุกรจำนวนมากจนถึงปี 2565 เพื่อทดแทนการผลิตในประเทศ ราคาสุกรในตลาดโลกจึงผันผวนและเพิ่มสูงขึ้น

2. ผู้บริโภคสนใจผลิตภัณฑ์โปรตีนทางเลือก ความต้องการเนื้อสุกรในตลาดโลกยังคงมีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียและละตินอเมริกา อย่างไรก็ตาม การเปิดตลาดของผลิตภัณฑ์โปรตีนทางเลือก เช่น เนื้อจากพืช (plant-based meat) และการพัฒนาเนื้อสัตว์ที่ได้จากการเพาะเลี้ยงเซลล์ ได้รับความสนใจจากผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ผู้บริโภคบางกลุ่มชะลอความต้องการเนื้อสุกร

3. การเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต อัตราเงินเฟ้อตั้งแต่ต้นปี 2564 ทำให้ต้นทุนการผลิตสุกรเพิ่มขึ้นทั่วโลก ทั้งค่าอาหารสัตว์ ค่าแรง และค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน ส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรและความสามารถในการผลิตสุกร โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ผลิตรายย่อย

4. ปัญหาด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน ผลจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ตั้งแต่ปี 2563 ได้ก่อให้เกิดปัญหาห่วงโซ่อุปทานที่ซับซ้อน รวมถึงปัญหาการขนส่งล่าช้า และค่าขนส่งที่สูงขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อส่งออกและการนำเข้าสินค้าเนื้อสุกรในหลายประเทศเช่นกัน

5. การฟื้นตัวของอุตสาหกรรมสุกรในจีนและภูมิภาคเอเชีย ประเทศจีนเริ่มฟื้นฟูการผลิตสุกรอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ปี 2566 ทำให้ผลผลิตสุกรของโลกเพิ่มขึ้นและราคาสุกรเริ่มมีความเสถียร การฟื้นตัวนี้เป็นผลมาจากการลงทุนในระบบป้องกันโรคและการปรับปรุงพันธุ์สุกร รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในฟาร์มขนาดใหญ่

ด้านความต้องการบริโภคเนื้อสุกรของโลกในปี พ.ศ. 2562 - 2566 เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 4.59 ต่อปี โดยปี 2566 มีปริมาณการบริโภคเนื้อสุกรของโลกรวม 115.01 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ร้อยละ 1.56 และแนวโน้มการบริโภคเนื้อสุกรของประเทศจีนและสหภาพยุโรปเพิ่มขึ้นจากปี 2565 ร้อยละ 2.17 และ 0.96 ตามลำดับ ขณะที่สหรัฐอเมริกามีการบริโภคเนื้อสุกรลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 1.19 แต่ในปี 2567 คาดว่าความต้องการบริโภคเนื้อสุกรของโลกจะมีปริมาณรวม 114.93 ล้านตัน ลดลงเล็กน้อยจากปี 2566 เนื่องจากประเทศจีนและสหภาพยุโรปที่เป็นผู้บริโภครายสำคัญจะมีการบริโภคเนื้อสุกรลดลงร้อยละ 0.93 และ 1.90 ตามลำดับ

การส่งออกเนื้อสุกรของโลกลดลงร้อยละ 1.83 โดยในปี 2566 มีการส่งออกเนื้อสุกรรวม 10.14 ล้านตัน โดยสหภาพยุโรปมีส่วนการส่งออกเนื้อสุกรมากที่สุด 3.20 ล้านตัน รองลงมาเป็นสหรัฐอเมริกา 3.07 ล้านตัน และแคนาดา 1.31 ล้านตัน แต่ในปี 2557 การส่งออกเนื้อสุกรของโลกจะมีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ร้อยละ 2.18 โดยสหภาพยุโรปส่งออกมากที่สุด 3.20 ล้านตัน รองลงมาเป็นสหรัฐอเมริกา 3.15 ล้านตัน และแคนาดา 1.31 ล้านตัน

การนำเข้าเนื้อสุกรของโลกลดลงร้อยละ 0.91 โดยในปี 2566 มีการนำเข้าเนื้อสุกรรวม 9.64 ล้านตัน โดยประเทศจีนเป็นผู้นำเข้าเนื้อสุกรรายใหญ่ของโลกปริมาณ 2.275 ล้านตัน ถัดไปเป็นญี่ปุ่น 1.490 ล้านตัน และเม็กซิโก 1.310 ล้านตัน ซึ่งประเทศจีนและเม็กซิโกมีการนำเข้าเนื้อสุกรเพิ่มขึ้นจากปี 2565 ร้อยละ 7.06 และ 0.85 ตามลำดับ ขณะที่ญี่ปุ่นมีการนำเข้าเนื้อสุกรลดลงร้อยละ 2.17 จากปี 2565 แต่ในปี 2567 คาดว่าการนำเข้าเนื้อสุกรของโลกจะเพิ่มขึ้นจากปี 2566 ร้อยละ 1.12 เนื่องจากประเทศจีนและญี่ปุ่นที่เป็นผู้นำเข้าหลัก มีแนวโน้มเพิ่มการนำเข้าจากปี 2566 ร้อยละ 1.10 และ 1.34 ตามลำดับ

2) สถานการณ์การผลิตสุกรของประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตสุกรรายใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีระบบการผลิตที่ได้มาตรฐานและมีการส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้าน อุตสาหกรรมการผลิตสุกรของไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านพันธุสัตว์ อาหารสัตว์ การจัดการฟาร์ม และระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ ในระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2562 – 2566) การผลิตสุกรมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 8.07 ต่อปี เนื่องจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปี 2563 และโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรในปี 2564 – 2565 ซึ่งส่งผลให้ราคาสุกรมีชีวิตเพิ่มสูงขึ้นจนรัฐบาลต้องออกมาตรการควบคุมราคาเนื้อสุกรและนำเข้าสุกรมีชีวิตและเนื้อสุกร เพื่อแก้ปัญหาราคาสุกรพุ่งสูงควบคู่ไปกับการสนับสนุนการฟื้นฟูการผลิตสุกร ทำให้ในปี 2566 ปริมาณผลผลิตสุกรพันธุ์ที่ไม่น้อยกว่า 17.47 ล้านตัว ราคาสุกรจึงเริ่มกลับมามีเสถียรภาพ นอกจากนี้มาตรการควบคุมโรคที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ระบบการผลิตที่ได้มาตรฐาน การปรับปรุงระบบความปลอดภัยทางชีวภาพในฟาร์ม เทคโนโลยีการเลี้ยงที่ทันสมัยขึ้น และความต้องการบริโภคภายในประเทศ ได้สนับสนุนการผลิตสุกร จึงคาดการณ์ว่าในปี 2567 จะมีปริมาณผลผลิตสุกร 18.16 ล้านตัว เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 3.91 อย่างไรก็ตามต้นทุนการผลิตที่ยังคงมีแนวโน้มสูงจากราคาอาหารสัตว์ ปัญหาสภาพอากาศแปรปรวน การแข่งขันจากประเทศเพื่อนบ้าน ข้อจำกัดด้านพื้นที่การเลี้ยง และการยกระดับมาตรฐานการเลี้ยงที่เข้มงวดของกรมปศุสัตว์ อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ผลตอบแทนจากการเลี้ยงสุกรไม่จูงใจเกษตรกรมากนัก ทั้งนี้ คาดว่าราคาสุกรที่เกษตรกรขายได้ในปี 2567 จะใกล้เคียงกับปี 2566 เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่มีแนวโน้มสูงขึ้นจากราคาอาหารสัตว์และราคาขายสุกรที่มีแนวโน้มลดลง ผู้เลี้ยงสุกรโดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยจึงลดกำลังการผลิตลง อย่างไรก็ตามกรมปศุสัตว์มีการผลักดันโครงการรักษาเสถียรภาพราคาสุกรผ่านคณะกรรมการรักษาเสถียรภาพราคาสุกรและโครงการชดเชยดอกเบี้ยเพื่อเสริมสภาพคล่องให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร หากสามารถดำเนินโครงการดังกล่าวได้อาจจะส่งผลให้ราคาสุกรมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นได้

ด้านความต้องการบริโภคเนื้อสุกรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 7.54 ต่อปี ซึ่งสุกรที่ผลิตจะใช้บริโภคภายในประเทศเป็นหลัก อย่างไรก็ตามในปี 2566 ผู้บริโภคหันกลับมาบริโภคเนื้อสุกร 1.317 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ร้อยละ 16.76 เนื่องจากมีผลผลิตออกสู่ตลาดมากขึ้น และคาดว่าความต้องการบริโภคสุกรในปี 2567 จะยังคงเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 4.56 เนื่องจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ

ภาพรวมปริมาณและมูลค่าการส่งออกสุกรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลงจากการที่ผลผลิตสุกรเสียหายจากโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร สุกรพันธุ์มีการส่งออกลดลงเฉลี่ยร้อยละ 63.46 และ 52.71 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2566 ประเทศไทยส่งออกสุกรพันธุ์ปริมาณ 55,737 ตัว มูลค่ารวม 479 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2565 คิดเป็น 11 เท่า และ 3.70 เท่า ตามลำดับ ขณะที่สุกรมีชีวิตชนิดอื่น ๆ มีปริมาณและมูลค่ารวมลดลงเฉลี่ยร้อยละ 5.09 และ 1.05 ต่อปี ตามลำดับ โดยปี 2566 ได้ส่งออกสุกรมีชีวิต 142,792 ตัว มูลค่ารวม 896 ล้านบาท ลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 82.59 และ 84.66 ตามลำดับ ทางด้านการส่งออกสุกรแช่เย็น แช่แข็ง มีปริมาณและมูลค่าลดลงเฉลี่ยร้อยละ 44.62 และ 40.13 ต่อปี ตามลำดับ แต่ในปี 2566 ส่งออกเนื้อสุกรแช่เย็น แช่แข็งเพิ่มขึ้นจากปี 2565 ร้อยละ 50.34 และ 32.48 ตามลำดับ มีประเทศฮ่องกง เมียนมาร์ และ สปป.ลาว เป็นตลาดรับซื้อที่สำคัญ ส่วนการส่งออกเนื้อสุกรแปรรูปลดลงเฉลี่ยร้อยละ 18.81 และ 18.05 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2566 มีการส่งออกเนื้อสุกรแปรรูป 3,733 ตัน มูลค่ารวม 917 ล้านบาท ลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 20.84 และ 21.08 ตามลำดับ มีประเทศญี่ปุ่น กัมพูชา ฮ่องกง และ สปป.ลาว เป็นตลาดรับซื้อที่สำคัญ แต่ในปี 2567 คาดการณ์การส่งออกเนื้อสุกรแช่เย็นแช่แข็งและเนื้อสุกรแปรรูปจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยหรือใกล้เคียงกับปี 2566 เนื่องจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า

ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาลดลงเฉลี่ยร้อยละ 9.35 และ 3.71 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2566 ประเทศไทยนำเข้าผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรจำนวน 250 ตัน มูลค่ารวม 85 ล้านบาท ลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 5.30 และ 2.30 ตามลำดับ มีประเทศในสหภาพยุโรป ได้แก่ อิตาลี สเปน และเดนมาร์ก เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ ส่วนปริมาณและมูลค่าการนำเข้าชิ้นส่วนอื่น ๆ ที่บริโภคได้ (หนัง ตับ และเครื่องใน) ของสุกรลดลงร้อยละ 2.92 และ 5.76 ต่อปี ตามลำดับ โดยในปี 2566 มีการนำเข้า 26,275 ตัน มูลค่ารวม 435 ล้านบาท ลดลงจากปี 2565 ร้อยละ 12.09 และ 21.62 ตามลำดับ มีประเทศในสหภาพยุโรป ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ สเปน และเดนมาร์ก เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ ขณะที่การนำเข้าผลิตภัณฑ์เนื้อสุกรและส่วนอื่น ๆ ที่บริโภคได้ของสุกรในปี 2567 คาดว่าใกล้เคียงกับปี 2566

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น พบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตหรือการส่งออกสุกรในสองทิศทาง ประกอบด้วย **ปัจจัยบวก** ได้แก่ (1) การฟื้นตัวของเศรษฐกิจ ทำให้ความต้องการสุกรทั้งในและต่างประเทศเพิ่มขึ้น และ (2) โรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกรที่ยังคงมีอยู่ในภูมิภาคเอเชียและสหภาพยุโรป ทำให้การผลิตในภูมิภาคดังกล่าวมีความผันผวน จึงถือเป็นโอกาสส่งออกของประเทศไทย และ **ปัจจัยลบ** ได้แก่ (1) โรคระบาดในสุกร เช่น โรคท้องร่วงติดต่อในสุกร (Porcine Epidemic Diarrhea, PED) โรคระบบทางเดินหายใจและระบบสืบพันธุ์ (Porcine Reproductive and Respiratory Syndrome, PRRS) และโรคอหิวาต์แอฟริกาในสุกร (ASF) อีกทั้งการไม่ได้รับรองการปลอดจากโรคปากและเท้าเปื่อย (Foot and Mouth Disease, FMD) ยังเป็นข้อจำกัดต่อการส่งออกเนื้อสุกรชำแหละและเนื้อสุกรแปรรูป (2) ต้นทุนการผลิตที่ปรับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะค่าอาหารสัตว์ พลังงาน และระบบความปลอดภัยทางชีวภาพ ขณะที่เนื้อสุกรเป็นสินค้าที่มีมาตรการควบคุมราคา จึงอาจส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของเกษตรกรในการกลับมาเลี้ยงสุกร และ (3) ประเทศจีนสามารถผลิตสุกรได้มากเพียงพอกับความต้องการบริโภค เป็นผลให้ความต้องการนำเข้าจากต่างประเทศลดลง กระทบต่อส่วนแบ่งการตลาดของประเทศไทย

ดังนั้น การกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์สุกร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการผลิต พัฒนาระบบเฝ้าระวังโรคระบาด สนับสนุนเกษตรกรรายย่อย และส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร จึงเป็นแนวทางที่จะช่วยให้สถานการณ์การผลิตและการจำหน่ายสุกรของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้นได้

3) สถานการณ์การผลิตสุกระดับเขตและจังหวัด

พื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ประกอบด้วย 11 จังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม เลย หนองบัวลำภู อุดรธานี สกลนคร มุกดาหาร นครพนม หนองคาย และบึงกาฬ พบว่าการเลี้ยงสุกรมีทั้งเกษตรกรรายย่อยและเป็นฟาร์มเชิงพาณิชย์ โดยปี พ.ศ. 2567 มีจำนวนสุกรรวมทั้งสิ้น 1,292,874 ตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรรวมทั้งสิ้น 31,451 ราย จำนวนฟาร์มมาตรฐานสุกรรวมทั้งสิ้น 666 ฟาร์ม และจำนวนโรงฆ่าสุกรที่ได้รับใบอนุญาตรวมทั้งสิ้น 154 แห่ง

ตารางที่ 3 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร จำนวนสุกร ฟาร์มมาตรฐาน และโรงฆ่าสุกร ในพื้นที่เขต 4 ปี 2567

จังหวัด	จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร (ราย)	%	จำนวนสุกร (ตัว)	%	จำนวนฟาร์มมาตรฐาน (ฟาร์ม)	%	โรงฆ่าสุกร (แห่ง)	%
เขต 4	31,451	100.00	1,292,874	100.00	666	100.00	154	100.00
กาฬสินธุ์	3,910	12.43	96,948	7.50	15	2.25	27	17.53
ขอนแก่น	3,622	11.52	134,441	10.40	110	16.52	12	7.79
นครพนม	3,436	10.92	113,850	8.81	37	5.56	8	5.19
บึงกาฬ	1,114	3.54	28,244	2.18	1	0.15	8	5.19
มหาสารคาม	2,792	8.88	140,673	10.88	47	7.06	9	5.84
มุกดาหาร	1,274	4.05	37,980	2.94	28	4.20	14	9.09
ร้อยเอ็ด	4,363	13.87	154,312	11.94	52	7.81	25	16.23
เลย	1,148	3.65	72,836	5.63	81	12.16	6	3.90
สกลนคร	4,184	13.30	115,995	8.97	44	6.61	21	13.64
หนองบัวลำภู	1,467	4.66	47,079	3.64	15	2.25	8	5.19
หนองคาย	1,217	3.87	118,818	9.19	114	17.12	5	3.25
อุดรธานี	2,924	9.30	231,698	17.92	122	18.32	11	7.14

หมายเหตุ: ประมวลผลข้อมูล ณ วันที่ 30 ตุลาคม 2567

ตารางที่ 4 จำนวนโรงฆ่าสุกรที่ได้รับ GMP และสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ (ปศุสัตว์ OK) ในพื้นที่เขต 4 ปี 2567

จังหวัด	จำนวน โรงฆ่าสุกรที่ได้รับ GMP		จำนวนสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์ (แห่ง)				
	(แห่ง)	%	รับรองใหม่	ติดตาม	ต่ออายุ	ยกเลิก	รวม
เขต 4	4	100.00	28	493	155	0	676
กาฬสินธุ์	0	0.00	2	48	12	0	62
ขอนแก่น	1	25.00	4	101	31	0	136
นครพนม	0	0.00	3	29	19	0	51
บึงกาฬ	0	0.00	2	13	7	0	22
มหาสารคาม	0	0.00	2	32	11	0	45
มุกดาหาร	0	0.00	2	15	8	0	25
ร้อยเอ็ด	0	0.00	2	58	12	0	72
เลย	0	0.00	2	41	20	0	63
สกลนคร	0	0.00	2	42	15	0	59
หนองบัวลำภู	2	50.00	2	30	8	0	40
หนองคาย	1	25.00	2	18	5	0	25
อุดรธานี	0	0.00	3	66	7	0	76

หมายเหตุ ประมวลผลข้อมูล ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2567

4.2.3 ภาพรวมการพัฒนาการเลี้ยงสุกรทั้งระบบ

กระบวนการผลิตสุกรที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องมีปัจจัยประกอบหลายอย่าง ได้แก่ พันธุ์สุกร โรงเรือน และอุปกรณ์ อาหารและการให้อาหาร การจัดการ การสุขาภิบาลเกี่ยวกับสุกร โดยการผลิตสุกร แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) การเลี้ยงสุกรเพื่อผลิตสุกรพันธุ์แท้

การเลี้ยงสุกรพ่อแม่พันธุ์แท้และแม่พันธุ์สองสายเพื่อนำมาเป็นพ่อแม่พันธุ์สำหรับผลิตลูกสุกรขุนต่อไปนั้น เกษตรกรต้องมีเงินทุนหมุนเวียนในการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์อย่างเพียงพอ และผู้ประกอบการต้องมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเลี้ยง รวมถึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในการผสมพันธุ์ ปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์สุกร

2) การเลี้ยงเพื่อผลิตลูกสุกรจำหน่าย

การเลี้ยงสุกรพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกสุกรจำหน่ายให้กับเกษตรกรรายย่อยที่มีอาชีพเลี้ยงสุกรขุน ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรกลุ่มนี้เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามความต้องการบริโภคเนื้อสุกรของตลาด ผู้เลี้ยงสุกรขุนมักไม่ต้องการเลี้ยงดูพ่อแม่พันธุ์เอง เนื่องจากการเพิ่มภาระและต้นทุน จึงนิยมซื้อลูกสุกรมาเลี้ยงขุนแทน

ทำให้ความต้องการลูกสุกรมีมากขึ้น ซึ่งเกษตรกรต้องมีเงินทุนหมุนเวียนในการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์อย่างเพียงพอ มีตลาดหรือเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขุนมารองรับลูกสุกรที่ผลิตได้อย่างชัดเจนและมีพื้นที่ใกล้เคียง และต้องมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการเลี้ยงเป็นอย่างดี รวมถึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในการผสมพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์สุกรด้วย

3) การเลี้ยงสุกรขุน

การเลี้ยงสุกรเพื่อผลิตสุกรมีชีวิตส่งจำหน่ายโรงฆ่าสัตว์ การเลี้ยงสุกรขุนจะลงทุนน้อยกว่าการเลี้ยงสุกรแบบอื่น ๆ แต่ให้ผลตอบแทนเร็วกว่า เกษตรกรสามารถเลี้ยงได้ทั้งฟาร์มขนาดเล็กและฟาร์มขนาดใหญ่ เนื่องจากการเลี้ยงใช้พื้นที่น้อย เลี้ยงง่าย เนื้อสุกรได้รับความนิยมของผู้บริโภคทั่วไป สามารถจำหน่ายได้ทั้งตลาดในชุมชนท้องถิ่นและตลาดในเมืองใหญ่ ซึ่งเกษตรกรต้องมีเงินทุนสำรองไว้ใช้ในการเลี้ยงอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะค่าอาหารสุกร สถานที่สร้างโรงเรือนต้องอยู่ห่างไกลจากชุมชน และไม่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ต้องอยู่ใกล้วัตถุดิบอาหารสัตว์ราคาถูกหรือระบบไโรนาเพื่อใช้เป็นอาหารเลี้ยงสุกรอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ต้องมีความชัดเจนเกี่ยวกับตลาดจำหน่ายสุกรทั้งตลาดสุกรมีชีวิตและตลาดเนื้อสุกรชำแหละ

4) การเลี้ยงสุกรพื้นเมือง

การเลี้ยงสุกรพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นหนึ่งในกิจกรรมการเกษตรที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากสุกรพื้นเมืองของไทยมีลักษณะเด่นที่ตอบสนองต่อสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นและสภาพพื้นที่ รวมถึงทนทานต่อโรคสูง ทำให้การเลี้ยงสุกรพื้นเมืองในภูมิภาคนี้มีความยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับความต้องการของตลาดเนื้อสัตว์ที่ต้องการสินค้าคุณภาพดีและมีเอกลักษณ์ทางรสชาติ โดยรูปแบบการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบหลังบ้าน ขนาด 3 - 10 ตัวต่อครัวเรือน เลี้ยงด้วยวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีในท้องถิ่น เช่น รำข้าว ปลายข้าว พืชผัก และเศษอาหารในครัวเรือน ผลผลิตส่วนใหญ่มักใช้บริโภคในครัวเรือนและเหลือจำหน่ายในชุมชน โดยเนื้อสุกรพื้นเมืองได้รับความนิยมเนื่องจากมีรสชาติดี เนื้อแน่น และมีไขมันน้อย ซึ่งปัจจุบันการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองได้รับการพัฒนาในด้านการปรับปรุงพันธุ์ การจัดการอาหาร และการป้องกันโรคโดยการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมปศุสัตว์ และสถาบันการศึกษาในพื้นที่

การพัฒนาการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสุกร และอนุรักษ์พันธุกรรมสุกรพื้นเมืองควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแบบยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีการจัดการที่ดีจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน โดยมีประเด็นที่ควรคำนึงถึงดังนี้

1. การฟื้นฟูและการอนุรักษ์พันธุ์สุกรพื้นเมือง มีโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์พันธุ์สุกรพื้นเมืองเกิดขึ้นในหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เช่น อุตรดิตถ์ หนองคาย และสกลนคร โดยมุ่งเน้นการรักษาลักษณะทางพันธุกรรมดั้งเดิมของสุกรพื้นเมืองของประเทศไทย รวมถึงให้การสนับสนุนการวิจัยเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตของสุกรพื้นเมือง

2. การพัฒนาระบบการจัดการฟาร์ม ในปีที่ผ่านมาการเลี้ยงสุกรพื้นเมืองในภูมิภาคนี้เริ่มนำเทคโนโลยีและความรู้ทางวิทยาศาสตร์การเกษตรเข้ามาใช้มากขึ้น เช่น การจัดการด้านอาหาร การออกแบบฟาร์มที่ช่วยลดความเครียดของสัตว์ และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อลดการเกิดโรค ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่มคุณภาพและปริมาณเนื้อสุกรพื้นเมือง

3. การตลาดและความต้องการของผู้บริโภค สุกรพื้นเมืองได้รับความสนใจจากตลาดท้องถิ่นและตลาดพิเศษที่มองหาผลิตภัณฑ์เนื้อที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งเนื้อสัมผัสและรสชาติที่แตกต่างจากสุกรสายพันธุ์ต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการอาหารพื้นเมืองและอาหารแบบดั้งเดิม เช่น ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อสุกรของจังหวัดมุกดาหาร เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงในนาม “หมูหันแก่งกะเบา” ซึ่งจะใช้ลูกผสมสุกรพื้นเมือง (สายพันธุ์ครุฑ x สายพันธุ์พื้นเมือง) ในการผลิต เพื่อให้มีหนังกรอบและเนื้อรสชาติอร่อย นอกจากนี้การสร้างแบรนด์และตราสัญลักษณ์สินค้าจากสุกรพื้นเมืองยังเป็นแนวทางที่เริ่มมีการส่งเสริมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อขยายตลาดและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์

4. การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมปศุสัตว์ ได้จัดทำโครงการสนับสนุนให้เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนหันมาเลี้ยงสุกรพื้นเมืองเพิ่มขึ้น ทั้งการให้ความรู้ การสนับสนุนเงินทุนในการจัดหาพันธุ์สุกรพื้นเมืองที่มีคุณภาพ และการสนับสนุนการสร้างตลาด นอกจากนี้ยังมีองค์กรพัฒนาเอกชนที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาด

5. ความท้าทายและอุปสรรค การเลี้ยงสุกรพื้นเมืองยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ต้นทุนการผลิตที่สูงเมื่อเทียบกับการเลี้ยงสุกรพันธุ์ต่างประเทศ การจัดการโรคระบาดที่อาจเกิดขึ้น และปัญหาการจำหน่ายในตลาดใหญ่ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความสามารถในการแข่งขันกับผลิตภัณฑ์สุกรจากฟาร์มขนาดใหญ่

3. การวิเคราะห์ SWOT Analysis

ปัจจัยภายใน

จุดแข็ง (Strengths, S)

1. มีศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ซึ่งเป็นศูนย์ผลิตสุกรพันธุ์ดี
2. มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่สนับสนุนงานด้านปศุสัตว์ครบทุกด้าน
3. มีศูนย์ผลิตและกระจายสุกรพันธุ์ดีกระจายอยู่ทุกพื้นที่
4. มีโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐานกระจายอยู่ในทุกจังหวัด
5. เจ้าของฟาร์มมีความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีการเลี้ยงสุกรขั้นสูง
6. มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนที่เอื้อต่อการลงทุนเชิงพาณิชย์
7. ประสิทธิภาพการผลิตสูง ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ
8. มีอำนาจต่อรองราคา สามารถผลิตได้อย่างต่อเนื่อง

จุดอ่อน (Weak, W)

1. ผู้ประกอบการขาดแรงจูงใจด้านราคาระหว่างสินค้าที่ได้และไม่ได้รับมาตรฐานตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด
2. การเลี้ยงสุกรจำนวนมากมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนใกล้เคียง ขาดการจัดการของเสียให้เหมาะสม

ปัจจัยภายนอก

โอกาส (Opportunity, O)

1. ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่นิยมบริโภคเนื้อสุกรเป็นหลัก และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น
2. ประเทศเพื่อนบ้านมีความต้องการสุกรพันธุ์ดีจากประเทศไทย
3. สถาบันการเงินเอื้ออำนวยด้านการลงทุนในการเลี้ยงสุกรเชิงพาณิชย์
4. โลกให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การลดมลภาวะ การใช้พลังงานทดแทน และคาร์บอนเครดิต (carbon credit)
5. ภาครัฐให้การสนับสนุนโครงการที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์เนื้อสุกร
6. ภาครัฐออกข้อกำหนดหรือมาตรการเพื่อป้องกันโรคระบาดในสุกรอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค

อุปสรรค (Threats, T)

1. มีโรคระบาดสุกรกระจายในหลายพื้นที่ เช่น โรคระบบทางเดินหายใจและระบบสืบพันธุ์ (PRRS) หรือ โรคคอหิวตแอฟริกาในสุกร (AFS)
2. ราคาสุกรมีชีวิตและเนื้อสุกรมีความผันผวนตลอดเวลา
3. พื้นที่ชายแดนมีการลักลอบนำเข้าสุกรและผลิตภัณฑ์จากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีความเสี่ยงต่อการควบคุมการระบาดของโรคติดต่อจากประเทศเพื่อนบ้าน
4. ต้นทุนค่าอาหารสัตว์เพิ่มสูงขึ้น

4. กรอบยุทธศาสตร์สุกร

วิสัยทัศน์

“สุกรไทยสู่ตลาดโลก ผู้บริโภคปลอดภัย เกษตรกรไทยยั่งยืน”

พันธกิจ

1. ห่วงโซ่การผลิตสุกรได้มาตรฐานและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
2. เนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์ปลอดภัยต่อผู้บริโภค สร้างความมั่นคงทางด้านอาหารสำหรับประชาชนในประเทศไทย
3. เกษตรกรสามารถประกอบเป็นอาชีพได้อย่างยั่งยืน
4. การผลิตสุกรไทยสามารถส่งออกสู่ตลาดโลกได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการผลิตระดับฟาร์ม ควบคุมและป้องกันโรคระบาดสัตว์ และจัดการมลภาวะที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาโรงฆ่าสุกรภายในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 สถานที่ชำแหละและตัดแต่งซากสุกร ทั้งในและนอกโรงฆ่าสัตว์ รวมถึงการขนส่งสุกรมีชีวิตและเนื้อสุกรให้ถูกสุขลักษณะ
3. เพื่อพัฒนาตลาดสุกรและสถานที่จำหน่ายซากสุกรในตลาดสดในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ให้ได้มาตรฐาน และถูกสุขอนามัย
4. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสุกรที่ใช้ในการผลิตสินค้าจากสุกร

เป้าประสงค์

1. การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยและผู้บริโภคปลอดภัย
2. การพัฒนาการผลิตสุกรเพื่อสนับสนุนการผลิตสินค้าจากสุกร
3. การวิจัย พัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้
4. สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรสุกร

เป้าหมาย

1. เพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต
2. การผลิตสุกรที่ได้มาตรฐานตลอดห่วงโซ่เพิ่มขึ้นเพียงพอตามแผนการผลิต
3. ไม่พบปัญหาสิ่งแวดล้อมตลอดห่วงโซ่การผลิตสุกร
4. ประชาชนได้บริโภคเนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย
5. มีฐานข้อมูลการผลิตที่ชัดเจนเพื่อการวางแผนการผลิตและการตลาดที่มีประสิทธิภาพ
6. การส่งออกสุกรและผลิตภัณฑ์สู่ตลาดโลกเพิ่มขึ้น

5. ประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์

ระบบการผลิตสุกรเชิงพาณิชย์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการข้อมูล ระบบสารสนเทศการผลิต การตลาด และการเตือนภัย

กลยุทธ์ที่ 1.1 การเชื่อมโยงข้อมูลตลอดห่วงโซ่การผลิต

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการผลิตและสร้างความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ

กลยุทธ์ที่ 2.1 การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภค

กลยุทธ์ที่ 2.2 การจัดการผลิตสุกรให้เพียงพอและตรงตามความต้องการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การป้องกันและควบคุมโรค

กลยุทธ์ที่ 3.1 การพัฒนาระบบเฝ้าระวังและควบคุมโรคสุกรให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การวิจัยและพัฒนา

กลยุทธ์ที่ 4.1 การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการผลิตสุกร

กลยุทธ์ที่ 4.2 การถ่ายทอดองค์ความรู้

กลยุทธ์ที่ 4.3 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลภาวะจากการผลิตปศุสัตว์

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินการยุทธศาสตร์สุกร ปี 2568 - 2570

6.1 ระบบการผลิตสุกรเชิงพาณิชย์

1. ฟาร์มที่ได้รับมาตรฐานการเลี้ยงสุกรได้รับรองการต่ออายุทุกฟาร์ม
2. จัดตั้งโรงฆ่าสัตว์มาตรฐานและดำเนินการได้อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง
3. ผู้จำหน่ายเนื้อสัตว์สะอาดได้รับการรับรองมาตรฐานไม่น้อยกว่าตลาดละ 1 ราย
4. เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรได้รับการการขึ้นทะเบียนทุกราย
5. เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาดไม่น้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี
6. ฟาร์มสุกรปลอดจากโรคระบาดสุกร (โรคปากและเท้าเปื่อย PRRS และอหิวาต์แอฟริกาในสุกร) ทุกฟาร์ม
7. มีผลผลิตสุกรเพื่อใช้ผลิตสินค้าไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของความต้องการในชุมชน
8. มีการผลิตสินค้าจากสุกรเพื่อจำหน่ายในชุมชนท้องถิ่นอย่างน้อย 1 ผลิตภัณฑ์
9. จัดสัมมนาฟาร์มเครือข่ายอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี
10. มีผลงานวิจัยด้านการผลิตสุกรเชิงพาณิชย์ไม่น้อยกว่า 1 เรื่องต่อปี
11. ฟาร์มสุกรได้รับการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการมลภาวะไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

6.2 ระบบการผลิตสุกรเชิงเศรษฐกิจพอเพียง

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาด
2. ฟาร์มสุกรต้นแบบได้รับการพัฒนาไม่น้อยกว่า 1 ฟาร์มต่อปี
3. มีฟาร์มสุกรที่ได้รับการพัฒนาสู่ระบบอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 1 ฟาร์มต่อปี
4. เกษตรกรมีการบริหารจัดการฟาร์มสุกรได้ใกล้เคียงมาตรฐาน
5. มีระบบสารสนเทศของเครือข่ายสุกรที่ทันสมัย
6. มีแหล่งเรียนรู้ด้านสุกรที่มีคุณภาพ
7. กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรมีความเข้มแข็ง
8. เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเลี้ยงสุกร

7. มิติยุทธศาสตร์การพัฒนา

7.1 ระบบการผลิตสุกรเชิงพาณิชย์

7.1.1 มิติด้านการพัฒนา

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	โครงการ	กรอบนโยบายด้าน	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยและผู้บริหารปลอดภัย	2.1 การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภค	2.1.1 มีการจัดตั้งโรงฆ่าสัตว์มาตรฐานและดำเนินการได้อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง	1. โครงการพัฒนาโรงฆ่าสัตว์เข้าสู่มาตรฐาน	พัฒนา	ปศข. ปศจ. อปท.
		2.1.2 ผู้จำหน่ายเนื้อสัตว์สะอาดได้รับการรับรองมาตรฐานไม่น้อยกว่าตลาดละ 1 ราย	2. โครงการพัฒนาสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์สะอาด	พัฒนา	ปศข. ปศจ. อปท.
		2.1.3 ฟาร์มสุกรมาตรฐานคงสถานภาพไม่น้อยกว่าร้อยละ 90	3. โครงการติดตามฟาร์มมาตรฐานเพื่อคงสถานภาพเป็นฟาร์มมาตรฐาน	พัฒนา	ปศข. ปศจ.
การพัฒนาการผลิตสุกรเพื่อสนับสนุนการผลิตสินค้าจากสุกร	2.2 การจัดการผลิตสุกรให้เพียงพอและตรงตามความต้องการ	2.2.1 มีผลผลิตสุกรเพื่อใช้ผลิตสินค้าไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของความต้องการในชุมชน	4. โครงการพัฒนาการผลิตลูกสุกรเพื่อสนับสนุนการค้าในชุมชน	บริการ	ปศข. ปศจ. ปศอ. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ
		2.2.2 มีการผลิตสินค้าจากสุกรเพื่อจำหน่ายในชุมชนท้องถิ่นอย่างน้อย 1 ผลิตภัณฑ์	5. โครงการพัฒนาการแปรรูปสินค้าในชุมชนที่ผลิตจากสุกร	พัฒนา	ปศข. ปศจ. ปศอ. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ

7.1.2 มิติด้านการบริการและการจัดการ

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	โครงการ	กรอบนโยบายด้าน	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยและปลอดภัยผู้บริโภครวม	3.1 การพัฒนาระบบเฝ้าระวังและควบคุมโรคสุกรให้มีประสิทธิภาพ	3.1.1 ฟาร์มสุกรทุกฟาร์มปลอดจากโรคระบาดสุกร (โรคปากและเท้าเปื่อย พีอาร์อาร์เอส และอหิวาต์แอฟริกาในสุกร)	1. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพปลอดโรคในฟาร์มสุกรเชิงพาณิชย์	บริการ	ปศข. ปศจ. อปท.
		3.1.2 เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาดอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี	2. โครงการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาดสุกรโดยเกษตรกร	บริการ	ปศข. ปศจ. อปท.

7.1.3 มิติด้านการวิจัย

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	โครงการ	กรอบนโยบายด้าน	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
การวิจัย พัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้	4.1 การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการผลิตสุกร	4.1.1 จำนวนงานวิชาการ/ วิจัยด้านสุกร 1 เรื่องต่อปี	1.โครงการวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงสุกรระบบฟาร์มเชิงพาณิชย์	วิจัย	ปศข. ปศจ. ศวพ.
			2. โครงการศึกษารูปแบบการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาดสุกร	วิจัย	ปศข. ปศจ. ศวพ. ดกศ.
	4.2 การถ่ายทอดองค์ความรู้	4.2.1 จัดสัมมนาฟาร์มเครือข่ายอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี	3. โครงการสัมมนาเครือข่ายฟาร์มผู้เลี้ยงสุกรเชิงพาณิชย์	บริการ	ปศข. ปศจ.

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	โครงการ	กรอบนโยบายด้าน	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
		4.2.2 ฟาร์มสุกรได้รับการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการมลภาวะ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	4. โครงการพัฒนาระบบฟาร์มเข้าสู่มาตรฐาน	พัฒนา	ปศข. ปศจ.
	5. โครงการย่อยการติดตามฟาร์มมาตรฐานเพื่อคงสถานภาพเป็นฟาร์มมาตรฐาน		พัฒนา	ปศข. ปศจ.	
	6. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการของเสียในฟาร์มสุกร		พัฒนา	ปศข. ปศจ.	
	7. โครงการส่งเสริมการสร้างบ่อแก๊สชีวภาพ		พัฒนา	ปศข. ปศจ. พงจ.	

7.1.4 มิติด้านกฎหมาย

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	โครงการ	กรอบนโยบายด้าน	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยและผู้บริโภคปลอดภัย	2.1 การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภค	2.1.4 จัดตั้งโรงฆ่าสัตว์มาตรฐานและดำเนินการได้อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง	1. โครงการพัฒนาโรงฆ่าสัตว์เข้าสู่มาตรฐาน	กฎหมาย	ปศข. ปศจ. อปท.
		2.1.5 ผู้จำหน่ายเนื้อสัตว์สะอาดได้รับการรับรองมาตรฐานไม่น้อยกว่าตลาดละ 1 ราย	2. โครงการพัฒนาสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์สะอาด	กฎหมาย	ปศข. ปศจ. อปท.

7.2 ระบบการผลิตสุกรเชิงเศรษฐกิจพอเพียง

7.2.1 มิติด้านการพัฒนา

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	โครงการ	กรอบนโยบายด้าน	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรสุกร	1.1 การเชื่อมโยงข้อมูลตลอดห่วงโซ่การผลิต	1.1.1 มีระบบสารสนเทศของเครือข่ายสุกรที่ทันสมัย	1. โครงการพัฒนาฐานข้อมูลสุกรเพื่อการจัดการครบวงจร	พัฒนา	ปศข. ปศจ. ศสท.
		1.1.2 ร้อยละของแหล่งเรียนรู้ด้านสุกรที่มีคุณภาพ	2. โครงการแหล่งเรียนรู้สุกรที่มีคุณภาพ	พัฒนา	ปศข. ปศจ. สสส. ศวท.
		1.1.3 ร้อยละของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรที่เข้มแข็ง	3. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มเกษตรกรสุกรที่เข้มแข็ง	พัฒนา	ปศข. ปศจ. สกจ. สสส. ๖ค.
การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยและผู้บริหารปลอดภัย	2.1 การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภค	2.1.6 เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาดอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี	4. โครงการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาดสุกรโดยเกษตรกร	พัฒนา	ปศข. ปศจ.
		2.1.7 ฟาร์มต้นแบบได้รับการพัฒนาไม่น้อยกว่า 1 ฟาร์มต่อปี	5. โครงการแหล่งเรียนรู้ต้นแบบฟาร์มสุกรที่ดี	พัฒนา	ปศข. ปศจ. อปท.
		2.1.8 ฟาร์มสุกรได้รับการพัฒนาสู่ระบบอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 1 ฟาร์มต่อปี	6. โครงการสุกรอินทรีย์	พัฒนา	ปศข. ปศจ. กษ. พด. สสจ.
		2.1.9 จำนวนเกษตรกรที่มีการบริหารจัดการฟาร์มสุกรได้ใกล้เคียงมาตรฐานไม่น้อยกว่าร้อยละ 70	7. โครงการการปรับระบบการเลี้ยงสุกรปลอดโรคสำหรับเกษตรกรรายย่อย	พัฒนา	ปศข. ปศจ.

7.2.2 มิติด้านการบริการและการจัดการ

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	โครงการ	กรอบนโยบายด้าน	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
การพัฒนาระบบการผลิตสุกรให้ปลอดภัยและผู้บริหารปลอดภัย	3.1 การพัฒนาระบบเฝ้าระวังและควบคุมโรคสุกรให้มีประสิทธิภาพ	3.1.1 เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรคระบาด อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี	1. โครงการสุกรอินทรีย์	บริการ	ปศข. ปศจ. อปท.
การวิจัย พัฒนา และถ่ายทอดองค์ความรู้	4.3 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการมลภาวะจากการผลิตปศุสัตว์	4.3.1 เกษตรกรที่ใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเลี้ยงสุกร ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	2. โครงการจัดทำระบบฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่ยั่งยืน (หมูหลุม)	บริการ	ปศข.ปศจ.
			3. โครงการศึกษาการใช้สมุนไพรไทยในสุกร	วิจัย	ปศข. ปศจ. ศวพ.

คำอธิบายอักษรย่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปศจ.. = สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด

สกจ. = สหกรณ์จังหวัด

สสส. = สำนักส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์

อปท. = องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

สสจ. = สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

ปศข.. = สำนักงานปศุสัตว์เขต

กษ. = เกษตรและสหกรณ์

ศก. = สถาบันการศึกษา

ศวพ. = ศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีการปศุสัตว์

พงจ. = พลังงานจังหวัด

ศอศ. = ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์

ศสท. = ศูนย์สารสนเทศ

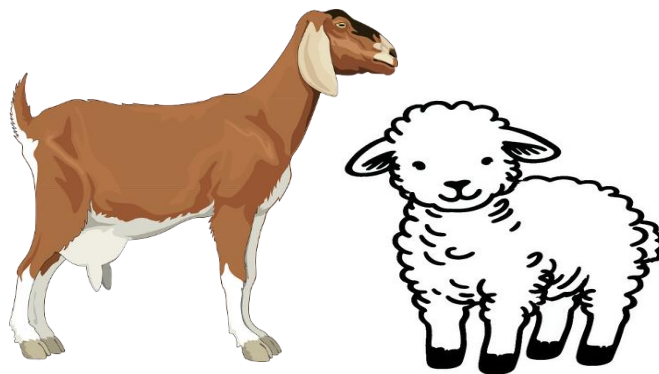
ธค. = ธนาคาร

ศวพ. = ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์

ดกส. = ด่านกักกันสัตว์

ยุทธศาสตร์แพะ – แกะ

ปี 2568 – 2570

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาแพะ - แกะ พ.ศ. 2568 – 2570

5.1 สถานการณ์จำนวนแพะของประเทศ ปี 2567

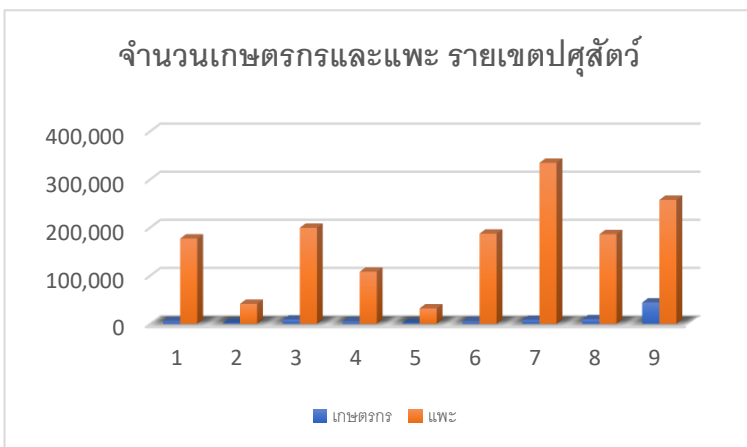
ในปี 2567 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะทั้งหมด จำนวน 89,574 ราย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขต 9 จำนวน 44,223 ราย (ร้อยละ 49.37) รองลงมา คือ เขต 8 จำนวน 9,274 ราย (ร้อยละ 10.35) และเขต 3 จำนวน 8,493 ราย (ร้อยละ 9.48) ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 1 และแผนภูมิที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนเกษตรกรและแพะ รายเขตปศุสัตว์ ปี 2567

เขต ปศุสัตว์	เกษตรกร		แพะ	
	ราย	ร้อยละ	ตัว	ร้อยละ
เขต 1	5,825	6.50	177,026	11.62
เขต 2	1,799	2.01	41,320	2.71
เขต 3	8,493	9.48	199,514	13.10
เขต 4	5,078	5.67	108,125	7.10
เขต 5	1,758	1.96	31,882	2.09
เขต 6	5,367	5.99	187,223	12.29
เขต 7	7,757	8.66	334,436	21.96
เขต 8	9,274	10.35	186,180	12.22
เขต 9	44,223	49.37	257,442	16.90
รวม	89,574	100	1,523,148	100

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

แผนภูมิที่ 1 จำนวนเกษตรกรและแพะ รายเขตปศุสัตว์ ปี 2567

โดยมีการเลี้ยงแพะทั้งหมด จำนวน 1,523,148 ตัว ซึ่งในพื้นที่ เขต 7 เลี้ยงแพะมากที่สุด จำนวน 334,436 ตัว (ร้อยละ 21.96) รองลงมา คือ เขต 9 จำนวน 257,442 ตัว (ร้อยละ 16.90) และเขต 3 จำนวน 199,514 ตัว (ร้อยละ 13.10) ตามลำดับ

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

5.2 เปรียบเทียบจำนวนเกษตรกร และแพะ รายปศุสัตว์เขต ปี 2566 – 2567

เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะลดลง จำนวน 3,288 ราย โดยในพื้นที่ เขต 1 ลดลงมากที่สุด จำนวน 782 ราย รองลงมา คือ เขต 4 จำนวน 677 ราย และเขต 3 จำนวน 673 ราย ตามลำดับ โดยในพื้นที่เขต 9 เพิ่มขึ้น จำนวน 92 ราย

แพะลดลง จำนวน 44,911 ตัว โดยในพื้นที่เขต 1 ลดลงมากที่สุด จำนวน 26,175 ตัว รองลงมา คือ เขต 3 จำนวน 17,658 ตัว และเขต 4 จำนวน 13,482 ตัว ตามลำดับ โดยในพื้นที่เขต 7 เพิ่มขึ้นมากที่สุด จำนวน 14,887 ตัว รองลงมา คือ เขต 9 จำนวน 1,523 ตัว ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบจำนวนเกษตรกร และจำนวนแพะ รายปศุสัตว์เขต ปี 2566 - 2567

เขต	จำนวนเกษตรกร		การเปลี่ยนแปลง		จำนวนแพะ		การเปลี่ยนแปลง	
	2566	2567	จำนวน	ร้อยละ	2566	2567	จำนวน	ร้อยละ
เขต 1	6,607	5,825	-782	-11.84	203,201	177,026	-26,175	-12.88
เขต 2	1,848	1,799	-49	-2.65	42,543	41,320	-1,223	-2.87
เขต 3	9,166	8,493	-673	-7.34	217,172	199,514	-17,658	-8.13
เขต 4	5,755	5,078	-677	-11.76	121,607	5,078	-677	-11.09
เขต 5	1,928	1,758	-170	-8.82	32,761	31,882	-879	-2.68
เขต 6	5,576	5,367	-209	-3.75	188,759	187,223	-1,536	-0.81
เขต 7	8,347	7,757	-590	-7.07	319,549	334,436	14,887	4.66
เขต 8	9,504	9,274	-230	-2.42	186,548	186,180	-368	-0.20
เขต 9	44,131	44,223	92	0.21	255,919	257,442	1,523	0.60
รวม	92,862	89,574	-3,288	-3.54	1,568,059	1,523,148	-44,911	-2.86

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

5.3 สรุปข้อมูลจำนวนเกษตรกร และแพะในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ปี 2567

จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ในปี 2567 มีจำนวน 108,125 ตัว คิดเป็นร้อยละ 7.10 ของจำนวนแพะทั้งประเทศ เกษตรกรผู้เลี้ยง จำนวน 5,078 ราย คิดเป็นอัตราการเลี้ยง 21.29 ตัว/ราย

จังหวัดที่มีการเลี้ยงแพะมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 21,039 ตัว เกษตรกร 913 ราย รองลงมาได้แก่จังหวัดอุดรธานี จำนวน 16,364 ตัว เกษตรกร 770 รายและจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 11,573 ตัว เกษตรกร 497 ราย โดยแยกเป็นแพะเนื้อ จำนวน 106,841 ตัว แพะนม จำนวน 1,284 ตัว รายละเอียดตาม ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนเกษตรกร และแพะในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 แยกเป็นรายจังหวัด ปี 2567

จังหวัด	แพะ (ตัว)								รวม	
	แพะเนื้อ				แพะนม				จำนวน	เกษตรกร
	ผู้	เมีย	รวม	เกษตรกร	ผู้	เมีย	รวม	เกษตรกร	(ตัว)	(ราย)
กาฬสินธุ์	848	3,389	4,237	277	18	62	80	8	4,317	285
ขอนแก่น	4,235	16,284	20,519	887	94	426	520	33	21,039	920
นครพนม	3,400	5,234	8,634	392	19	86	105	6	8,739	398
มุกดาหาร	638	2,126	2,764	164	11	58	69	4	2,833	168
มหาสารคาม	2,318	6,732	9,050	388	23	143	166	15	9,216	403
เลย	1,465	6,475	7,940	298	4	44	48	2	7,988	300
สกลนคร	1,534	5,540	7,074	428	1	-	-	1	7,075	429
หนองคาย	1,752	6,245	7,998	336	13	34	47	4	8,045	340
หนองบัวลำภู	2,313	9,179	11,492	493	34	47	81	6	11,573	499
อุดรธานี	3,429	12,914	16,343	770	9	12	21	2	16,364	772
บึงกาฬ	1,221	3,899	5,120	215	21	36	57	4	5,177	219
ร้อยเอ็ด	1,196	4,474	5,670	360	45	44	89	10	5,759	370
รวม	24,349	82,491	106,841	5,008	292	992	1,283	95	108,125	5,103

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

5.4 สรุปข้อมูลและสถิติจำนวนเกษตรกร และจำนวนแกะ รายปศุสัตว์เขต ปี 2567

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนเกษตรกร และแกะ รายเขตปศุสัตว์ ปี 2567

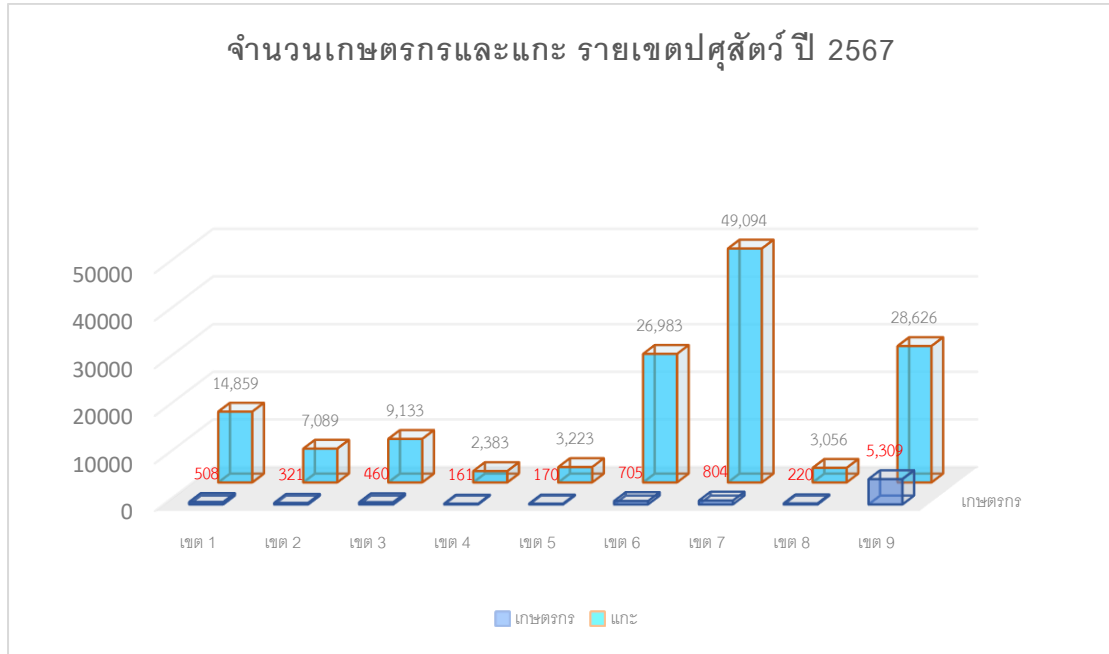
เขต	เกษตรกร		แกะ	
	ราย	ร้อยละ	ตัว	ร้อยละ
เขต 1	508	5.87	14,859	10.29
เขต 2	321	3.71	7,089	4.91
เขต 3	460	5.31	9,133	6.32
เขต 4	161	1.86	2,383	1.65
เขต 5	170	1.96	3,223	2.23
เขต 6	705	8.14	26,983	18.68
เขต 7	804	9.29	49,094	33.99
เขต 8	220	2.54	3,056	2.12
เขต 9	5,309	61.32	28,626	19.82
รวม	8,658	100	144,446	100

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

ในปี 2567 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงแกะทั้งหมด จำนวน 8,658 ราย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขต 9 จำนวน 5,309 ราย (ร้อยละ 61.32) รองลงมา คือ เขต 7 จำนวน 804 ราย (ร้อยละ 9.29) และเขต 6 จำนวน 705 ราย (ร้อยละ 8.14) ตามลำดับ

โดยมีการเลี้ยงแกะทั้งหมดจำนวน 144,446 ตัว ซึ่งในพื้นที่เขต 7 เลี้ยงแกะมากที่สุด จำนวน 49,094 ตัว (ร้อยละ 33.99) รองลงมา คือ เขต 9 จำนวน 28,626 ตัว (ร้อยละ 19.82) และเขต 6 จำนวน 26,983 ตัว (ร้อยละ 18.68) ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 4 และแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 จำนวนเกษตรกรและแกะ รายเขตปศุสัตว์ ปี 2567

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

5.5 เปรียบเทียบจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแกะ และจำนวนแกะ รายปศุสัตว์เขต ปี 2566 – 2567

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบจำนวนเกษตรกร และแกะ รายปศุสัตว์เขตปี 2566 - 2567

เขต ปศุสัตว์	จำนวนเกษตรกร		การเปลี่ยนแปลง		จำนวนแกะ		การเปลี่ยนแปลง	
	2566	2567	จำนวน	ร้อยละ	ปี 2566	ปี 2567	จำนวน	ร้อยละ
เขต 1	505	508	3	0.59	14,318	14,859	541	3.78
เขต 2	317	321	4	1.26	6,019	7,089	1,070	17.78
เขต 3	467	460	-7	-1.50	9,490	9,133	-357	-3.76
เขต 4	217	161	-56	-25.81	2,824	2,383	-441	-15.62
เขต 5	181	170	-11	-6.08	2,819	3,223	404	14.33
เขต 6	641	705	64	9.98	22,443	187,223	4,540	20.23
เขต 7	834	804	-30	-3.60	47,655	49,094	1,439	3.02
เขต 8	235	220	-15	-6.38	3,447	3,056	-391	-11.34
เขต 9	5,263	44,223	46	0.87	27,524	28,626	1,102	4.00
รวม	8,660	8,658	-2	-0.02	136,539	144,446	7,907	5.79

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

เกษตรกรผู้เลี้ยงแกะลดลง จำนวน 2 ราย โดยในพื้นที่เขต 4 ลดลงมากที่สุด จำนวน 56 ราย รองลงมา คือ เขต 7 จำนวน 30 ราย และเขต 8 จำนวน 15 ราย ตามลำดับ โดยในพื้นที่เขต 6 เพิ่มขึ้นมากที่สุด จำนวน 64 ราย รองลงมา คือ เขต 9 จำนวน 46 ราย และเขต 2 จำนวน 4 ราย ตามลำดับ

แกะเพิ่มขึ้น จำนวน 7,907 ตัว โดยในพื้นที่เขต 6 เพิ่มขึ้นมากที่สุด จำนวน 4,540 ตัว รองลงมา คือ เขต 7 จำนวน 1,439 ตัว และเขต 9 จำนวน 1,102 ตัว ตามลำดับ โดยในพื้นที่เขต 4 ลดลงมากที่สุด จำนวน 441 ตัว รองลงมา คือ เขต 8 จำนวน 391 ตัว และเขต 3 จำนวน 357 ราย ตามลำดับรายละเอียดตามตารางที่ 5

5.6 เกษตรผู้เลี้ยงแกะ ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ปี 2567

ในปี 2567 พื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงแกะ จำนวน 161 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.86 ของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแกะทั้งประเทศ มีแกะจำนวน 2,383 ตัว คิดเป็นร้อยละ 1.65 ของจำนวนแกะทั้งประเทศ อัตราการเลี้ยง 14.80 ตัว/ราย

จังหวัดที่มีการเลี้ยงแกะมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 557 ตัว เกษตรกร 24 ราย รองลงมาได้แก่จังหวัดสกลนคร จำนวน 274 ตัว เกษตรกร 19 รายและจังหวัดหนองคาย จำนวน 238 ตัว เกษตรกร 14 ราย โดยแยกเป็นแกะเพศผู้ จำนวน 562 ตัว แพะเพศเมีย จำนวน 1,821 ตัว รายละเอียดตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแกะ ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 แยกเป็นรายจังหวัด ปี 2567

จังหวัด	แกะ (ตัว)			รวม	
	ผู้	เมีย		จำนวน ตัว	เกษตรกร ราย
		แรกเกิด ถึงแกะสาว	ตั้งท้องแรก ขึ้นไป		
กาฬสินธุ์	18	30	23	71	11
ขอนแก่น	49	83	53	185	16
นครพนม	33	19	104	156	6
มุกดาหาร	16	7	21	44	4
มหาสารคาม	100	81	376	557	24
เลย	26	38	74	138	13
สกลนคร	75	59	140	274	19
หนองคาย	71	58	109	238	14
หนองบัวลำภู	51	73	57	181	6
อุดรธานี	32	49	111	192	12
บึงกาฬ	18	25	59	102	4
ร้อยเอ็ด	73	72	100	245	32
รวม	562	594	1,227	2,383	161

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

5.7 การพัฒนาพันธุ์แพะ

ก. กรมปศุสัตว์มีแนวทางการพัฒนาพันธุ์แพะเนื้อ/แพะนม/แพะพื้นเมือง และโครงการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) วิจัยและพัฒนาแพะพันธุ์แท้เพื่อรักษาสายพันธุ์ให้มีให้ผลผลิตและคุณภาพสูงในเชิงพาณิชย์

1.1) แพะเนื้อพันธุ์แท้ได้แก่ แพะพันธุ์บอร์ และแองโกลนูเบียนมีจำนวนลูกเกิดเฉลี่ย 1.5 ตัว ต่อคอก น้ำหนักหย่านม 15 กก. มีเปอร์เซ็นต์ซากมากกว่า 50%

1.2) แพะนมพันธุ์แท้ได้แก่แพะพันธุ์ซาเนน แพะนมพันธุ์ซาเนนมีระยะเวลาให้นม 190 วัน ปริมาณน้ำนม 380 กก. ลูกผสมซาเนนพื้นเมือง ให้ผลผลิต น้ำนม เท่ากับ 129.59 กก. ต่อระยะเวลาการรีดนม 164.69 วัน

2) วิจัยสร้างแพะสายพันธุ์กรมปศุสัตว์ที่ให้ผลผลิตดี เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อย

2.1) แพะเนื้อสายพันธุ์ กปศ.1 เป็นแพะลูกผสม 50% บอร์ x พื้นเมือง หรือ นูเบียน x พื้นเมือง

2.2) แพะนมสายพันธุ์ กปศ.2 เป็นแพะลูกผสม 50% ซาเนน x พื้นเมือง

2.3) แพะเนื้อสายพันธุ์ กปศ.3 เป็นแพะลูกผสม 50% บอร์ x 25% นูเบียน x 25% พื้นเมือง

3) วิจัยและพัฒนาแพะพันธุ์พื้นเมือง เพื่อรักษาพันธุ์กรรมให้มีคุณภาพ และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ได้แก่ แพะพันธุ์พื้นเมืองไทยภาคใต้ และแพะพันธุ์พื้นเมืองไทยภาคเหนือระยะห่างระหว่างครอก 230 วัน จำนวนลูกเกิด 2.0 ตัว/แม่/ปี น้ำหนักหย่านมไม่น้อยกว่า 10 กก.เปอร์เซ็นต์ ซาก 45% การปรับปรุงพันธุ์ และกระจายแพะพันธุ์กรรมดีสู่ฟาร์มของเกษตรกรต่อไป โดยกรมปศุสัตว์จะทำการรับรองพันธุ์แพะของฟาร์ม เครือข่าย เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสัตว์ ปัจจุบันมีฟาร์มเครือข่ายกรมปศุสัตว์ 22 ฟาร์ม คาดว่าจำนวนลูก ที่ผลิตได้จาก พ่อพันธุ์กรรมปศุสัตว์ 650 ตัว/ปี

ข. แผนการพัฒนาพันธุ์แพะ

1) แพะเนื้อ

1.1) แพะพันธุ์บอร์ จำนวน 450 ตัว ได้แก่ ภาคใต้ศูนย์วิจัยฯ แพะแกะ 200 แม่ ศูนย์วิจัยฯ เทพา 100 แม่ ศูนย์วิจัยฯ กระบี่ 50 แม่ ภาคกลางศูนย์วิจัยฯ สุพรรณบุรี 50 แม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือศูนย์วิจัยฯ ชัยภูมิ 50 แม่

1.2) แพะพันธุ์แองโกลนูเบียน ได้แก่ ภาคใต้ศูนย์วิจัยฯ สุราษฎร์ธานี 100 แม่

1.3) แพะพันธุ์แบล็คเบงกอล ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศูนย์วิจัยฯ มหาสารคาม 50 แม่ และ ศูนย์วิจัยฯ นครราชสีมา 30 แม่

1.4) แพะพันธุ์ กปศ.3 ได้แก่ ภาคใต้ศูนย์วิจัยฯ แพะแกะ 100 แม่ ศูนย์วิจัยฯ เทพา 100 แม่

1.5) แพะพันธุ์ แดงสุราษฎร์ ได้แก่ ภาคใต้ศูนย์วิจัยฯ สุราษฎร์ธานี 100 แม่

2) แพะนม

2.1) แพะพันธุ์ซาเนน ได้แก่ ภาคใต้ศูนย์วิจัยฯ ปัตตานี 50 แม่

2.2) แพะพันธุ์ซามี ได้แก่ ภาคกลางศูนย์วิจัยฯ สุพรรณบุรี 110 แม่

3) แพะพื้นเมือง

- 3.1) แพะพันธุ์ดำวังคีรี ได้แก่ ภาคใต้ศูนย์วิจัยฯ กระบี่ 50 แม่
- 3.2) แพะพันธุ์โหนดวังพญา ได้แก่ ภาคใต้ศูนย์วิจัยฯ แพะแกะ 100 แม่
- 3.3) แพะพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ ศูนย์วิจัยฯนราธิวาส 30 แม่

ในการปรับปรุงพันธุ์และกระจายแพะพันธุ์กรรมดีสู่เกษตรกรฟาร์มเครือข่ายกรมปศุสัตว์ต่อไป โดยกรมปศุสัตว์ จะทำการรับรองพันธุ์แพะของฟาร์มเครือข่าย เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสัตว์ ปัจจุบันมีฟาร์มเครือข่าย กรมปศุสัตว์ 60 ฟาร์ม คาดว่าจำนวนลูกที่ผลิตได้จากพ่อพันธุ์กรรมปศุสัตว์ 10,000 ตัวต่อปี

ค. กรมปศุสัตว์มีแนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพกับการพัฒนาแพะ ดังนี้

1) เทคโนโลยีชีวภาพกับการพัฒนาแพะ กรมปศุสัตว์เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อการผลิตปศุสัตว์มาโดยตลอด จากการศึกษาวิจัย และทดสอบในระดับห้องปฏิบัติการและภายในศูนย์วิจัยฯ จนประสบผลสำเร็จ และเกิดความเชื่อมั่น มากกว่า 10 ปี ในการผลิตตัวอ่อนแช่แข็งและตัวอ่อนแช่แข็งระบุเพศ และการตรวจสอบยีนและโครโมโซมที่ควบคุม ลักษณะการให้ผลผลิตตามที่ต้องการ รวมทั้งโรคทางพันธุกรรม โดยคาดหวังว่าจะสามารถขยายพันธุ์กรรมที่ดีจากพ่อ และแม่ชั้นเยี่ยมสู่เกษตรกรให้ได้มากที่สุด และพยายาม ผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนสู่ภาคการผลิตเชิงพาณิชย์ อนาคตประเทศไทยจะเป็นผู้นำ วงการปศุสัตว์ โดยเป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีชีวภาพในการ ผลิตสัตว์พันธุ์ดีสู่ตลาดอาเซียนอย่างครบวงจร โดยการ นำเทคโนโลยีชีวภาพไปใช้ประโยชน์

1.1 การสร้าง พัฒนา ปรับปรุงพันธุ์ เช่น เทคโนโลยีการผสมเทียม การย้ายฝากตัวอ่อน และ เทคโนโลยีในระดับชีวโมเลกุล ได้แก่ การตรวจวิเคราะห์ยีน โครโมโซม และจีโนม ในการสร้างเป็นนวัตกรรมสายพันธุ์ ปศุสัตว์ที่เป็นที่ยอมรับในเชิงพาณิชย์ ที่สามารถสร้างอาชีพ และรายได้ให้กับเกษตรกรอย่างมั่นคงและยั่งยืน เช่น แพะเนื้อพันธุ์แดงสุราษฎร์

1.2 การกระจายสัตว์พันธุ์ดี จากแพะพันธุ์กรรมชั้นเยี่ยมในฝูงพ่อ แม่พันธุ์ ภายใต้ความดูแล ของหน่วยงานในสังกัดกรมปศุสัตว์ ผ่านห้องปฏิบัติการมาตรฐานสากล สู่ฟาร์มเกษตรกรได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และมีความปลอดภัยทางชีวภาพสูง ด้วยการผสมเทียมและการย้ายฝากตัวอ่อน ให้กับแพะในฟาร์ม ของเกษตรกรได้ปีละหลายพันตัว ซึ่งเป็นการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตความสามารถในการแข่งขัน ความต้องการของตลาด นำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยการสร้างการยอมรับเทคโนโลยีให้เข้าไป มีบทบาทและเป็นส่วนหนึ่งในการขยายฝูงปศุสัตว์ของเกษตรกร รวมทั้งมีการผลักดันให้เอกชนเข้ามาลงทุนจัดตั้ง ศูนย์ผลิตน้ำเชื้อมาตรฐานของเอกชน ภายใต้การกำกับดูแลและรับรองมาตรฐานจากกรมปศุสัตว์

1.3 การอนุรักษ์แพะพันธุ์ดี และแพะพื้นเมือง โดยการเก็บน้ำเชื้อและตัวอ่อน ในรูปแบบการ แช่แข็ง และการเก็บลายพิมพ์ดีเอ็นเอไว้ในธนาคารเชื้อพันธุ์ (Gene bank) เพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ เมื่อเกิดภาวะวิกฤต ด้วยการนำเซลล์สืบพันธุ์สัตว์ที่เก็บไว้ นำกลับมาผลิตให้เกิดมาเป็นสัตว์ต้นพันธุ์ได้อีกครั้ง และยังคงลักษณะประจำสายพันธุ์เดิมทุกประการ และยังเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์กรรมแพะ แกะพื้นเมือง เพื่อป้องกันการสูญพันธุ์ และสามารถนำกลับมาเพิ่มจำนวนเพื่อใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

1.4 สถานการณ์โรคแพะที่ให้ความสำคัญสำหรับการเลี้ยงแพะ ได้แก่

1) โรค布鲁เซลลา หรือโรคแท้งติดต่อ ปัจจุบันธุรกิจการเลี้ยงแพะ ที่มีแนวโน้มจะขยายตัว และสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะทั้งรายใหญ่ และรายย่อย และจากกิจกรรมการเฝ้าระวังโรคที่ผ่านมา พบว่าประเทศไทยยังมีรายงานการระบาดของโรค布鲁เซลลาอยู่ โดยเฉพาะในแพะพ่อแม่พันธุ์ ซึ่งโรคนี้อาจก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเป็นอย่างมาก โดยโรคจะแพร่กระจายภายในฝูงได้อย่างรวดเร็ว สร้างความสูญเสียรายได้ของเกษตรกรจากผลผลิตที่ลดลงจากการ แท้ง และที่สำคัญโรค布鲁เซลลาที่เกิดจากการติดเชื้อ *Brucellamelitensis* ยังเป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคนที่มีความรุนแรง ติดต่อกับสัมผัสกับสิ่งคัดหลั่งของสัตว์ที่มีเชื้อตั้งนั้นเพื่อลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากโรคนี้นี้ เกษตรกรจะต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันควบคุมโรคอย่างเคร่งครัด ได้แก่

- 1.1 ทราบแหล่งที่มาของสัตว์ และต้องให้ผลทดสอบโรค布鲁เซลลาเป็นลบ ทุกครั้งก่อนนำเข้าฟาร์ม
- 1.2 ต้องกักสัตว์ก่อนนำเข้าร่วมฝูงอย่างน้อย 14 วัน
- 1.3 มีการจัดการเรื่องระบบความปลอดภัยทางชีวภาพที่เหมาะสม
- 1.4 มีการทดสอบโรคประจำปีและขอสถานภาพฟาร์มปลอดโรค
- 1.5 เมื่อสังเกตหรือพบสัตว์มีอาการแท้งระยะท้าย ข้อบวมอักเสบ ให้รีบแยกสัตว์ป่วยออกจากฝูงและแจ้ง เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทันที

2) โรคข้ออักเสบและสมองอักเสบในแพะหรือ CAE ถึงแม้โรคนี้อาจไม่ใช่โรคที่ติดต่อระหว่างสัตว์และคน แต่เป็นโรคที่ก่อความรุนแรงและความสูญเสียให้กับ เกษตรกรอย่างมาก โดยมีสาเหตุเกิดจากเชื้อไวรัส Caprine arthritis encephalitis virus ซึ่งอยู่ในกลุ่ม lentivirus แพะส่วนใหญ่จะติดจากแม่สู่ลูก โดยผ่านทางรกนมน้ำเหลือง (colostrum) หรือน้ำนมจากแม่ที่ติดเชื้อ นอกจากนี้ยังสามารถติดต่อได้จากการสัมผัสเชื้อโดยตรง เข็มฉีดยาและผ่านทางอุปกรณ์ที่ใช้ในฟาร์ม สัตว์ที่เป็นโรคนี้นี้ ส่วนใหญ่มักไม่แสดงอาการ (asymptomatic) ในสัตว์ที่แสดงอาการมักพบอาการข้ออักเสบ (polyarthritis) เจ็บขา (lameness) ในแพะโตเต็มวัย และพบสมองอักเสบ (encephalitis) ในลูกสัตว์ในแพะตัวเมียมักพบปัญหาเต้านมอักเสบ บวมแข็ง (indurative mastitis) ส่งผลให้ปริมาณน้ำนมลด จะเห็นได้ว่าโรคข้ออักเสบและสมองอักเสบ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตัวสัตว์ และสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ เนื่องจากโรคดังกล่าวอยู่ใน OIE List ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่สำคัญในการกีดกันทางการค้าในการส่งออกแพะไปต่างประเทศ ดังนั้นเพื่อลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากโรคนี้นี้ เกษตรกรควรปฏิบัติตามมาตรการป้องกัน ควบคุมโรคอย่างเคร่งครัด ได้แก่ทราบแหล่งที่มาของสัตว์ และต้องให้ผลทดสอบโรคเป็นลบทุกครั้งก่อนนำเข้าฟาร์ม และเมื่อสังเกตหรือพบสัตว์มีข้ออักเสบเจ็บขาในแพะโตเต็มวัย และพบสมองอักเสบ (encephalitis) ในลูกสัตว์ให้รีบแยกสัตว์ป่วยออกจากฝูง แยกลูกสัตว์ออกจากแม่สัตว์ทันที หลังคลอดและแจ้งเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทันที

3) โรคปากและเท้าเปื่อย โรคปากและเท้าเปื่อยเป็นโรคระบาดที่ส่งผลกระทบต่อสัตว์ กีบคู่ทุกชนิด ถึงแม้ว่าแพะอาจไม่ค่อยแสดง อาการของโรค ซึ่งอาการของโรคได้แก่ ปากเป็นแผล มีตุ่มน้ำใส

โรกิบออักเสบ มีไข้ และเดินลำบาก แต่อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการป้องกันโดยการทำวัคซีนให้กับสัตว์ปีละ 2 ครั้ง ตามรอบบรรณรงค์ครั้งที่ 1 เดือนธันวาคมถึงมกราคม และรอบบรรณรงค์ครั้งที่ 2 มิถุนายนถึงกรกฎาคม โดยขอวัคซีนได้ที่สำนักงานปศุสัตว์ในพื้นที่

1.5 สถานการณ์ด้านอาหารสัตว์

กรมปศุสัตว์ ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชอาหารสัตว์พันธุ์ดีไว้เลี้ยงสัตว์ของตนเอง มีอยู่ด้วยกันหลายชนิด เช่น หญ้ารูชี หญ้ากินนีสีม่วง หญ้าแพงโกล่า หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 หญ้าอะตราตัม หญ้าพริแคททุ้ม ถั่วฮามาต้า ถั่วท่าพระสไตโล ถั่วลิสงเถา ถั่วมะแฮะ กระถิน ถั่วไมยรา และถั่วควาลเคท เป็นต้น สามารถนำมาใช้เลี้ยงสัตว์ได้ทั้ง ในรูป สด หมัก และ แห้ง รวมถึงการถนอมและสำรองเสบียงสัตว์ เช่น หญ้าหมัก ไขมันหมัก ใบกระถินหมัก ใบหม่อนหมัก ใบปาล์ม หมัก มันสดหมักยีสต์ อาหารผสมครบส่วน (TMR) และอื่น ๆ การจัดการด้านอาหารสัตว์ การจัดการแปลงพืชอาหารสัตว์สำหรับเลี้ยงแพะของเกษตรกรมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เกษตรกรปล่อยเลี้ยงริมทางหรือทำเลเลี้ยงสัตว์สาธารณะ (ปัจจุบันทำเลเลี้ยงสัตว์สาธารณะมีจำนวนลดน้อยลงมาก) และขาดการจัดการอาหารสัตว์ที่ดีและเหมาะสม

1.6 สถานการณ์ด้านการตลาด การบริโภคและต้นทุน

1) แพะเนื้อ มีรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นแพะมีชีวิต อาหารสำเร็จรูปจากเนื้อแพะ และผลิตภัณฑ์จากหนัง แพะ ส่วนราคาจำหน่าย แพะมีชีวิตในภาคใต้ราคา 120-140 บาท/กิโลกรัม ในภาคกลางและภาคเหนือราคาประมาณ 95- 110 บาท/กิโลกรัม ซึ่งจะแพงกว่าเนื้อสัตว์ชนิดอื่น ในด้านช่องทางจำหน่าย ได้แก่ การจำหน่ายผ่านพ่อค้ารวบรวมการซื้อโดยตรงจากผู้เลี้ยงและการขายปลีก

2) แพะนมมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ นมแพะพาสเจอร์ไรซ์โยเกิร์ต ไอศกรีมขนมที่มีส่วนประกอบจากนม และเครื่องสำอาง ส่วนราคาจำหน่าย จะแตกต่างกันตามลักษณะบรรจุภัณฑ์ ในด้านช่องทางการจำหน่าย มีการจำหน่ายตรงและจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย (ร้านค้า, ตัวแทน)

3) จากข้อมูลในปี 2565 กรมปศุสัตว์ โดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สํารวจแพะ เนื้อทั้งประเทศมีจำนวน 1,468,032 ตัว ซึ่งจะเป็นแพะแม่พันธุ์จำนวน 1,114,713 ตัว (75.93 %) (อัตราการคุมฝูงพ่อ : แม่ 1 : 12 ตัว) อัตราการรอดชีวิตของลูกแพะหย่านมต่อแม่แพะ 1 ตัว ซึ่งมีเพียง 1.5 ตัว/แม่/ปี ซึ่งคาดว่าจะมีลูกเกิดจำนวน 1,672,069 ตัว และคาดว่าจะมีผลผลิตแพะเนื้อพร้อมเชือดจำนวน 836,035 ตัว คิดเป็นมูลค่าประมาณ 2,508.10 ล้านบาท

ในด้านต้นทุนการผลิตแพะเนื้อ (นน. 25 กก./ตัว) เฉลี่ยกิโลกรัมละ 70 บาท ในขณะที่ราคาแพะเนื้อมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยกิโลกรัมละ 119 บาท ดังนั้นเกษตรกรจะได้รับกำไรกิโลกรัมละ 45 บาท หรือตัวละ 1,125 บาท

ในด้านตลาดส่งออกแพะมีชีวิตของไทย พ.ศ. 2560-2565 (ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 227,621 ตัว)

- ส่งออกแพะเนื้อมีชีวิตทำพันธุ์จำนวน 221,890 ตัว/ปี ไปยังประเทศลาว จำนวน 219,040 ตัว ร้อยละ 98.72 กัมพูชา จำนวน 2,300 ตัว ร้อยละ 1.04 เวียดนาม จำนวน 350 ตัว ร้อยละ 0.16 เมียนมาร์ จำนวน 200 ตัว ร้อยละ 0.09

- ส่งออกแพะเนื้อมีชีวิตทั่วไปจำนวน 5,731 ตัว/ปี ไปยังประเทศลาวจำนวน 5,319 ตัว ร้อยละ 92.81 กัมพูชา จำนวน 400 ตัว ร้อยละ 6.98 เมียนมาร์จำนวน 12 ตัว ร้อยละ 0.21 และประเทศเวียดนาม มีความสนใจจะนำเข้าแพะมีชีวิตทั่วไปจากประเทศไทย ในด้านการนำเข้าแพะมีชีวิตของไทย พ.ศ. 2560-2565 (ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 246,640 ตัว)

- ส่งออกแพะเนื้อมีชีวิตทำพันธุ์จำนวน 233,341 ตัว/ปี ไปยังประเทศเมียนมาร์ จำนวน 232,786 ตัว ร้อยละ 99.76 แอฟริกาใต้จำนวน 312 ตัว ร้อยละ 0.13 อเมริกา จำนวน 222 ตัว ร้อยละ 0.10 ออสเตรเลีย จำนวน 21 ตัว ร้อยละ 0.01

- ส่งออกแพะเนื้อมีชีวิตทั่วไปจำนวน 13,299 ตัว/ปี ไปยังประเทศเมียนมาร์ จำนวน 13,204 ตัว ร้อย ละ 99.29 อเมริกา จำนวน 95 ตัว ร้อยละ 0.71

1.7 ด้านการตลาดในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4

1) แพะเนื้อ-แกะเนื้อ มีรูปแบบการตลาดเป็นการซื้อ-ขายแพะและแกะมีชีวิต โดยเฉพาะราคาจำหน่ายแพะมีชีวิต มีช่องทางการจำหน่ายได้แก่ จำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง รวบรวมการซื้อขาย โดยตรงจากผู้เลี้ยงและการขายปลีก โดยพ่อค้าเป็นคนกำหนดราคา ไม่มีการประกันราคาแพะเนื้อและแกะเนื้อ ไม่มีโรงฆ่าแพะ/แกะ ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ปัจจุบันเริ่มมีการแปรรูปการทำผลิตภัณฑ์แพะเนื้อและแกะเนื้อ เพื่อการจำหน่าย และเริ่มมีการรับรองมาตรฐานฟาร์ม ฟาร์ม GFM ฟาร์มปลอดโรคแห่งชาติ และสถานที่กักแพะ เพื่อการส่งออก เนื่องจากความต้องการแพะเนื้อและความต้องการบริโภคเนื้อแพะของประชาชนมีความต้องการสูง โดยเฉพาะแพะพื้นเมืองหรือลูกผสมพื้นเมือง และบางฟาร์มมีการจำหน่ายแพะสายพันธุ์ดีของฟาร์ม เครื่องช่วยสัตว์พันธุ์ดี ชนิดแพะของกรมปศุสัตว์ในพื้นที่

2) แพะนม มีรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นนมแพะพาสเจอร์ไรส์ ส่วนราคาจำหน่ายจะแตกต่างกันตามลักษณะบรรจุภัณฑ์ ในด้านช่องทางการจำหน่ายมีการจำหน่ายตรงและจำหน่ายผ่านทางตัวแทนจำหน่าย ร้านค้าหรือตัวแทน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis)

ปัจจัยภายใน

จุดแข็ง Strengths (S)

1. การเลี้ยงแพะเป็นอาชีพอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้
2. การเลี้ยงแพะใช้เงินลงทุนต่ำเมื่อเทียบกับโคและกระบือ
3. สามารถใช้พืชอาหารสัตว์ตามธรรมชาติหลากหลาย
4. สามารถเลี้ยงร่วมกับพืชเศรษฐกิจต่างๆได้ เช่น พืชไร่หลังเก็บเกี่ยว สวนผลไม้ ยางพารา

จุดอ่อน weak (W)

1. แพะพันธุ์ดี มีปริมาณไม่เพียงพอต่อการใช้ขยายพันธุ์
2. เกษตรกรไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงเชิงธุรกิจ
3. เกษตรกรไม่เห็นความสำคัญในการจัดหาพืชอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ
4. เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ขาดทักษะในการให้บริการเกษตรกร
5. พื้นที่ไต่ต้อนในธรรมชาติลดลงและไม่เพียงพอ
6. ขาดแรงงานภาคการเกษตร
7. เกษตรกรขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงเชิงธุรกิจ
8. โรงฆ่า โรงแปรรูป และสถานที่จำหน่ายที่ได้มาตรฐานมีจำนวนจำกัดและมีเพียงบางแห่ง

ปัจจัยภายนอก

โอกาส Opportunities (O)

1. นโยบายภาครัฐกำหนดให้แพะเป็นสินค้าในยุคศาสตร์ รวมถึงการส่งเสริมสินค้าฮาลาล
2. ผลผลิตจากแพะสร้างผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย
3. นโยบายภาครัฐส่งเสริมการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราซึ่งสร้างพื้นที่การเลี้ยงแพะเพิ่มขึ้น
4. ความต้องการปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้น
5. นโยบายรัฐส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงแพะ ทดแทนพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสม
6. กลุ่มประเทศมุสลิมมีความต้องการสินค้าแพะและผลิตภัณฑ์

อุปสรรค Threats (T)

1. มีการลักลอบนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านทำให้เสี่ยงต่อการควบคุมโรค
2. ผู้บริโภคมีความรู้และทัศนคติในการบริโภคแพะและผลิตภัณฑ์ไม่ถูกต้อง
3. การบริโภคแพะส่วนใหญ่ยังอยู่เฉพาะในบางกลุ่ม
4. ปัญหาโรคระบาดสำคัญต่อการเลี้ยงแพะ (โรค布鲁เซลโลซิส และ CAE)
5. ความผันผวนของราคาจำหน่ายแพะ ส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะเลี้ยงแพะต่อของเกษตรกร
6. ประเทศผู้รับซื้อแพะเนื้อกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการรับซื้อที่เข้มงวดมากขึ้น

กรอบยุทธศาสตร์แพะ – แกะ

วิสัยทัศน์

“พัฒนามาตรฐานการผลิตระดับฟาร์มแพะ-แกะ ให้ผลผลิตได้รับการรับรอง เชื่อมโยงการตลาดแพะ-แกะ”

พันธกิจ

1. พัฒนามาตรฐานฟาร์มและเพิ่มจำนวนฟาร์มปลอดโรคในแพะ-แกะให้มากขึ้น
2. เพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาคุณภาพผลผลิตแพะ-แกะ
3. พัฒนาการจัดการด้านอาหารสัตว์สำหรับแพะ-แกะ ให้มีคุณภาพและเพียงพอ
4. สร้างความเข้มแข็งด้านการผลิตและการตลาดให้กับเกษตรกร สถาบันเกษตรกร

ประเด็นยุทธศาสตร์

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

แผนยุทธศาสตร์

1. แผนเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิตสินค้าปศุสัตว์ตลอดห่วงโซ่ให้ได้มาตรฐานเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
2. แผนเสริมสร้างการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการบริการเกษตรกรและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและมูลค่าใหม่ให้สินค้าและบริการด้านปศุสัตว์
3. แผนสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการตลาดสินค้าปศุสัตว์
4. แผนด้านการศึกษาวิจัย
4. แผนบูรณาการองค์ความรู้และความร่วมมือด้านการปศุสัตว์ในระดับสากล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนามาตรฐานการผลิตระดับฟาร์มและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐานปลอดภัยเพียงพอต่อความต้องการบริโภคและการส่งออก
2. เพื่อส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านการจัดการพันธุ์แพะ-แกะ และการจัดการอาหารสัตว์
3. เพื่อส่งเสริมการบริโภคและการตลาด ทั้งภายในและภายนอก
4. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลดต้นทุนและเพิ่มโอกาสทางการแข่งขัน

เป้าประสงค์

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ-แกะมีความมั่นคงในอาชีพ
2. ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์เนื้อแพะ – แกะ
3. เพิ่มผลิตผลและลดต้นทุนการผลิตแพะ – แกะ

เป้าหมาย

1. ประชากรแพะ-แกะในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 เพิ่มขึ้นปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5
2. มีฟาร์มแพะ-แกะที่ผ่านการรับรองเป็นฟาร์ม GFM และฟาร์มปลอดโรคแห่งชาติติดต่อกันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80
3. มีเครือข่ายแพะ-แกะที่เข้มแข็ง

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนแพะ-แกะไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ต่อปี
2. ร้อยละฟาร์มที่ผ่านการรับรองฟาร์ม GFM และฟาร์มปลอดโรคแห่งชาติติดต่อกัน ร้อยละ 20 ต่อปี
3. มีงานวิจัยแพะ-แกะอย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง
4. มีเครือข่ายการผลิตและการตลาดแพะ-แกะที่เข้มแข็งเพิ่มขึ้น

ยุทธศาสตร์ แพะ - แกะ Strategy Map ปศุสัตว์เขต 4 ปี 2566 - 2570

แผนงาน/ โครงการหลักสนับสนุนการขับเคลื่อนสู่การบรรลุวิสัยทัศน์

มิติด้านคุณภาพการให้บริการ					
เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด	แผนงาน/โครงการ	กรอบนโยบายด้าน	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ-แกะมีความมั่นคงในอาชีพ	การเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการเลี้ยงแพะ-แกะ	ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนแพะ-แกะไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ต่อปี	โครงการพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงแพะ-แกะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	บริการ	ปศจ., ปศข., ศบส., ศวอ., ศผท.
มิติด้านประสิทธิภาพ					
ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์เนื้อแพะ - แกะ	1.ด้านการพัฒนามาตรฐานการผลิตระดับฟาร์มและการแปรรูปผลิตภัณฑ์	ร้อยละฟาร์มที่ผ่านการรับรองฟาร์มGFMและฟาร์มปลอดภัยตั้งแต่ติดต่อร้อยละ 20 ต่อปี	โครงการพัฒนามาตรฐานฟาร์มแพะ-แกะ และการเชื่อมโยงการตลาด	พัฒนา	ปศจ., ปศข.,
	2.ด้านการศึกษาวิจัย	มีโครงการวิจัยแพะ-แกะ ไม่น้อยกว่าปีละ 1 เรื่อง	1.โครงการวิจัยการจัดการพันธุ์แพะ-แกะ ที่เหมาะสมกับศักยภาพท้องถิ่น 2.โครงการวิจัยการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ท้องถิ่นในการเลี้ยงแพะ-แกะ	วิจัย	ปศจ., ปศข., ศบส., ศวอ.
	3.ด้านการตลาด	มีตลาดแพะ-แกะ ที่เข้มแข็งเพิ่มขึ้น	1.โครงการส่งเสริมการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์แพะ-แกะ 2.โครงการส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์แพะ-แกะ และการตลาดชุมชน	พัฒนา	ปศจ., ปศข.
มิติด้านการพัฒนาจัดการองค์กร					
เพิ่มผลิตผลและลดต้นทุนการผลิตแพะ - แกะ	การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร	มีเครือข่ายการผลิตและการตลาดแพะ-แกะที่เข้มแข็งเพิ่มขึ้น	1.แผนงานการขยายเครือข่ายสัตว์พันธุ์ดี ชนิดแพะ-แกะ 2.โครงการส่งเสริมการจัดการแปลงพืชอาหารสัตว์และผลิตอาหารชั้น/ทีเอ็มอาร์ ในแพะ-แกะ 3.แผนงานการจัดตั้งเครือข่ายการผลิตและการตลาด ระดับจังหวัด/เขต	พัฒนา	ปศจ., ปศข.

คำอธิบายอักษรย่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปศจ. : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด , ปศข. : สำนักงานปศุสัตว์เขต , ศวอ. : ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์, ศบส. : ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ , ศผท. : ศูนย์วิจัยการผสมเทียมและชีวภาพ

ยุทธศาสตร์ไก่พื้นเมือง

ปี 2568 – 2570

6. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมือง พ.ศ. 2568 – 2570

6.1 บทนำ

ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ปีกที่อยู่ร่วมกับเกษตรกรไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีผลผลิตในการบริโภคของครัวเรือน หากเหลือสามารถขายได้เป็นรายได้ของครอบครัว และสัตว์ปีกบางชนิด เช่น ไก่พื้นเมืองเพศผู้สามารถพัฒนาเป็นไก่ชนที่มีมูลค่าสูง ทำให้เกิดรายได้เป็นการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรไทย อย่างไรก็ตามการเลี้ยงไก่ในชนบท เป็นการเลี้ยงแบบรายย่อย ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยให้เดินหากินอาหารเองตามธรรมชาติในบริเวณบ้าน และเก็บกลับเข้าเล้าไก่หรือโรงเรือนในตอนเย็น โดยมีบางส่วนที่ไม่มีการเก็บเข้าเล้าหรือโรงเรือนในตอนเย็น หรือบางส่วนที่มีการเลี้ยงแบบไม่มีเล้าหรือโรงเรือน บางรายเลี้ยงเป็นรายได้เสริม โดยทั่วไปจะเลี้ยงกันรายละ 10-20 ตัว และในบางรายอาจจะเลี้ยงเป็นรายได้หลักของครอบครัว แต่เป็นจำนวนน้อย การเลี้ยงไก่ในชนบทมักจะเลี้ยงกันแทบทุกครัวเรือน ซึ่งการเลี้ยงอาจจะมี 2 วัตถุประสงค์ คือ เพื่อเป็นอาหาร และเพื่อการพนันหรือไก่ชน

ปัจจุบันจึงได้มีความพยายามส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อเพิ่มปริมาณอาหารประเภทโปรตีนให้กับประชาชนในชนบทมาตลอด แต่อาจจะกล่าวได้ว่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาเรื่องการจัดการเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเกิดการเกิดโรค การป้องกันโรค และการมีชีวิตรอดของไก่ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเกษตรกรขาดแคลนทุนทรัพย์ และไม่เห็นความสำคัญในการที่จะลงทุนสร้างคอกที่ดี โดยอาจจะทำเป็นเล้าเล็ก ๆ ไร่ข้างบ้านหรือใต้ถุนบ้านเท่านั้น

ดังนั้นในปัจจุบันไก่พื้นเมืองยังไม่มีปัญหาด้านการตลาด เนื้อไก่พื้นเมืองยังเป็นที่ต้องการของตลาดมาก และมีราคาดีกว่าไก่ที่เลี้ยงจากฟาร์ม ความนิยมของไก่พื้นเมืองนั้นทำให้ปศุสัตว์มียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบการผลิต ซึ่งมีการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ ด้านการผลิต ด้านการศึกษาวิจัย ด้านบริหารการจัดการองค์กร ยุทธศาสตร์ด้านพัฒนาระบบการควบคุมป้องกันโรค ด้านการวิจัย ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มศักยภาพ ด้านการตลาด โดยสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการส่งเสริมพัฒนาทำให้ไก่พื้นเมืองได้รับความนิยม และมีชื่อเสียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ

6.2 สถานการณ์ปัจจุบัน

6.2.1 ข้อมูลพื้นฐาน

ไก่พื้นเมืองมีต้นกำเนิดมาจากไก่ป่า ซึ่งมนุษย์ได้นำมาเป็นสัตว์เลี้ยงเมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อน เพื่อผลผลิตเป็นเนื้อและไข่ไก่ การวิวัฒนาการของไก่เป็นไปตามวิถีชีวิตของมนุษย์ซึ่งขึ้นอยู่กับธรรมชาติ เช่น เมื่อเกิดภัยธรรมชาติ หรือมีโรคระบาดรุนแรง ไก่จะตายมากแต่ตายไม่หมด มีเหลือให้ขยายพันธุ์ได้ไม่ถึง 10 % ซึ่งตัวที่แข็งแรงทนทานเท่านั้นที่อยู่รอด จึงเป็นการคัดเลือกตามธรรมชาติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ไก่พื้นเมืองมีหลากหลายสายพันธุ์ มีชนแตกต่างกัน เนื่องจากการวิวัฒนาการของพันธุกรรมอาศัยธรรมชาติเป็นพื้นฐาน ทำให้แต่ละสายพันธุ์มีจุดเด่นเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่น ความต้านทานโรคและพยาธิ ไก่คุ้ยเขี่ยหากินเองได้ตามธรรมชาติ สามารถเติบโต และขยายพันธุ์ภายใต้สภาพแวดล้อมการเลี้ยงดูของเกษตรกรในชนบท หรือมีการเสริมอาหารเล็กน้อย

มนุษย์อาศัยไก่เป็นแหล่งโปรตีน และสร้างรายได้ในครัวเรือน ไก่พื้นเมืองจึงเหมาะที่จะทำการอนุรักษ์ และพัฒนาการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยไก่พื้นบ้านที่ตลาดต้องการคือ ไก่ที่มีสีขนสีเหลืองและสีดำ

6.2.2 ข้อดีของไก่พื้นเมือง

1. สามารถใช้อาหารที่มีคุณภาพต่ำในธรรมชาติเพื่อการเจริญเติบโตได้
2. ทนต่อสภาพพื้นที่ต่างๆ และภูมิอากาศได้ดี
3. ทนต่อโรค และพยาธิได้ดีกว่าไก่เนื้อพันธุ์ผสมเพื่อการค้า
4. มีความสามารถในการฟักไข่ และเลี้ยงลูกได้เอง
5. เนื้อของไก่พื้นบ้านมีรสชาติอร่อย และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค
6. ขายได้ราคาดี และมีโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่ม
7. มีประโยชน์เนกประสงค์ ทั้งเพื่อบริโภค การศึกษา และเป็นสัตว์สวยงาม

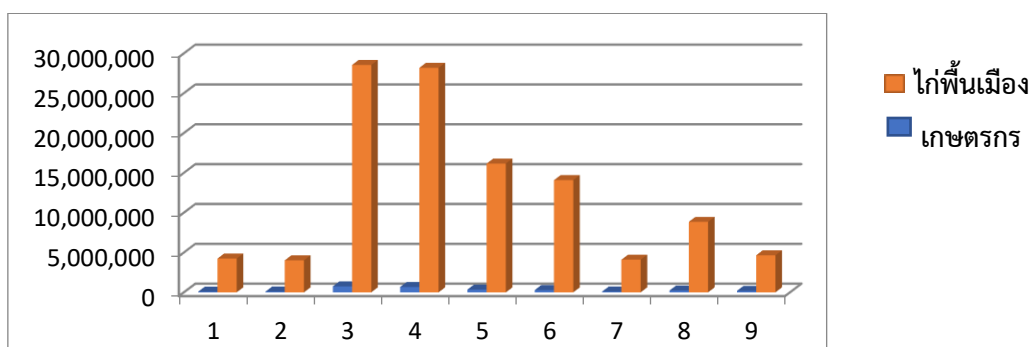
6.2.3 ข้อเสียของไก่พื้นเมือง

1. โตช้า และใช้เวลาเลี้ยงนานกว่าไก่พันธุ์ผสมเพื่อการค้ามาก
2. ไข่ไข่น้อย เฉลี่ยประมาณ 40 – 50 ฟองต่อปี โดยจะให้ไข่เป็นชุด ๆ (clutch) ละ 7-15 ฟอง
3. เมื่อไข่ครบชุดแล้ว ไก่พื้นบ้านมีนิสัยชอบฟักไข่ ประมาณ 21 วัน ไข่จะฟักออกเป็นตัว แล้วเลี้ยงลูกต่อไปอีกประมาณ 2 เดือน จึงจะเริ่มกลับมาให้ไข่ใหม่อีก ทำให้ผลผลิตไข่น้อย
4. กีฬาคือไก่พื้นเมือง มีการพนัน และ/หรือ ทรมานสัตว์

6.3 ข้อมูลจำนวนไก่พื้นเมือง

ในปี 2567 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองทั้งหมด จำนวน 2,751,434 ราย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขต 3 จำนวน 746,071 ราย (ร้อยละ 27.12) รองลงมา คือ เขต 4 จำนวน 677,293 ราย (ร้อยละ 24.62) และเขต 5 จำนวน 341,998 ราย (ร้อยละ 12.43) ตามลำดับ โดยมีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองทั้งหมด จำนวน 112,842,642 ตัว ซึ่งในพื้นที่เขต 3 เลี้ยงมากที่สุด จำนวน 28,543,313 ตัว (ร้อยละ 25.29) รองลงมา คือ เขต 4 จำนวน 28,185,084 ตัว (ร้อยละ 24.98) และเขต 5 จำนวน 16,161,808 ตัว (ร้อยละ 14.32) ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 1 และแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 จำนวนเกษตรกรและไก่พื้นเมือง รายเขตปศุสัตว์

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

ตารางที่ 1 จำนวนเกษตรกรและไก่พื้นเมือง รายเขตปศุสัตว์

เขต ปศุสัตว์	เกษตรกร (ราย)		ไก่พื้นเมือง (ตัว)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เขต 1	89,045	3.24	4,245,988	3.76
เขต 2	101,983	3.71	4,017,761	3.56
เขต 3	746,071	27.12	28,543,313	25.29
เขต 4	677,293	24.62	28,185,084	24.98
เขต 5	341,998	12.43	16,161,808	14.32
เขต 6	285,313	10.37	14,090,797	12.49
เขต 7	101,102	3.67	4,101,239	3.63
เขต 8	230,990	8.40	8,846,496	7.84
เขต 9	177,639	6.46	4,650,156	4.12
รวม	2,751,434	100.00	112,842,642	100.00

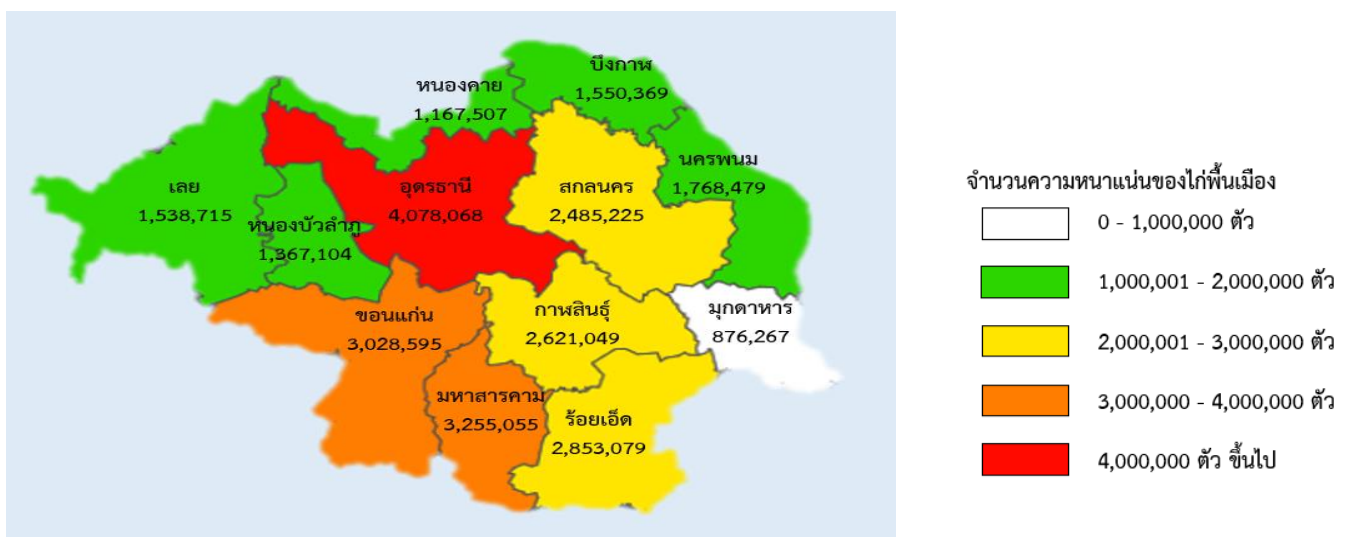
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

ในปี 2567 ประเทศไทยมีไก่พื้นเมืองทั้งหมด จำนวน 105,857,825 ตัว มีการเลี้ยงกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดเป็นจำนวน 53,445,943 ตัว และจำนวนไก่พื้นเมืองในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 มีจำนวนทั้งหมด 26,580,512 ตัว เป็นอันดับสองรองจากจำนวนไก่พื้นเมืองในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 3

สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 เป็นส่วนราชการที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำกับดูแลพื้นที่จำนวน 12 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม บึงกาฬ มหาสารคาม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และ อุดรธานี โดยจังหวัดที่มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองมากที่สุดในพื้นที่เขต 4 คือจังหวัดอุดรธานี จำนวน 4,078,068 ตัว (ร้อยละ 15.34) และมีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองจำนวน 88,626 ราย (ร้อยละ 13.84) รองลงมาคือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 3,255,055 ตัว (ร้อยละ 12.24) มีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองจำนวน 70,258 ราย (ร้อยละ 10.97) จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3,028,595 ตัว (ร้อยละ 11.39) มีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองจำนวน 64,855 ราย (ร้อยละ 10.13) จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2,853,079 ตัว (ร้อยละ 10.73) มีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองจำนวน 88,765 ราย (ร้อยละ 13.87) และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 2,621,049 ตัว (ร้อยละ 9.86) มีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองจำนวน 71,596 ราย (ร้อยละ 11.18) รายละเอียดตามตารางที่ 2 และภาพที่ 1

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับไก่พื้นเมืองในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 4 ปี 2567

จังหวัด	จำนวนไก่พื้นเมือง (ตัว)	เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง (ราย)	ฟาร์มปลอดโรค (แห่ง)	สนามชนไก่ (แห่ง)	โรงฆ่าสัตว์ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการ	สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์ปีก (แห่ง)	ตลาดนัดปศุสัตว์สัตว์ปีก (แห่ง)	โรงงานผลิตอาหารสัตว์ (แห่ง)
กาฬสินธุ์	2,621,049	71,596	720	15	10	0	0	0
ขอนแก่น	3,028,595	64,855	1,400	27	5	0	0	1
นครพนม	1,768,479	50,513	480	14	0	0	0	0
บึงกาฬ	1,550,369	20,445	320	7	0	0	0	0
มหาสารคาม	3,255,055	70,258	520	1	5	0	0	0
มุกดาหาร	876,267	20,395	280	10	1	0	0	0
ร้อยเอ็ด	2,853,079	88,765	360	39	5	0	0	0
เลย	1,538,715	36,487	560	10	1	0	0	0
สกลนคร	2,485,225	73,951	720	27	1	0	0	0
หนองคาย	1,167,507	28,281	360	12	3	0	0	1
หนองบัวลำภู	1,367,104	25,734	240	10	0	0	0	0
อุดรธานี	4,078,068	88,626	800	33	1	0	0	1
รวม	26,580,512	639,906	6,760	205	32	0	0	3

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงความหนาแน่นของไก่พื้นเมือง ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ปี 2567

6.4 สายพันธุ์ไก่พื้นเมือง ได้แก่

1. สายพันธุ์เหลืองหางขาว เป็นสายพันธุ์ไก่ชน ปากสีขาวอมเหลือง หรือ สีงาช้าง ปากสั้น อวบใหญ่ คล้ายปากนกแก้ว และมีร่องน้ำชัดเจน กลางปากนูนเป็นสัน ช้างๆ เป็นร่องน้ำ ตาเป็นตาเหยี่ยว หัวตาแหลม ตาดำดำกว่า ตาดำเล็กและรีรอบ ๆ ตาดำ สีขาวอมเหลือง หงอนหิน ด้านบนของหงอนบางเรียบ ปลายหงอนยาวเลยตา โคนหงอนโค้งติดกับศีรษะ ตุ่มหูสีแดงเดียวกับหงอนเล็ก ไม่หย่อนยานไปกับใบหน้า เหนียงเล็กรัดติดคางรูปใบหน้าแหลมยาว มีเนื้อแน่น ผิวหน้าเรียบเป็นมัน กะโหลกศีรษะหนายาว ลักษณะลำตัวอ้วนแน่น กลม มีเนื้อเต็ม กระดูกคอถี่ ปันขาใหญ่ กล้ามเนื้อมาก เนื้อแน่น แข็งแรง ผิวหนังขาวอมเหลือง ขาวอมแดง สีขนลำตัวดำมีขาวแซมที่หัว หัวปีข้อขา สร้อยคอเหลืองชัดเจน ยาวประป่า สร้อยหลังเป็นสีเดียวกับสร้อยคอเรียงกันเต็มแผ่นหลัง เริ่มจากโคนคอถึงโคนหาง เส้นขนละเอียดยาว เป็นระย้า สร้อยปีกสีเดียวกับสร้อยคอเรียงกันแน่นเต็มบริเวณหัวปีกถึงปีกชาย ขนหางกะลวยมีสีขาวย่นออกยาวเห็นเด่นชัดยิ่งขาวและยาวมากยิ่งขึ้น ขนหางควรพุ่งตรงและยาว ปลายโค้งตกลงเล็กน้อย ขาแข้งมีเดือยขาวอมเหลืองสีเดียวกับปาก เกล็ดแข้งแน่นหนาเรียบ เดือยใหญ่แข็งแรง นิ้วยาว เล็บสีขาวอมเหลือง ไม่มีสีดำปน เพศเมียลำตัวสีดำ ปากแข็ง หงอน และใบหน้าสีเดียวกับไก่เพศผู้

2. สายพันธุ์ประตูหางดำ เป็นสายพันธุ์ไก่ชน มีปากสีดำ อุมใหญ่ โดยปากจะคล้ายปากนกแก้ว ปากบนมีร่องน้ำทั้งสองข้าง ระหว่างร่องน้ำจะเป็นสันราง ตาสีประตู หรือแดงอมม่วง หรือตาออกสีดำ หรือสีแดง หงอนหินไม่มียกเลย สร้อยคอสีประตูยาวประป่า ปีกใหญ่ยาว สร้อยปีกสีเดียวกับสร้อยคอ สร้อยหลังสีประตูยาวระย้าประกัน ขนลำตัวขนปีกและหางสีดำ กะลวยหางดำ โคนขาใหญ่ หน้าอกกว้าง และยาวเนื้อเต็มแน่น

3. สายพันธุ์เขียวกา หรือเขียวหาดำ ลักษณะทั่วไปคล้ายๆ กับประตูหางดำ ปากดำ หงอนหิน หน้าหงอนบางกลางหงอนสูง ท้ายหงอนจะตกกดกระหม่อม สร้อยคอหลังและสร้อยหางสีเขียว ขนปีกและลำตัวเขียว หางดำ แข็งดำ ขาแข้ง เล็บและเดือยสีดำ เพศเมียสีเดียวกับเพศผู้แต่ไม่มีสร้อย

4. สายพันธุ์ไก่แดง มีรูปร่างสูง ทะมัดทะแมง ขนพื้นลำตัว หน้าคอ หน้าท้อง ขนใต้ปีก ขนสร้อยคอ สร้อยปีกแดง ขนหางมีสีดำหรือแดง มีขนสีขาวแซม ปากและแข้งสีเหลือง ผิวหนังสีขาวอมเหลือง เปลือกไข่สีน้ำตาลอ่อน หงอนถั่ว

5. สายพันธุ์ไก่สี มีรูปร่างโปร่ง ขนลำตัว สร้อยหลังและขนหางมีสีขาว ปากและแข้งสีเหลืองและขาวอมเหลือง ผิวหนังสีขาวอมเหลือง เปลือกไข่สีขาวนวล หงอนถั่ว

6.5 ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในเกษตรกรรายย่อยอาจประสบปัญหาเรื่องผลผลิต และการตลาด แต่ถ้าผู้เลี้ยงสนใจและค้นคว้าหาความรู้จากเอกสารสิ่งพิมพ์อยู่เสมอก็จะประสบผลสำเร็จได้ และในพื้นที่ปศุสัตว์อำเภอ ปศุสัตว์จังหวัด เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ พัฒนาการตำบล พัฒนาการอำเภอ หรือวิทยาลัยเกษตรกรรม ก็สามารถให้ความช่วยเหลือ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ให้แก่ผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองได้เช่นกัน โดยปัญหาที่พบบ่อยคือ

1. ปัญหาเรื่องโรคระบาด โรคระบาดที่สำคัญในไก่พื้นเมือง เช่น โรคนิวคาสเซิล โรคคหิววอตส์ตีวีปีก และโรคพยาธิ ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยผู้เลี้ยงต้องทำวัคซีนป้องกันอย่างสม่ำเสมอ และให้ยาถ่ายพยาธิตามคำแนะนำ มีจัดการเลี้ยงดูภายในโรงเรือน มีน้ำดื่มสะอาด หรือเสริมสารอาหารให้บ้าง จะทำให้ไก่พื้นเมืองไม่ป่วยเป็นโรค และมีสุขภาพแข็งแรง ลดความสูญเสียจากการป่วยได้

2. ปัญหาด้านสายพันธุ์ ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงมีการเจริญเติบโตในธรรมชาติช้า หรืออาจไม่แข็งแรง แก้ไขได้โดยมีการคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์ที่มีลักษณะดี และคัดเลือกไก่พื้นเมืองที่ไม่สมบูรณ์ออกไป หรือจัดหาพ่อพันธุ์ไก่พื้นเมืองที่มีลักษณะดีจากแหล่งอื่นเพื่อป้องกันการผสมพันธุ์ระหว่างเครือญาติ ทำให้เกิดการผสมเลือดชิดในฝูง

3. ปัญหาต้นทุนค่าอาหารเสริม ผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองสามารถลดต้นทุนค่าอาหารเสริมได้ เช่น ปลูกหญ้าหรือพืชที่ไก่พื้นเมืองชอบกิน หรือในช่วงกลางคืนใช้หลอดไฟฟ้า สำหรับดักแมลงเพื่อใช้เป็นอาหารเสริมสำหรับไก่พื้นเมือง

6.6 ผลกระทบ

ประเทศไทยไม่สามารถส่งออกเนื้อ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ปีกทุกชนิด รวมถึงไก่ชนในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก ต้องทำลายสัตว์ปีกจำนวนมาก เพื่อป้องกันการแพร่ระบาด ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก ห้ามเปิดสนามชนไก่ ทำให้ธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นบ้านซบเซาลงไป เมื่อปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกสิ้นสุดลงแล้ว คาดว่าการเลี้ยงไก่พื้นบ้านจะสามารถฟื้นตัวเป็นธุรกิจที่มีแนวโน้มสดใสได้

6.7 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

คณะทำงานยุทธศาสตร์ไก่พื้นเมืองสำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง ได้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) โดยมีผลจากการวิเคราะห์การดำเนินงานไก่พื้นเมืองของสำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

1. มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ/ เกษตรกรมีพื้นฐานในการเลี้ยงสัตว์ปีก
2. แบ่งบทบาทหน้าที่ มีผู้รับผิดชอบงานโดยตรง
3. มีศูนย์เรียนรู้ เพื่อการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
4. อินโดจีนเป็นถิ่นกำเนิดของไก่พื้นเมือง จึงไม่ต้องซื้อพันธุ์
5. มีต้นทุนต่ำ เพราะไก่พื้นเมืองหากินเอง พักไข่และเลี้ยงลูกเอง
6. ราคาดีไม่มีล้นตลาด
7. การเลี้ยงเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ไม่ต้องซื้อเทคโนโลยี
8. ต้นทุนการผลิตต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น
9. ผลผลิตเป็นที่นิยมในการบริโภค

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ฐานข้อมูลจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง และจำนวนไก่พื้นเมือง ในพื้นที่ไม่ครบถ้วน
2. เจริญเติบโตช้า ผลผลิตต่ำ จำนวนลูกเกิดมีน้อย
3. การเลี้ยงกระจายตัวตามครัวเรือน จึงขาดระบบการผลิตเชิงพาณิชย์
4. เทคโนโลยีแปรรูปสัตว์ปีกที่ถูกสุขอนามัยมีราคาแพง
5. ข้อกฎหมายเรื่องการเปิดบ่อนไก่

โอกาส (Opportunities)

1. อาชีพการเกษตรเอื้อต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริม ชาวนาผลิตข้าวจึงมีข้าวเปลือกเลี้ยงไก่พื้นเมือง และเป็นโอกาสในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
2. สภาพภูมิอากาศที่ทุกฤดูกาลเลี้ยงไก่พื้นเมืองได้
3. ไก่ชนไทยมีชื่อเสียงเป็นที่ต้องการทั้งในและนอกประเทศ
4. ผลิตภัณฑ์ไก่อินทรีย์
5. ภาครัฐออกข้อกำหนดหรือมาตรการเพื่อป้องกันโรคใช้หวัดนกอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค

อุปสรรค (Threats)

1. เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองไม่ได้รวมเป็นกลุ่มอาชีพ
2. เกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมือง ตามวิถีท้องถิ่น บางส่วนยังไม่มีความรู้ในการควบคุมป้องกันโรคระบาด
3. ยังไม่มีโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ได้มาตรฐานในพื้นที่
4. โรคระบาดในไก่พื้นเมือง
5. อาหารเสริมสำเร็จรูปราคาแพง
6. พ่อค้าคนกลางกดราคาเกษตรกรรายย่อย
7. ยังไม่มีกฎหมายอนุรักษ์และคุ้มครองพันธุ์สัตว์พื้นเมือง

กรอบยุทธศาสตร์ไก่พื้นเมือง

วิสัยทัศน์

“ไก่พื้นเมืองอีสาน สืบสานวัฒนธรรม นำสู่ตลาดสากล”

พันธกิจ

1. อนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองอย่างยั่งยืน
2. สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร สถาบันเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง
3. จัดทำมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรรายย่อย
4. วิจัยและพัฒนา ปรับปรุงพันธุ์ อาหารสัตว์ สุขภาพสัตว์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต
5. พัฒนาระบบสารสนเทศเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง
6. เฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม และกำจัดโรคระบาดสัตว์ปีก
7. ปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายให้สอดคล้อง
8. ศึกษา พัฒนา และส่งเสริมการตลาดไก่พื้นเมือง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีการผลิตไก่พื้นเมืองอย่างมั่นคงและเป็นอาชีพที่ยั่งยืน
2. เพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีความเข้มแข็ง
3. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ
4. เพื่อพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมืองและผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองให้ได้มาตรฐานปลอดภัย
5. เพื่อให้มีศูนย์เรียนรู้และแสดงภูมิปัญญาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
6. เพื่อเพิ่มมูลค่าและขยายตลาด ทั้งภายในและต่างประเทศ

เป้าประสงค์

1. การผลิตเชิงการค้าการอนุรักษ์ และพัฒนาไก่พื้นเมือง
2. การพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้ปลอดภัยและผู้บริโภคปลอดภัย
3. การวิจัย พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้
4. เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีความมั่นคงในอาชีพ

เป้าหมาย

การผลิตไก่พื้นเมืองมีความเข้มแข็งและยั่งยืน สนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ

ประเด็นยุทธศาสตร์

ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์หลัก จำนวน 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบการผลิต
2. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบการควบคุมป้องกันโรค
3. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด

โดยในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ประกอบด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ มีรายละเอียด ได้แก่

1. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาระบบการผลิต

- กลยุทธ์ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์
- กลยุทธ์ด้านการผลิต
- กลยุทธ์ด้านการศึกษาวิจัย
- กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการองค์กร

2. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านพัฒนาระบบการควบคุมป้องกันโรค

- กลยุทธ์ด้านการควบคุมป้องกันโรค
- กลยุทธ์ด้านการศึกษาวิจัย

3. ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด

- กลยุทธ์ด้านการตลาด

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกษตรมีอาชีพที่มั่นคง และเข้มแข็งจากการเลี้ยงและผลิตไก่พื้นเมือง
2. ประเทศไทยมีความมั่นคงด้านอาหารมากขึ้น
3. ไก่พื้นเมืองได้รับการพัฒนาด้านการผลิต ทำให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานและปลอดภัย
4. มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ และแสดงภูมิปัญญาจากการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
5. มูลค่าด้านการตลาดขยายเพิ่มมากขึ้นทั้งในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ไก่พื้นเมืองสำนักงานปศุสัตว์เขต 4
ปี 2568 - 2570

วิสัยทัศน์

ไก่พื้นเมืองอีสาน สืบสานวัฒนธรรม นำสู่ตลาดสากล

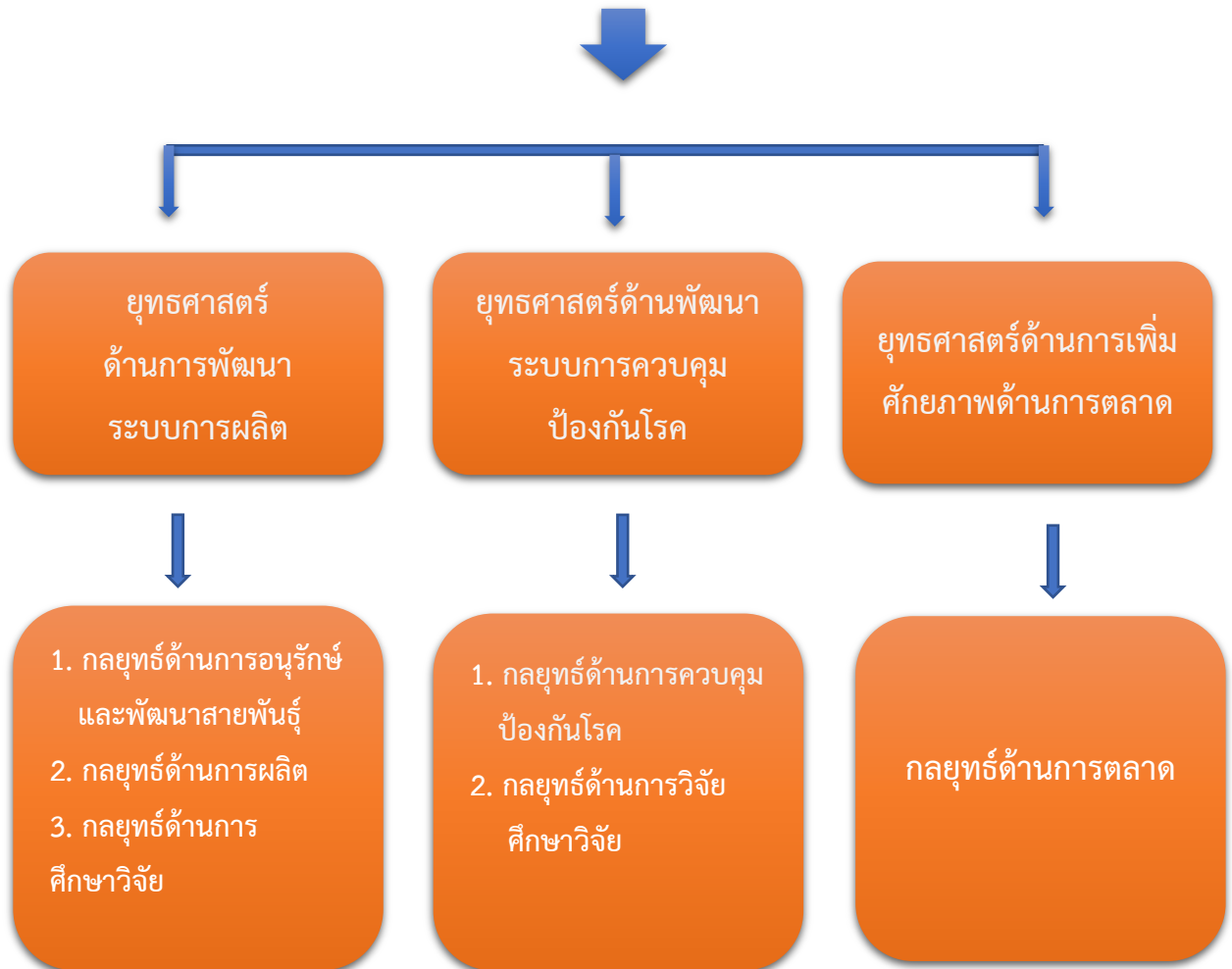
พันธกิจ

1. อนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองอย่างยั่งยืน
2. สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง
3. จัดทำมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร รายย่อย
4. วิจัยและพัฒนา ปรับปรุงพันธุ์ อาหารสัตว์ สุขภาพสัตว์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต
5. พัฒนาระบบสารสนเทศเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง
6. เฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม และกำจัดโรคระบาดสัตว์ปีก
7. ปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายให้สอดคล้อง
8. ศึกษา พัฒนา และส่งเสริมการตลาดไก่พื้นเมือง

เป้าประสงค์

1. การผลิตเชิงการค้าการอนุรักษ์ และพัฒนาไก่พื้นเมือง
2. การพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้ปลอดภัย และผู้บริโภคปลอดภัย
3. การวิจัย พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้
4. เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีความมั่นคงในอาชีพ

ประเด็นยุทธศาสตร์

ภาคผนวก

การประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีของกลุ่มจังหวัด
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ด้านปศุสัตว์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567
เพื่อทบทวนแผนและแนวทางการจัดทำแผนงานโครงการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569
เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2567
ณ ห้องประชุมสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำแผนพัฒนาด้านปศุสัตว์ในพื้นที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

ระหว่างวันที่ 11 - 12 กรกฎาคม 2567

ณ ห้องประชุม 2 สำนักงานปศุสัตว์เขต 4 ตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

คำสั่งสำนักงานปศุสัตว์เขต ๔

ที่ ๕๐ / ๒๕๖๗

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ในพื้นที่เขต ๔

ตามที่กรมปศุสัตว์ จัดทำแผนปฏิบัติการภายใต้แผนยุทธศาสตร์กรมปศุสัตว์ พ.ศ.๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ และมีนโยบายในการพัฒนาด้านปศุสัตว์ โดยการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ที่สำคัญ ได้แก่ ไก่ไข่ แพะ โคเนื้อ ไก่ชนและผลิตภัณฑ์นม ควายไทย สุกร และได้มีคำสั่งแต่งตั้งมีสเตอร์รายชนิดสัตว์ ระดับกรมเพื่อขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์กรมปศุสัตว์นำไปสู่การใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบาย เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมด้านการปศุสัตว์ในอนาคตและการกระจายนโยบาย เพื่อมุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกรมปศุสัตว์

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและเชื่อมโยงศักยภาพ ความสามารถให้เกิดสมรรถนะที่สูงขึ้น ด้วยการกระจายนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด สำนักงานปศุสัตว์เขต ๔ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำแผนขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๔ ไปสู่แผนปฏิบัติ โดยการสร้างแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสม และมุ่งบรรลุเป้าประสงค์การพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบ สามารถติดตามประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง จึงออกคำสั่งไว้ต่อไปนี้

ข้อ ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๔

๑.๑. ปศุสัตว์เขต ๔	ประธานกรรมการ
๑.๒. ปศุสัตว์จังหวัดทุกจังหวัดในพื้นที่เขต ๔	กรรมการ
๑.๓. ผู้อำนวยการส่วนสุขภาพสัตว์	กรรมการ
๑.๔. ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานการปศุสัตว์	กรรมการ
๑.๕. ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์	กรรมการ
๑.๖. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระ	กรรมการ
๑.๗. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์นครพนม	กรรมการ
๑.๘. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์มหาสารคาม	กรรมการ
๑.๙. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สกลนคร	กรรมการ
๑.๑๐. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์อุดรธานี	กรรมการ
๑.๑๑. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เลย	กรรมการ
๑.๑๒. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนามาตรฐานอาหารสัตว์เคี้ยวเอื้อง	กรรมการ
๑.๑๓. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์มหาสารคาม	กรรมการ
๑.๑๔. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์กาฬสินธุ์	กรรมการ
๑.๑๕. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์อุดรธานี	กรรมการ
๑.๑๖. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์เลย	กรรมการ

๑.๑๗. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์หนองคาย	กรรมการ
๑.๑๘. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นครพนม	กรรมการ
๑.๑๙. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สกลนคร	กรรมการ
๑.๒๐. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ร้อยเอ็ด	กรรมการ
๑.๒๑. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	กรรมการ
๑.๒๒. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพขอนแก่น	กรรมการ
๑.๒๓. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์มหาสารคาม	กรรมการ
๑.๒๔. ผู้อำนวยการศูนย์ผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งพ่อพันธุ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	กรรมการ
๑.๒๕. หัวหน้าสถานีทดสอบสมรรถภาพและฝึกสัตว์พ่อพันธุ์ผสมเทียมขอนแก่น	กรรมการ
๑.๒๖. ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์และสารสนเทศการปศุสัตว์	กรรมการ และเลขานุการ
๑.๒๗. นางภรภัทร์ ลวดเหลา นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๒๘. นายณที คล้ายคลึง นักวิชาการสัตวบาล	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

มีอำนาจหน้าที่

๑. กำกับ ดูแลยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๔ ให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์กรมปศุสัตว์
๒. กำกับ ดูแลยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนอง ต่อความต้องการของเกษตรกร และผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ
๓. ติดตาม เฝ้าระวัง ให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก ของสำนักงานปศุสัตว์เขต ๔ มีการดำเนินงานเป็นไปตามที่กำหนดในยุทธศาสตร์
๔. วิเคราะห์แนวโน้มปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางป้องกันทั้งด้านการผลิต ด้านสุขอนามัย ด้านราคา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น
๕. แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๔

ข้อ ๒. คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต ๔

๒.๑ คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โคเนื้อ

๒.๑.๑. ปศุสัตว์จังหวัดสกลนคร	ประธานคณะทำงาน
๒.๑.๒. ปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์	คณะทำงาน
๒.๑.๓. ปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๑.๔. ปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๑.๕. ปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด	คณะทำงาน
๒.๑.๖. ปศุสัตว์จังหวัดนครพนม	คณะทำงาน
๒.๑.๗. ปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร	คณะทำงาน
๒.๑.๘. ปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย	คณะทำงาน

๒.๑.๙. ปศุสัตว์จังหวัดบึงกาฬ	คณะทำงาน
๒.๑.๑๐. ปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู	คณะทำงาน
๒.๑.๑๑. ปศุสัตว์จังหวัดเลย	คณะทำงาน
๒.๑.๑๒. ปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี	คณะทำงาน
๒.๑.๑๓. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๑.๑๔. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๑.๑๕. หัวหน้าด่านกักกันสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๑.๑๖. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	คณะทำงาน
๒.๑.๑๗. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๑.๑๘. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์มหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๑.๑๙. ผู้อำนวยการศูนย์ผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งพ่อพันธุ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	คณะทำงาน
๒.๑.๒๐. หัวหน้าสถานีทดสอบสมรรถภาพและฝึกสัตว์พ่อพันธุ์ผสมเทียมขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๑.๒๑. หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการปศุสัตว์สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสกลนคร	คณะทำงาน และเลขานุการ

๒.๒. คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โคนม

๒.๒.๑. ปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น	ประธานคณะทำงาน
๒.๒.๒. ปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์	คณะทำงาน
๒.๒.๓. ปศุสัตว์จังหวัดสกลนคร	คณะทำงาน
๒.๒.๔. ปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๒.๕. ปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด	คณะทำงาน
๒.๒.๖. ปศุสัตว์จังหวัดนครพนม	คณะทำงาน
๒.๒.๗. ปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร	คณะทำงาน
๒.๒.๘. ปศุสัตว์จังหวัดบึงกาฬ	คณะทำงาน
๒.๒.๙. ปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย	คณะทำงาน
๒.๒.๑๐. ปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู	คณะทำงาน
๒.๒.๑๑. ปศุสัตว์จังหวัดเลย	คณะทำงาน
๒.๒.๑๒. ปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี	คณะทำงาน
๒.๒.๑๓. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๒.๑๔. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๒.๑๕. หัวหน้าด่านกักกันสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๒.๑๖. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	คณะทำงาน
๒.๒.๑๗. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๒.๑๘. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์มหาสารคาม	คณะทำงาน

๒.๒.๑๙. ผู้อำนวยการศูนย์ผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งพ่อพันธุ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	คณะทำงาน
๒.๒.๒๐. หัวหน้าสถานีทดสอบสมรรถภาพและฝึกสัตว์พ่อพันธุ์ผสมเทียม ขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๒.๒๑. หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น	คณะทำงาน และเลขานุการ

๒.๓. คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กระบือ

๒.๓.๑. ปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู	ประธานคณะทำงาน
๒.๓.๒. ปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์	คณะทำงาน
๒.๓.๓. ปศุสัตว์จังหวัดสกลนคร	คณะทำงาน
๒.๓.๔. ปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๓.๕. ปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด	คณะทำงาน
๒.๓.๖. ปศุสัตว์จังหวัดนครพนม	คณะทำงาน
๒.๓.๗. ปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร	คณะทำงาน
๒.๓.๘. ปศุสัตว์จังหวัดบึงกาฬ	คณะทำงาน
๒.๓.๙. ปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย	คณะทำงาน
๒.๓.๑๐. ปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๓.๑๑. ปศุสัตว์จังหวัดเลย	คณะทำงาน
๒.๓.๑๒. ปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี	คณะทำงาน
๒.๓.๑๓. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๓.๑๔. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๓.๑๕. หัวหน้าด่านกักกันสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๓.๑๖. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	คณะทำงาน
๒.๓.๑๗. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๓.๑๘. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์มหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๓.๑๙. ผู้อำนวยการศูนย์ผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งพ่อพันธุ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	คณะทำงาน
๒.๓.๒๐. หัวหน้าสถานีทดสอบสมรรถภาพและฝึกสัตว์พ่อพันธุ์ผสมเทียม ขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๓.๒๑. หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู	คณะทำงาน และเลขานุการ

๒.๔. คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สุกรพื้นเมือง

๒.๔.๑. ปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร	ประธานคณะทำงาน
๒.๔.๒. ปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์	คณะทำงาน
๒.๔.๓. ปศุสัตว์จังหวัดสกลนคร	คณะทำงาน

๒.๔.๔. ปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๔.๕. ปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด	คณะทำงาน
๒.๔.๖. ปศุสัตว์จังหวัดนครพนม	คณะทำงาน
๒.๔.๗. ปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู	คณะทำงาน
๒.๔.๘. ปศุสัตว์จังหวัดบึงกาฬ	คณะทำงาน
๒.๔.๙. ปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย	คณะทำงาน
๒.๔.๑๐. ปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๔.๑๑. ปศุสัตว์จังหวัดเลย	คณะทำงาน
๒.๔.๑๒. ปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี	คณะทำงาน
๒.๔.๑๓. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๔.๑๔. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๔.๑๕. หัวหน้าด่านกักกันสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๔.๑๖. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	คณะทำงาน
๒.๔.๑๗. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๔.๑๘. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์มหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๔.๑๙. ผู้อำนวยการศูนย์ผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งพ่อพันธุ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	คณะทำงาน
๒.๔.๒๐. หัวหน้าสถานีทดสอบสมรรถภาพและฝึกสัตว์พ่อพันธุ์ผสมเทียมขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๔.๒๑. หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร	คณะทำงาน และเลขานุการ

๒.๕. คณะทำงานด้านไก่พื้นเมือง

๒.๕.๑. ปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี	ประธานคณะทำงาน
๒.๕.๒. ปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์	คณะทำงาน
๒.๕.๓. ปศุสัตว์จังหวัดสกลนคร	คณะทำงาน
๒.๕.๔. ปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๕.๕. ปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด	คณะทำงาน
๒.๕.๖. ปศุสัตว์จังหวัดนครพนม	คณะทำงาน
๒.๕.๗. ปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู	คณะทำงาน
๒.๕.๘. ปศุสัตว์จังหวัดบึงกาฬ	คณะทำงาน
๒.๕.๙. ปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย	คณะทำงาน
๒.๕.๑๐. ปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๕.๑๑. ปศุสัตว์จังหวัดเลย	คณะทำงาน
๒.๕.๑๒. ปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร	คณะทำงาน
๒.๕.๑๓. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๕.๑๔. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน

๒.๕.๑๕. หัวหน้าด่านกักกันสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๕.๑๖. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	คณะทำงาน
๒.๕.๑๗. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๕.๑๘. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์มหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๕.๑๙. ผู้อำนวยการศูนย์ผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งพ่อพันธุ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	คณะทำงาน
๒.๕.๒๐. หัวหน้าสถานีทดสอบสมรรถภาพและฝึกสัตว์พ่อพันธุ์ผสมเทียมขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๕.๒๑. หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการปศุสัตว์สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี	คณะทำงาน และเลขานุการ

๒.๖. คณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แพะ - แกะ

๒.๖.๑. ปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย	ประธานคณะทำงาน
๒.๖.๒. ปศุสัตว์จังหวัดกาฬสินธุ์	คณะทำงาน
๒.๖.๓. ปศุสัตว์จังหวัดสกลนคร	คณะทำงาน
๒.๖.๔. ปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๖.๕. ปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด	คณะทำงาน
๒.๖.๖. ปศุสัตว์จังหวัดนครพนม	คณะทำงาน
๒.๖.๗. ปศุสัตว์จังหวัดหนองบัวลำภู	คณะทำงาน
๒.๖.๘. ปศุสัตว์จังหวัดบึงกาฬ	คณะทำงาน
๒.๖.๙. ปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี	คณะทำงาน
๒.๖.๑๐. ปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๖.๑๑. ปศุสัตว์จังหวัดเลย	คณะทำงาน
๒.๖.๑๒. ปศุสัตว์จังหวัดมุกดาหาร	คณะทำงาน
๒.๖.๑๓. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๖.๑๔. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๖.๑๕. หัวหน้าด่านกักกันสัตว์ในพื้นที่เขต ๔	คณะทำงาน
๒.๖.๑๖. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	คณะทำงาน
๒.๖.๑๗. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๖.๑๘. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์มหาสารคาม	คณะทำงาน
๒.๖.๑๙. ผู้อำนวยการศูนย์ผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งพ่อพันธุ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	คณะทำงาน
๒.๖.๒๐. หัวหน้าสถานีทดสอบสมรรถภาพและฝึกสัตว์พ่อพันธุ์ผสมเทียมขอนแก่น	คณะทำงาน
๒.๖.๒๑. หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการปศุสัตว์สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดหนองคาย	คณะทำงาน และเลขานุการ

มีอำนาจหน้าที่

๑. ศึกษา ปรับปรุง และกำกับดูแลยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ ตามที่ได้รับมอบหมายในพื้นที่ ปศุสัตว์เขต ๔ ให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์กรมปศุสัตว์
๒. ศึกษา ปรับปรุง และกำกับดูแลยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ ตามที่ได้รับมอบหมายให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรและผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ
๓. ติดตาม เฝ้าระวัง ให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์ ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก ของสำนักงานปศุสัตว์เขต ๔ มีการดำเนินงานเป็นไปตามที่กำหนดในยุทธศาสตร์
๔. วิเคราะห์แนวโน้มปัญหาที่จะเกิดขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางป้องกันทั้งด้านการผลิต ด้านสุขอนามัย ด้านราคา ด้านการตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗

(นางสาวเยาวนิตย์ บุรีรักษา)

ปศุสัตว์เขต ๔

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางสาวเยาวนิตย์ บุรีรักษา

ปศุสัตว์เขต 4

คณะทำงาน

ปศุสัตว์จังหวัดในพื้นที่เขต 4

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์สัตว์ในพื้นที่เขต 4

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ในพื้นที่เขต 4

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนามาตรฐานอาหารสัตว์เคี้ยวเอื้อง

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพขอนแก่น

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์มหาสารคาม

ผู้อำนวยการศูนย์ผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งพ่อพันธุ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หัวหน้าด่านกักกันสัตว์ในพื้นที่เขต 4

หัวหน้าสถานีทดสอบสมรรถภาพและฝึกสัตว์พ่อพันธุ์ผสมเทียมขอนแก่น

ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์

ผู้อำนวยการส่วนสุขภาพสัตว์

ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์

ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์และสารสนเทศการปศุสัตว์

หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศการปศุสัตว์ สนง.ปศุสัตว์จังหวัดในพื้นที่เขต 4

นางภรภัทร์ ลวดเหลา นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

นายณที คล้ายคลึง นักวิชาการสัตวบาล สำนักงานปศุสัตว์เขต 4

สำนักงานปศุสัตว์เขต 4
THE Livestock office of the Region 4
เลขที่ 3 หมู่ 15 ต.ท่าพระ อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40260
rg04_kkn@dld.go.th

